

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ**

Διπλωματική Εργασία

**Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ.**

του

ΜΩΥΣΗ Σ. ΤΣΙΡΙΔΗ

**Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Φώτης Κιλιπίρης**

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2019

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία καλύπτεται στο σύνολό της νομικά από δημόσια άδεια πνευματικών δικαιωμάτων Creative Commons:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή

Μπορείτε να:

- Μοιραστείτε: αντιγράψετε και αναδιανέμετε το παρόν υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- Προσαρμόστε: αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο παρόν υλικό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

- Αναφορά Δημιουργού: Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- Μη Εμπορική Χρήση: Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- Παρόμοια Διανομή: Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο παρόν υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια Creative Commonsόπως και το πρωτότυπο.

Αναλυτικές πληροφορίες νομικού κώδικα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά δικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης(βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Θεσσαλονίκη, 8 Ιουνίου 2019

Ο Δηλών: Μωυσής Σ. Τσιρίδης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ		
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΩΝ	4
	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	8
	ABSTRACT	9
	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	10
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	11
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	12
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
	ΜΕΡΟΣ Α	15
1	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	16
	ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	
1.1	Ετυμολογία βασικών όρων	16
1.2	Ανάλυση της λέξης παράδοση	18
1.3	Ανάλυση των λέξεων πολιτισμικός και πολιτιστικός	21
1.4	Η παρουσίαση των όρων σε κάποια εγκυκλοπαιδικά έργα	23
1.5	Εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων στάσεις και συμπεριφορές	24
1.5.1	Ορισμός των στάσεων- τι είναι οι στάσεις στη ζωή του ανθρώπου	24
1.5.2	Εννοιολογική προσέγγιση της συμπεριφοράς	28
1.5.3	Στοιχεία των στάσεων – Οι λειτουργίες των στάσεων	28
1.5.4	Η διαμόρφωση των στάσεων	30
1.5.5	Οι διαστάσεις των στάσεων	30
1.5.6	Στοιχεία συμπεριφορών. Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις και πως επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας	31
1.5.7	Διαμόρφωση των στάσεων και των συμπεριφορών	32
1.5.8	Η οικογένεια ως παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων και των αντιλήψεων	33
1.5.9	Το σχολείο ως παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων και των αντιλήψεων	34

2	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ–ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ–ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ Α/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ–Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ	36
2.1	Η πολιτιστική παράδοση στην Ελλάδα, παρελθόν, παρόν και μέλλον.	36
2.2	Άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά.	38
2.3	Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση.	42
2.4	Η σημασία των ηθών και των εθίμων στη διατήρηση της πολιτισμικής παράδοσης και της εθνικής ταυτότητας.	43
2.5	Ο ρόλος της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο	45
2.6	Η συμβολή των πολιτιστικών συλλόγων στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης	53
2.7	Πολιτιστική παράδοση, πολιτισμική αγωγή και περιβαλλοντική εκπαίδευση	55
2.8	Πολιτιστική παράδοση, αειφορία , τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη	57
2.9	Ο τόπος μας στην πολιτιστική παράδοση	59
2.10	Η περιοχή του Δήμου Δέλτα και οι κάτοικοί της ανά τους αιώνες	60
2.11	2018, Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς	63
	ΜΕΡΟΣ Β	65
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	66
3.1	Σκοπός και στόχοι της έρευνας	66
3.2	Αναγκαιότητα της έρευνας	67
3.3	Η σημαντικότητα και η πρωτοτυπία της έρευνας	70
3.4	Μεθοδολογία της έρευνας	71
3.5	Ερευνητικά ερωτήματα	72
3.6	Πληθυσμός της έρευνας	73
3.7	Εργαλείο της έρευνας	74
3.7.1	Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών	75
3.7.2	Ερωτηματολόγιο γονέων	76
3.8	Περιορισμοί της έρευνας	76
3.9	Περιεχόμενο των ερωτηματολογίων	77
3.10	Πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου – pre test	77

4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	77
4.1	Αποτελέσματα	77
4.1.1	Δημογραφικά στοιχεία γονέων	77
4.1.2	Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών	82
4.2	Περιγραφικά στοιχεία	86
4.2.1	Περιγραφικά στοιχεία γονέων	86
4.2.2	Περιγραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών	91
4.3	Επαγωγική ανάλυση	101
4.3.1	Επαγωγική ανάλυση γονέων	101
4.3.2	Επαγωγική ανάλυση εκπαιδευτικών	105
	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	110
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	114
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	116
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	125
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	125
	Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών	125
	Ερωτηματολόγιο Γονέων	133
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	138
	Χάρτες - Φωτογραφίες	139

Στην οικογένειά μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της μελέτης αυτής ήταν η καταγραφή των στάσεων και των συμπεριφορών εκπαιδευτικών και γονέων σχετικά με τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στην Α/θμια εκπαίδευση. Απώτερος σκοπός είναι να διαπιστωθεί αν η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης με τρόπο επιστημονικό και μέσω του αναλυτικού προγράμματος σπουδών θα μεταδώσει στους σημερινούς μαθητές και μαθήτριες και αυριανούς ενήλικες πολίτες την αγάπη γι αυτήν με στόχο τόσο τη διατήρηση και τη διάσωσή της στο πέρασμα του χρόνου όσο και την αναγνώρισή της ως εθνική αξία.

Το ζήτημα της διαμόρφωσης της πολιτισμικής ταυτότητας των νέων ανθρώπων είναι πολύ σημαντικό. Η χώρα μας έχοντας ένα πολιτισμό και μια παράδοση υψηλής ποιότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και μια κληρονομιά ανυπολόγιστης αξίας ,μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός σύγχρονου πολιτιστικού περιβάλλοντος που μπορεί να λειτουργήσει ως αντιστάθμισμα στην γενικευμένη επέλαση του νέου κυρίαρχου παγκόσμιου πολιτισμού.

Μελετήθηκαν 116 ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών και 96 γονέων της περιοχής του Δήμου Δέλτα της Κεντρικής Μακεδονίας. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε η ανάγκη ενασχόλησης των μαθητών και των μαθητριών με την πολιτιστική παράδοση στο Δημοτικό Σχολείο καθώς το σημερινό αναλυτικό πρόγραμμα αποσπασματικά και μόνο κάνει λόγο γι αυτήν. Αναδείχτηκε η αξία της για την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας αλλά και της αποδοχής της διαφορετικότητας μέσω της μελέτης της. Τέλος καταγράφηκε το πάγιο αίτημα των εκπαιδευτικών για ουσιαστική και διαρκή επιμόρφωση με σκοπό τη βελτίωση της κατάρτισης των η οποία αποτελεί βασική προτεραιότητα για καλύτερη ποιότητα και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης συνδέοντας τη δια βίου μάθηση με την επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Η εργασία ολοκληρώνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει την παρουσίαση των σύγχρονων επιστημονικών απόψεων για την πολιτιστική παράδοση και τα οφέλη της στους μαθητές και το δεύτερο μέρος την ανάλυση των αποτελεσμάτων και τη συζήτηση των ερευνητικών διαπιστώσεων. Η μελέτη ολοκληρώνεται με τη συστηματική παρουσίαση της βιβλιογραφίας.

Λέξεις κλειδιά: Διδασκαλία, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Πολιτιστική Παράδοση, Εκπαιδευτικοί, Γονείς, Στάσεις, Συμπεριφορές.

ABSTRACT

This study was conducted to investigate and explore the attitude and behaviours of teachers and parents towards the teaching of culture during primary education. The primary aim was to establish whether the teaching of tradition and culture in a systematic manner as a part of the formal curriculum would cultivate a greater appreciation for it amongst current students, which might be nurtured and cherished through to their adult years, with the ultimate goal being the recognition of culture as a national value.

It is of paramount importance that a sense of culture identity is instilled in young people. The richness of Greek culture and its vast history features prominently across the world. Therefore, ensuring a high quality of culture education can also contribute to the formation of a better sense of culture globally, counterbalancing the current global culture climate.

This study analysed a total of 212 questionnaires – 116 from teachers and 96 from parents – from the regional unit of the Delta municipality in central Macedonia, Greece.

The results revealed an extensive need to increase the engagement of primary school students with culture; current primary school curriculum only covers the bare minimum with regards to culture education indicating a profound omission within this area of learning. Moreover, it was evident that placing greater value on culture is an important factor in the enhancement of one's national identity as well as a greater acceptance of differences between fields. Finally, the results indicate that teachers have a strong desire to improve their qualifications – deemed as the most important factor for the improvement of teaching quality and efficacy – and this is reflected in the high demand for a substantial amount of further training through a combination of lifelong learning and students' professional development.

This project was carried out in two parts. The first part presents the current scientific views of what students stand to benefit from following an increased education of tradition and culture. The second part displays and analyses of the study's results with a final discussion of the scientific outcome.

Key words: Teaching, Primary Education, Cultural Tradition, Teachers, Parents, Attitudes, Behaviors.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πολιτιστική παράδοση είναι ένα πολύ σημαντικό πολιτισμικό κεφάλαιο κάθε λαού. Η ενασχόληση με αυτήν δίνει τη δυνατότητα αποκάλυψης των μυστικών της που τις περισσότερες φορές είναι θαμμένα και ξεχασμένα στη λήθη του παρελθόντος. Η πολιτιστική παράδοση δεν πρέπει να θεωρείται ένα «είδωλο» που απλά ως πιστοί πρέπει να το λατρεύουμε με ευλάβεια, αλλά ένα διδακτικό αντικείμενο που θα βοηθήσει τους μαθητές και δη τους νέους ανθρώπους να καλλιεργήσουν μία θετική στάση απέναντι στον τόπο τους χωρίς τα τοπικιστικά στερεότυπα της εποχής μας.

Τα χρόνια που υπηρετώ ως δάσκαλος στο δημόσιο σχολείο ανά την Ελλάδα, διαπίστωσα πολλές φορές όσα παραπάνω αναφέρω και έτσι μου γεννήθηκε η επιθυμία να ασχοληθώ με την πολιτιστική παράδοση και τη διδασκαλία της, πέρα από την ενεργό συμμετοχή μου σε πολιτιστικούς συλλόγους και χορευτικά συγκροτήματα, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μου στο δημοτικό σχολείο, στους συναδέλφους μου εκπαιδευτικούς και στους μαθητές μου.

Στην εκπόνηση αυτής της εργασίας συνέβαλλαν πολλοί κατά τρόπο ουσιαστικό και δημιουργικό και τους ευχαριστώ θερμά. Ο σχεδιασμός και η εκπόνηση της εργασίας αυτής εκπορεύονται από την αμέριστη καθοριστική βοήθεια και συμπαράσταση του επιβλέποντα καθηγητή μου Δρ. Κιλιπίρη Φώτη, που με την προτροπή του ξεκίνησα την έρευνα αυτή. Τον ευχαριστώ ιδιαίτερος για τη σημαντική βοήθεια και το ενδιαφέρον του ,καθώς και τις πολύτιμες συμβουλές του σε ζητήματα τόσο θεωρητικά όσο και στη λύση μεθοδολογικών προβλημάτων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της μελέτης. Τον μέντορά μου, Δρ. Κιοσέ Βασίλειο, ιατρό παθολόγο λοιμωξιολόγο για την επιστημονική και ανθρώπινη στήριξη που μου πρόσφερε σε όλα τα στάδια της μελέτης μου. Την κόρη μου Δηιάνειρα Μαρία Τσιρίδου, υποψήφια διδάκτορα του πανεπιστημίου Imperial του Λονδίνου για τη βοήθειά της στη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων της εργασίας μου και φυσικά όλους τους συναδέλφους και τους γονείς της περιοχής του Δήμου Δέλτα και ιδιαίτερα της Δημοτικής Κοινότητας Σίνδου που συμμετείχαν στην έρευνα και οι οποίοι διέθεσαν μέρος από τον πολύτιμο χρόνο τους για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Τέλος πολλές ευχαριστίες οφείλονται και στο οικογενειακό μου περιβάλλον, τη σύζυγό μου Αντιγόνη και τις κόρες μου Δηιάνειρα Μαρία, Θεοδοσία και Αθηνά.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1 Ηλικία γονέων	79
Διάγραμμα 2 Οικογενειακή κατάσταση γονέων	79
Διάγραμμα 3 Αριθμός παιδιών που πηγαίνουν δημοτικό	80
Διάγραμμα 4 Γραμματικές γνώσεις γονέων	80
Διάγραμμα 5 Ηλικία δασκάλων	82
Διάγραμμα 6 Χρόνια υπηρεσίας δασκάλων	82
Διάγραμμα 7 Βασικό πτυχίο διορισμού δασκάλων	83
Διάγραμμα 8 Πτυχίο ΑΕΙ εκπαιδευτικών ειδικοτήτων	84
Διάγραμμα 9 Συμμετοχή γονέων σε σύλλογο της περιοχής	87
Διάγραμμα 10 Λόγοι διδασκαλίας στοιχείων πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο	88
Διάγραμμα 11 Πηγές γνώσης πολιτιστικής παράδοσης για παιδιά ηλικίας δημοτικού σχολείου	88
Διάγραμμα 12 Συμμετοχή δασκάλων σε συλλόγους της περιοχής τους	91
Διάγραμμα 13	92
Διάγραμμα 14 Λόγοι διδασκαλίας πολιτιστικής παράδοσης σύμφωνα με τους δασκάλους	95
Διάγραμμα 15 Ρόλος του δασκάλου σε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης	96
Διάγραμμα 16 Ενδιαφέρον μαθητών για θέματα πολιτιστικής παράδοσης	98
Διάγραμμα 17 Λόγοι ενδιαφέροντος μαθητών για θέματα πολιτιστικής παράδοσης	99
Διάγραμμα 18 Μαθήματα για την προσέγγιση θεμάτων πολιτιστικής παράδοσης	100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

<u>Πίνακας 1 Δημογραφικά στοιχεία γονέων</u>	81
<u>Πίνακας 2 Δημογραφικά στοιχεία δασκάλων</u>	84
<u>Πίνακας 3 Περιγραφικά στοιχεία γονέων</u>	89
<u>Πίνακας 4 Περιγραφικά στοιχεία δασκάλων</u>	92
<u>Πίνακας 5 Απόψεις δασκάλων για τον τρόπο διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης</u>	96
<u>Πίνακας 6 Απόψεις δασκάλων για τους μαθητές τους σχετικά με την πολιτιστική παράδοση</u>	100
<u>Πίνακας 7 Σύγκριση συμμετοχής γονέων σε κάποιο σύλλογο με δημογραφικά στοιχεία</u>	102
<u>Πίνακας 8 Σύγκριση γραμματικών γνώσεων με το αν τα παιδιά γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση</u>	103
<u>Πίνακας 9 Σύγκριση ενασχόλησης γονέων με θέματα πολιτιστικής παράδοσης όταν πήγαιναν στο δημοτικό σχολείο με το αν η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους βοηθάει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης</u>	104
<u>Πίνακας 10 Σύγκριση άποψης γονέων σχετικά με το αν πρέπει να διδάσκονται στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό σχολείο με το αν θα βοηθούσαν στη δημιουργία ενός μουσείου παράδοσης</u>	105
<u>Πίνακας 11 Σύγκριση χρόνων υπηρεσίας με περιγραφικά στοιχεία των δασκάλων</u>	106
<u>Πίνακας 12 Σύγκριση περιοχής σχολείου με περιγραφικά στοιχεία των δασκάλων</u>	108
<u>Πίνακας 13 Σύγκριση φύλου με το ενδιαφέρον των μαθητών όταν γίνεται αναφορά στην πολιτιστική παράδοση από τους δασκάλους</u>	108
<u>Πίνακας 14 Σύγκριση επιμόρφωσης δασκάλων με το αν οι δάσκαλοι χρειάζονται επιμόρφωση για να διδάξουν την πολιτιστική παράδοση</u>	109

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή μας, που «περίσσεψε» το πλαστικό και το ξενόφερτο, όλα αυτά που λέγονται ή γράφονται από κάποιους απλούς, λαϊκούς ανθρώπους, που είναι γνήσια, χωρίς την επιτήδευση που την ονομάζουμε τέχνη, αγγίζουν τις ψυχές μας και τις γοητεύουν, γιατί έχουν μίαν άλλη νοστιμάδα. Ακόμα γιατί μιλούν για πράγματα που όλο και λιγοστεύουν γύρω μας και πάνε να μας λείψουν. Γι αυτό έχουν μεγάλη αξία οι μαρτυρίες όλων αυτών ,που κράτησαν στη μνήμη τους τα παιδικά τους χρόνια με όλη εκείνη την ομορφιά που τα τύλιγε και που τώρα μας τα διηγούνται. Επίσης έχει μεγάλη αξία ο κόπος όλων αυτών που παραμερίζοντας τις καθημερινές του έγνοιες και ασχολίες, συγκεντρώνουν όλες αυτές τις πολύτιμες αναμνήσεις σαν αγριολούλουδα και τα καταγράφουν για μια μεγάλη κι ανεκτίμητη προσφορά στις νεότερες γενιές.

Κάθε τόπος έχει τη δική του παράδοση, «γνωστή» ή «άγνωστη», «σημαντική» ή «ασήμαντη», «όμοια» ή «διαφορετική» με άλλων τόπων. Ο όρος «πολιτιστική παράδοση » εξαρτάται και προσδιορίζεται από την έννοια του τόπου .Έτσι, παράδοση ενός τόπου μπορεί να είναι ενός μικρού γεωγραφικού χώρου, μπορεί να είναι μιας πόλης ή ενός χωριού, μπορεί μιας μεγαλύτερης γεωγραφικής περιοχής, μπορεί τέλος να φτάσει και στα όρια ενός κράτους.

Η ενασχόληση των ανθρώπων με την παράδοση του τόπου τους δεν είναι κάτι καινούριο, ανάγεται στα αρχαία χρόνια. Ξεκινώντας από τις αρχαίες κοινωνίες θα συμπεράνουμε ότι οι θεσμοί, ο τρόπος ζωής ,τα ήθη και τα έθιμα μεταβιβάζονται αναλλοίωτα από γενιά σε γενιά .Ας μην ξεχνάμε πως ο Ηρόδοτος αλλά και άλλοι αρχαίοι ιστορικοί ξεκινούσαν τα συγγράμματά τους λέγοντας ότι όσα διηγούνται για το παρελθόν είναι μύθοι. Γνωρίζουμε ότι ο Όμηρος παρέμεινε ζωντανός στην αρχαία Ελλάδα γιατί τα ομηρικά έπη τα τραγουδούσαν στις γιορτές και τα μάθαιναν τα παιδιά στο σχολείο.

Σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες η πολιτιστική παράδοση και η τοπική ιστορία διδάσκεται στο σχολείο σύμφωνα με τα εθνικά ή τα τοπικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Στη χώρα μας όμως η διδασκαλία της δεν έτυχε μέχρι και σήμερα ανάλογης σημασίας. Στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών γίνεται λόγος για περιστασιακή μόνο μελέτη της παράδοσης μέσω της τοπικής ιστορίας κυρίως ,με βιωματικό τρόπο χωρίς ιδιαίτερο σχεδιασμό και καμιά επιστημονική καθοδήγηση.

Οι ευκαιρίες που δίνει το αναλυτικό πρόγραμμα στον εκπαιδευτικό να ασχοληθεί με την τοπική ιστορία και την πολιτιστική παράδοση της περιοχής όπου υπηρετεί είναι περιστασιακές και επαφίενται στον ίδιο τον εκπαιδευτικό να τις αξιοποιήσει κυρίως λόγω του δικού του ενδιαφέροντος και όχι τόσο μέσα από την εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων.

Η αξιοποίησή της διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης θα δώσει παιδαγωγικά πλεονεκτήματα στους μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης παρέχοντας την ενασχόληση με την έρευνα, την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη γνώση της τοπικής ιστορίας, την εξαγωγή συμπερασμάτων, την άσκηση της παρατηρητικότητας και την επίσκεψη χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, ενισχύοντας έτσι το αίσθημα της ικανοποίησης και της δημιουργικότητας. Η παρατήρηση, ο εντοπισμός, η διδακτική μέθοδος και η προσέγγιση των στοιχείων της παράδοσης θα οδηγήσει τους μαθητές στο να συνειδητοποιήσουν πιο βαθιά την ιστορία του τόπου τους και θα συνδέσει τις γενιές μεταξύ τους όπως οι κρίκοι στην αλυσίδα της ιστορικής και πολιτιστικής συνέχειας. (Μωραΐτη ,1997)

Η θέση και ο ρόλος κυρίως των εκπαιδευτικών αλλά και των γονέων για τη αναγκαιότητα της ενασχόλησης των μαθητών του δημοτικού σχολείου με την πολιτιστική παράδοση, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες και για τη διδασκαλία της. Οι δικές τους στάσεις και συμπεριφορές για το αντικείμενο της παράδοσης θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό και στη διαμόρφωση των στάσεων και των συμπεριφορών των μαθητών.

Μέσω της διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης ως ξεχωριστό μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις, το σχολείο θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού με τρόπο ολιστικό. Η πολιτιστική παράδοση είναι ένα σημαντικό πολιτισμικό κεφάλαιο του κάθε τόπου , το οποίο με την ανάλογη προσέγγιση θα προσφέρει στον μαθητή τα μυστικά του που τις περισσότερες φορές είναι θαμμένα στη λήθη ή σκεπασμένα από την άγνοια και την αδιαφορία. Αυτή η πολιτιστική κληρονομιά θα βοηθήσει στην ανάπτυξη θετικών στάσεων και συμπεριφορών τόσο των μαθητών όσο και των δασκάλων και των γονέων τους απέναντι στον τόπο τους και θα εισάγει σύγχρονες και ελκυστικές μορφές διδασκαλίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Εννοιολογικό πλαίσιο της έρευνας.

Όσο εξακολουθεί να ισχύει ότι ο άνθρωπος «φύσει τού ειδέναι ορέγεται» (Αριστοτέλης, Μετά τα Φυσικά. Βιβλίο Α) δηλαδή ότι όλοι οι άνθρωποι από τη φύση τους επιθυμούν τη γνώση, άλλο τόσο ισχύει και ότι οι χρήστες μιας γλώσσας θέλουν κατά κύριο λόγο να γνωρίζουν από πού «προέρχονται» οι λέξεις που χρησιμοποιούν στην επικοινωνία τους είτε πρόκειται για την ομιλία είτε για τον γραπτό λόγο, καθώς και οι λέξεις-όροι που εμπλέκονται στην άσκηση της επιστήμης που διακονούν. Επειδή διατυπώνονται ποικίλες υποθέσεις αλλά και τοποθετήσεις για την προέλευση μιας λέξης-ενός όρου, έγινε μια προσπάθεια αναζήτησης της αρχικής της σημασίας, της πηγής της λέξης, «το έτυμο», της αληθινής δηλαδή καταγωγής μιας λέξης-όρου, ως προς τη μορφή και τη σημασία της, εξετάζοντας και τις μεταβολές που έχει υποστεί στο πέρασμα του χρόνου.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση της υπάρχουσας προσιτής βιβλιογραφίας για το ζήτημα που ο κάθε ερευνητής επιθυμεί να διερευνήσει, θα συμβάλει πρωταρχικά στην δική του ενημέρωση για τα θέματα που έχουν ήδη μελετηθεί σε βάθος. Ίσως αντιμετωπίσει κάποιες πτυχές του προβλήματος που διερευνά και επιδέχονται περαιτέρω διερεύνησης καθώς και τις επιστημονικές μεθόδους που έχουν χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη του συγκεκριμένου ζητήματος. Έτσι, θα βοηθηθεί και ο ίδιος στη διατύπωση του σκοπού της έρευνας και στη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων.

Η εργασία αυτή σαν κύριο τίτλο έχει τη διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών εκπαιδευτικών και γονέων αναφορικά με τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο .

1.1 Ετυμολογία βασικών όρων

Διδασκαλία =Η διά του λόγου μετάδοση γνώσεων, η διδασχή, η νουθεσία, η υπόδειξη και μεταφορικά η ανάπτυξη, η διευκρίνηση, η διασάφηση, το σύνολο διδαγμάτων (Δημητράκος, 1969 σελ 425) αρχ. διδασκαλ-ία (ήδη στον Πίνδαρο,6ος / 5ος αι. π.χ.) διδά-σκαλος (Μπαμπινιώτης, 2010, σελ 367) μεταλαμπάδευση γνώσεων, μύηση, κατήχηση, μυσταγωγία (Βοσταντζόγλου, 1962, σελ. 829).

Διδάσκω =Καθιστώ γνωστό, αντιληπτό, μαθαίνω σε κάποιον κάτι, παρέχω γνώσεις ως διδάσκαλος, εκπαιδεύω, κατ επάγγελμα ασκώ το έργο του διδασκάλου (Δημητράκος, 1969, σελ 425).

Πόλη =Σύνολο μεγάλου αριθμού οικημάτων που αποτελούν ιδιαίτερο συνοικισμό, γενέτειρα, πατρίδα, κράτος, πολιτεία, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα του πολίτη, το σύνολο των πολιτών, πλήθος πολιτών, η Κωνσταντινούπολη (Δημητράκος, ΒΔ.,1969, σελ 1126).Από τα αρχαία κείμενα, καθώς και από την ετυμολογία, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η πόλις προσδιόριζε αρχικώς «φρούρια» ή «οχυρωμένο τόπο», στον οποίο προστατεύονταν οι βωμοί και τα ιερά ενός οικιστικού συνόλου. Ήδη από την αρχαιότητα η λέξη δήλωνε την κοινότητα των κατοίκων και την κοινωνική συγκρότησή της σε αντιδιαστολή προς το άστυ (πβ. παράγωγα πολίτης - αστός).(Μπαμπινιώτης, 2010,σελ 1130).

Πολιτισμός =Η διακυβέρνηση των κοινών, η κατάσταση κατά την οποία ο άνθρωπος έχει αναπτύξει ενσυνείδητο βίο ηθικό, πνευματικό και καλαισθητικό, μεταφορικά η ημερότητα των ηθών (Δημητράκος, 1969, σελ 1127), ψυχική καλλιέργεια, πραότητα χαρακτήρα (Βοσταντζόγλου, 1962, σελ. 655) στην νεοελληνική σημασία «το σύνολο των πνευματικών και υλικών επιτευγμάτων του ανθρώπου ». Στο ετυμολογικό πεδίο πολιτισμένος, μτχ. τύπος (χωρίς να υπάρχει ρ. πο-λιτίζω), μεταφρ. δάνειο από γαλλ. *Civilise*. Πολιτισμός κατά τον Βρετανό ανθρωπολόγο Εντ. Μπ. Τάυλορ είναι η κουλτούρα, με την ευρεία εθνολογική έννοια, είναι η ολότητα που περιλαμβάνει τη γνώση, τις πεποιθήσεις, την τέχνη, την ηθική, το δίκαιο, τα έθιμα και τις άλλες ικανότητες ή συνήθειες που αποκτήθηκαν από τον άνθρωπο ως μέλος της κοινωνίας. (Cuche , 2001, σελ. 33)

Πολιτισμικός =Μεταφρασμένο δάνειο από αγγλ.*cultural*, γαλλ. *Culturel*

Πολιτιστικός =λογ.1854 ,μεταφρασμένο δάνειο από το αγγλικό *Cultural* ,γαλλ. *Culturel*. (Μπαμπινιώτης, 2010, σελ 1132)

Παραδίδω και παραδίνω =δίνω στα χέρια, μεταβιβάζω, παραχωρώ, κληροδοτώ από γενεά σε γενεά, εμπιστεύομαι.

Παράδοση =Η πράξη του παραδίνω, παραχώρηση σε διάδοχο ή προϊστάμενο, η από γενεά σε γενεά μετάδοση στους μεταγενέστερους ηθών, εθίμων, δοξασιών, διδασκαλία, τα πατροπαράδοτα (Δημητράκος, 1969, σελ 1050)

Παραδοσιακός =Μεταφρασμένο δάνειο από γαλλ. *Traditionnel* (Μπαμπινιώτης, 2010, σελ 1098)

Εκπαιδεύω =Ανατρέφω, διδάσκω

Παιδεύω =Ανατρέφω, μεγαλώνω παιδί, εκπαιδεύω, διδάσκω κάτι σε κάποιον, διορθώνω, βασανίζω, τιμωρώ (Δημητράκος, 1969, σελ 1037)

Στάση =Τοποθέτηση, ο τρόπος που στέκεται κάποιος, η ακινησία, η συμπεριφορά, φέρσιμο (Δημητράκος, 1969, σελ 1248)

Συμπεριφέρομαι =Συναναστροφή, ενδοτικότητα, διαγωγή, συνουσία (Δημητράκος, 1969, σελ 1275)

Συμπεριφορά =Σχέση, συναναστροφή, συμμόρφωση, ενδοτικότητα

Συμπεριφορισμός =Μεταφρασμένο δάνειο από αγγλ. *behaviourism*

Συμπεριφοριστής =Μεταφρασμένο δάνεια από αγγλ. *behaviourist*. (Μπαμπινιώτης, Δ Γ., 2010,σελ 1359)

1.2 Ανάλυση της λέξης «Παράδοση»

Παράδοση (θηλυκό, η):Είναι η μεταβίβαση ,η παραχώρηση ενός πράγματος σε κάποιον ή σε κάποιους άλλους.

Παραδόσεις: Είναι ό,τι αναπτύσσεται ιστορικά και μεταδίδεται σε μια ομάδα, σε μια κοινωνία κλπ, από γενιά σε γενιά, σε συμπεριφορές, αντιλήψεις, ιδέες, έθιμα, παραδόσεις δοξασίες, διδαχές κλπ. Είναι το σύνολο των κληρονομικών μεταβιβασθέντων και δια μέσω των γενεών, τα παραδεδομένα, τα πατροπαράδοτα. Το σύνολο των στοιχείων του πολιτισμού (γνώση, έργα, αξίες, πρότυπα, τρόπος ζωής, έθιμα, ήθη) που μεταβιβάζονται από τη μια γενιά στην άλλη. Παράδοση ακόμη είναι ό,τι έχει επαναληφθεί πολλές φορές και έχει πλέον παγιωθεί. (<https://el.wikipedia.org/>).

Παράδοση μπορούμε να θεωρήσουμε το μελωδικό νανούρισμα της μητέρας που κρατά στην αγκαλιά της το μονάκριβο παιδί της ,τους θρύλους του παππού και της γιαγιάς, τα κάλαντα των Χριστουγέννων και του Λαζάρου ,τα χελιδονίσματα, τις μαντινάδες και τα δίστιχα που άκουσε στις χαρές και στα πανηγύρια, τα έθιμα ,τους παραδοσιακούς χορούς και τους σκοπούς τους που μας συντρόφευαν σε κάθε χαρά, τις ενδυμασίες, τα κεντήματα ,τα παιχνίδια και όσα άλλα ήταν και είναι μέρος της ζωής του τόπου μας.

Ελληνική παράδοση είναι οι πολιτιστικές αξίες του παρελθόντος, που έδωσαν το ιδιαίτερο χρώμα και διαμόρφωσαν τα διακριτικά στοιχεία του ελληνικού λαού. Οι

πολιτιστικές αξίες που εδώ και αιώνες συνθέτουν τον πολιτιστικό μας χώρο προσθέτοντας στοιχεία τα οποία ενισχύουν και τις εθνικές μας ρίζες. (Βαρμάζη, χ.χ)

Η παράδοση δεν έχει μόνο μία σημασία, δεν είναι μονόδρομος. Αντιθέτως έχει πολλούς κλάδους όπως τη γλωσσική παράδοση, την πνευματική, την οικιστική, τους χορούς, τα πανηγύρια και καλύπτει ένα πλήθος κοινωνικών θεμάτων από τη ζωή και τον θάνατο ,τη χαρά και τη λύπη, την αγάπη, τον χωρισμό και τον ξενιτεμό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διασώζεται σχεδόν ακέραια εδώ και αιώνες σε ένα λαό που έμαθε να ζει την κάθε μέρα και την κάθε στιγμή αντιμετωπίζοντας με δύναμη τόσο τις ευχάριστες όσο και τις δυσάρεστες στιγμές της ζωής του. Βεβαίως παράδοση δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση και επιστροφή στο παρελθόν, ούτε και μπορούμε να την εξαιρέσουμε από την πρόοδο. Η παράδοση είναι κάτι ζωντανό και συνεχώς εξελισσόμενο ,κάτι που ζει μέσα στις τρεις διαστάσεις του χρόνου (παρελθόν – παρόν – μέλλον) και συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της συνέχειας εκείνων που έχουν τη δυνατότητα να επιζήσουν. Η παράδοση έχει αντισταθεί τόσο στη φθορά του χρόνου όσο και στην κριτική. Αποτέλεσμα είναι να αποκτήσει και μια γενικευμένη αποδοχή από το σύνολο σχεδόν του σύγχρονου κόσμου.(Ζυγογιάννης, 2014)

Κάτι ανάλογο είχε πει και ο Ουίνστον Τσώρτσιλ: *«Όσο περισσότερο κοιτάζει κανείς προς τα πίσω (στην παράδοση), τόσο ευκρινέστερα βλέπει προς τα εμπρός (στην πρόοδο)»* (Πρώτο Θέμα, 2016) για να συμπληρώσει ο Νομπελίστας ποιητής μας Γιώργος Σεφέρης *«Σβήνοντας κανείς ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σαν να σβήνουμε κι ένα αντίστοιχο κομμάτι από το μέλλον. Κι είναι θλιβερή η ζωή που μοιάζει με ακατοίκητο σπίτι.»* (Δέμος, 2014).

Γιατί η ζωή του ανθρώπου δεν είναι ποτέ στατική ούτε και στάσιμη. Με την παράδοση διατηρείται αυτό που υπάρχει και προστίθεται καθημερινά αυτό που δημιουργείται. Κάθε λαός και κάθε γενιά στέκεται με σεβασμό απέναντί της διαχωρίζοντας κάθε ακραία συμπεριφορά που θα μπορούσε να οδηγήσει σε προγονοπληξία με τις ανάλογες συνέπειές της.

Παράδοση είναι ένα σύστημα αξιών τις οποίες ο άνθρωπος έχει αναδείξει με τον αγώνα της ζωής του. Είναι κάτι κινούμενο και όχι στατικό, κάτι ζωντανό. Υπάρχει βέβαια και η «νεκρή» παράδοση για τους ανθρώπους που δεν έχουν καμιά φαντασία, ούτε συγκινούνται από μεγάλες ιδέες αλλά κινούνται σε έναν κόσμο στεγνό και στείρο. Η παράδοση δεν είναι ένα είδωλο που πρέπει να το λατρεύουν οι πιστοί σιωπηλά , αλλά ένα αγώνισμα της ζωής. Και όσο μεγάλη ιστορία έχει ένας λαός, τόσο μεγάλη παράδοση έχει. Μιλώντας δε για τους Έλληνες, με την ιστορία

τους να χάνεται στα βάθη των αιώνων, η ελληνική παράδοση μπορεί να θεωρηθεί κοσμοϊστορική σε σημείο που και άλλοι λαοί αντλούν στοιχεία από αυτή αναφέρεται από τον Θεοδωρακόπουλο (Θεοδωρακόπουλος, 2015)

Η παράδοση ενώνει τις γενιές μεταξύ τους, ώστε με αυτή να μην υπάρχει αυτό που ονομάζουμε χάσμα. Η κάθε γενιά συνδέεται με τις προηγούμενες αλλά και με τις επόμενες. Πρωτίστως όμως αποτελεί προϋπόθεση για την ύπαρξη του ίδιου του πολιτισμού. Ο πολιτισμός μιας γενιάς δε δημιουργείται από το τίποτα αλλά ριζώνεται στο πολιτισμό των γενεών που πέρασαν. Ένας λαός που έχει ξεχάσει την παράδοσή του μοιάζει με τον άνθρωπο που έχει χάσει τη μνήμη του και φθάνει στην «αμνησία». Ιδιαίτερα σήμερα, που ο βιομηχανικός πολιτισμός με την παγκοσμιοποίηση έχει μια οικουμενικότητα καταργώντας όλες τις διαδικασίες επιλογής, επιβάλλεται η αναγκαία ένταξή μας στον οικουμενικό αυτό πολιτισμό να συνδυάζεται με τη σιγουριά και την ανθεκτικότητα που εξασφαλίζει η παράδοση, ώστε οι κίνδυνοι της εξαφάνισης στο ευρύτερο σύνολο να παραμερίζονται. Η παραδοσιακή γνώση χρειάζεται για να κρατηθεί και η ιστορική φυσιογνωμία.(Ζυγογιάννης, 2013)

Η αμερόληπτη - καθολική πάλι τήρηση της παράδοσης σημαίνει αδυναμία ανανέωσης και οδηγεί στη συντήρηση ενώ πρέπει να αντλείται το ζωντανό πνεύμα από την παράδοση και όχι τους κενούς τύπους. Γι' αυτό για κάθε έθνος δύναμη και συστατικό του στοιχείο είναι και η παράδοση σε συνδυασμό με τη δημιουργία και την πρόοδο. Όταν ανάμεσα στην παράδοση και στη δημιουργία, στην συντηρητικότητα και προοδευτικότητα βρεθεί μια ισορροπία, τότε κάθε έθνος μπορεί να ζει με σταθερότητα γιατί το παρελθόν επιδρά δημιουργικά στο παρόν. (Ζυγογιάννης, 2013).

Κάθε Έλληνας έχει ως εθνική υποχρέωση όχι μόνο να διατηρήσει διαχρονικά αλλά και να αποκαταστήσει στο ακέραιο τη σχέση του με την νεοελληνική πνευματικότητα αλλά και με τις ηθικές αξίες που χαρακτηρίζουν τη σημερινή νεοελληνική πραγματικότητα. Έτσι δεν θα κινδυνεύσει από την πολιτισμική μονομέρεια που χαρακτηρίζει το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και θα στηθούν τα θεμέλια για την αποφυγή της, η οποία υπονομεύει αυτή την πολυμορφία των εθνικών παραδόσεων και των πολιτισμών. Η «εισερχόμενη» ξένη εμπειρία που αναγκαστικά εισέβαλε στη χώρα μας να συγκεραστεί με την υπάρχουσα ελληνική και να αφομοιωθεί από αυτήν όπου ταιριάζει .Και για να επιτευχθεί αυτό ως έθνος χρειάζεται ικανούς πνευματικούς ανθρώπους και ένα κατάλληλο εκπαιδευτικό σύστημα αξιών.

Η καλλιέργεια της εθνική μας προσωπικότητας και της εθνικής μας ταυτότητας ,δε φανερώνει σε καμιά περίπτωση και άρνηση ή περιφρόνηση των προσωπικοτήτων των άλλων εθνότητων. Όλοι οι άνθρωποι και όλα τα έθνη, έχουν να προσφέρουν στη δημιουργία του πολιτισμού ,άλλοτε κάτι μικρό κι άλλοτε κάτι μεγάλο. Αλλά και κανένα έθνος δεν μπορεί να υπάρξει κλεισμένο μόνο στον εαυτό του και να λειτουργήσει ανεξάρτητα στη σύγχρονες κοινωνίες και στα σύγχρονα κοινωνικά ρεύματα. Η αλληλεξάρτηση ανάμεσα στους λαούς ολοένα και μεγαλώνει στις μέρες μας κι έτσι είναι επιτακτική η ανάγκη για ειρηνική συμβίωση και συνεργασία σε όλες τους τομείς όπως και στον πολιτισμό. Πολύ περισσότερο για τους Έλληνες όπου η ελληνική εθνική παράδοση με τα δυο μεγάλα ρεύματά της, τον ανθρωπισμό και τον χριστιανισμό, κατευθύνει το ιδανικό της πανανθρώπινης αδελφοσύνης. Σωβινισμός και εθνική προκατάληψη είναι στοιχεία που δεν πρέπει να υπάρχουν στους νέους ανθρώπους ,ο φανατισμός και οι ακρότητες πρέπει να ξεπεραστούν από τη νέα γενιά των Ελλήνων και να δώσουν τη θέση τους στο σεβασμό και στη διαλλακτικότητα.

Έχουμε χρέος ως έθνος να ξέρουμε τι έγινε πριν από εμάς μέσα στα πλαίσια της εθνικής – λαϊκής μας ζωής, όπως μια οικογένεια ενδιαφέρεται να μάθει για τους προγόνους της και την καταγωγή της .Με την ενημέρωσή μας αυτή για τους παλαιότερους τρόπους ζωής θα φωτίσουμε εντονότερα τα βήματα της πολιτιστικής μας πορεία αναφέρει ο Δημήτριος Λουκάτος (Λουκάτος, 1979). Και συνεχίζει λέγοντας ότι η αυτογνωσία είναι αυτή που ως έθνος μας οδήγησε στον αυτοέλεγχο και στην αυτοέμπνευση. Με αυτόν τον τρόπο θα καταπολεμήσουμε πολλά από τα ελαττώματά μας ενώ αντίστοιχα τα προτερήματά μας θα μας οδηγήσουν σε μια εθνική αυτοπεποίθηση. Τέλος με την αυτοέμπνευση θα συνεχίσουμε την καλή μας πολιτιστική παράδοση που θα δώσει και το χρώμα της εθνικής μας ιδιοτυπίας. Η παιδεία θα πρέπει να στηρίζει την παράδοση γιατί ωφέλησε το έθνος μας για πολλούς αιώνες (Λουκάτος, 1977).

1.3 Ανάλυση των όρων Πολιτισμικός και Πολιτιστικός.

Οι γλωσσικοί όροι «πολιτισμικός» και «πολιτιστικός» ,παρ όλο που η πραγματική τους χρήση στην κοινή ελληνική γλώσσα φανερώνει μια συνωνυμία υψηλού βαθμού αλλά και μία σύγχυση, αποδεικνύουν με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο

πως η γλώσσα μας, σε αντίθεση με τις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες διακρίνεται και για τη δήλωση των περί του πολιτισμού δραστηριοτήτων και διαφορών που είναι δυο ξεχωριστά ποιοτικά μεγέθη. (Κωνσταντίνου, 2000)

Οι δύο όροι είναι μεταφραστικά δάνεια από το αγγλικό cultural και το γαλλικό culturel. Το πολιτιστικός (παραγόμενο από ένα υποθετικό τύπο πολιτίζω, σύγκρ. πολιτισμένος) συνδέεται μόνο με το cultural σε αντίθεση με το πολιτισμικός (παραγόμενο από το λόγιο πολιτισμός) που συνδέεται και με τα δύο. Εδώ το πολιτισμικός εξηγείται με το «που ανήκει ή αναφέρεται στον πολιτισμό», ενώ το πολιτιστικός με το «που αφορά τον πολιτισμό και ειδικότερα, που ευνοεί, υπηρετεί, προωθεί την ανάπτυξή του». Να σημειωθεί επίσης ότι, σε αντίθεση με την ελληνική που έχει το πολιτισμικός ως επίθετο του πολιτισμός, η αγγλική και η γαλλική δεν έχουν αντίστοιχο για το civilization, αφού χρησιμοποιούν ως τέτοιο το παράγωγο το culture, την κουλτούρα .Στα ελληνικά ο όρος κουλτούρα έχει ειδικότερο περιεχόμενο (ακόμα και ειρωνικό σε κάποια περιβάλλοντα) και μάλιστα ο κουλτουριάρης έχει σαφώς αρνητική σημασία από την κανονική. Με αυτό το πρίσμα η δημιουργία του πολιτισμικός αναφορά προς το civilization, ήταν μονόδρομος.

Κατά τον Μπαμπινιώτη και τα δύο εξηγούνται με το *«αυτός που σχετίζεται με τον πολιτισμό»*, ενώ υπάρχει ένα διευκρινιστικό τετράγωνο για τη χρήση των δύο που καταλήγει ότι *«γενικά θα μπορούσε, με γλωσσολογικούς όρους, να λεχθεί ότι ο χαρακτηρισμός πολιτισμικός είναι περισσότερο στατικός, ενώ ο χαρακτηρισμός πολιτιστικός είναι περισσότερο δυναμικός»*. Επίσης παρέχεται η πληροφορία ότι το πολιτιστικός μαρτυρείται από το 1854, άρα ιστορικά είναι «ορθότερο» (Μπαμπινιώτης, 1998).

Στο ΜΕΛ (Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Τεγόπουλος – Φυτράκης 1997) πολιτισμικός και πολιτιστικός εξηγούνται αντίστοιχα με τα *«σχετικός με τον πολιτισμό»* και *«αναφερόμενος στον πολιτισμό ή τις εκδηλώσεις του»*.

Κατά τον Κριαρά το πολιτισμικός εξηγείται με το *«που συνδέεται με τον πολιτισμό»*, ενώ το πολιτιστικός με το *«που αναφέρεται στον πολιτισμό ή σχετίζεται μ' αυτόν»* (Κριαράς, 1995).

Επίσης, τα περισσότερα ξενόγλωσσα λεξικά αποδίδουν συνήθως το cultural στα ελληνικά με το πολιτιστικός και όχι με το πολιτισμικός . (Κωνσταντίνου, 2000).

1.4 Η παρουσίαση των όρων σε κάποια εγκυκλοπαιδικά έργα.

Στο λεξικό κοινωνικών επιστημών της UNESCO του 1972 δεν υπάρχει κανένα λήμμα πολιτισμικός. Αντίθετα, υπάρχουν 53 με το πολιτιστικός. Αναφέρει ότι ο όρος κουλτούρα σπάνια αναφέρεται σε εγκυκλοπαιδικά λεξικά και ακαδημαϊκά κείμενα, ενώ για το cultural λέει ότι έγινε προσφυγή στα «*παράγωγα της λέξεως πολιτισμός: πολιτιστικός κλπ.*», θεωρουμένου του πολιτιστικός ως νοηματικού βεβαίως παραγώγου του πολιτισμός (λήμμα κουλτούρα).

Στην εγκυκλοπαίδεια ΠΛΜ (Πάπυρος Larousse Britannica) στο λήμμα πολιτισμικός ο αναγνώστης παραπέμπεται αμέσως στο πολιτιστικός. Εκεί αναφέρεται ότι ο τελευταίος όρος «*τείνει χρησιμοποιείται περισσότερο για τις καλλιτεχνικές και πνευματικές πλευρές της ανθρώπινης δραστηριότητας, τείνει δηλαδή να αναφέρεται στον πνευματικό πολιτισμό. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται στην ελληνική βιβλιογραφία και ο όρος πολιτισμικός-η-ο, ο οποίος αναφέρεται στον πολιτισμό ως σύνολο και οι δύο όροι ωστόσο είναι ταυτόσημοι.*». Στην πράξη όμως, στο λήμμα πολιτιστική ιστορία παρατηρείται ότι πρόκειται για «*μελέτη λαών από άποψη του συνόλου του πολιτισμού τους*» (και όχι για την περίπτωση ορθότερα ίσως πολιτισμική ιστορία, αγγλικά cultural history). Έτσι, ενώ στην ΠΛΜ με το επίθετο πολιτιστικός υπάρχουν 45 λήμματα (13 στην εγκυκλοπαίδεια Υδρία), για το πολιτισμικός υπάρχει μόνο το πολιτισμικό μοντέλο, το οποίο όμως εξηγείται αμέσως με τους όρους «*ή πολιτιστικό σχήμα ή πολιτιστικός διασηματισμός ή πολιτιστικό πρότυπο ή πολιτιστικό σχέδιο, σταθερή οργάνωση των πολιτιστικών χαρακτηριστικών*». Οι όροι λοιπόν επικαλύπτονται, ενώ στην Υδρία δεν υπάρχει το πολιτισμικός.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι τα λήμματα με το πολιτιστικός ερμηνεύονται συχνότατα στην Υδρία με τη χρήση του όρου κουλτούρα. Αντίθετα, στην ΠΛΜ ο όρος αυτός αποφεύγεται επιμελώς. Η Νέα Δομή (ΝΔ) στο λήμμα πολιτισμός σε σχέση με το κουλτούρα αναφέρει το πολιτιστικός που το θεωρεί και του πολιτισμός επίθετο. Δεν γίνεται λόγος για κανένα πολιτισμικός.

Στην εγκυκλοπαίδεια Grand Larousse στο ευρετήριο του τρίτου και πέμπτου τόμου χρησιμοποιεί μόνο το πολιτιστική για την επανάσταση του προλεταριάτου στην Κίνα, ενώ στην ίδια θέση στον τρίτο τόμο μιλάει για πολιτιστικό ρόλο.

Τελικά, φαίνεται ότι το πολιτισμικός είναι κατά πολύ νεώτερο του πολιτιστικός και κερδίζει τον τελευταίο καιρό συνεχώς έδαφος. Φαίνεται ότι το

πολιτισμικός ανευρίσκεται συχνότατα σε μεταφράσεις γαλλικών κυρίως έργων. Γενικά πάντως, υπάρχει η αίσθηση ότι ως προς του πολιτισμού το πολιτιστικός μπορεί να αναφέρεται σε μια σήμανση στενότερου πεδίου από ότι το πολιτισμικός, όπως δηλαδή οι όροι ιδίωμα και διάλεκτος ως προς την κοινή γλώσσα. Η χρήση όμως προδίδει μια γενικότερη σύγχυση. Ακούγονται εκφράσεις του τύπου «θεμελιώδη θέματα των κρατών και των εθνικών ομάδων όπως η εθνικοπολιτισμική ταυτότητα», εκεί που το αντί του μέσου Έλληνα θα περίμενε το πολιτιστική, αλλά και γλωσσικές μάλλον υπερβολές που κινούνται στα δύο άκρα όπως «μέσα από την ΟΝΕ έχουμε αλλάξει τον οικονομικό και πολιτισμικό χάρτη της χώρας μας» ή «αλλοιώνεται η πολιτιστική μας ταυτότητα».

Την πραγματική σημασία του πολιτισμικός ως προς αυτό που πραγματικά εννοεί, αποδίδεται από τον Θεοδωράκη ο οποίος υποστηρίζει ότι «δεν είναι μόνο σήμερα που οι δυτικοί μας σύμμαχοι με ενοχλούν, με προβληματίζουν και με απελπίζουν. Γνωρίζω μέσα μου καλά ότι οι διαφορές είναι μεγάλες. Είναι βαθύτατες γιατί είναι ιστορικές, είναι πολιτισμικές. Υπάρχει ριζική διαφορά νοοτροπίας, ηθών, στάσης ζωής και κλίμακας αξιών» (Θεοδωράκης, 1999)

1.5 Εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων «Στάσεις και Συμπεριφορές»

1.5.1 Ορισμός των στάσεων. Τι είναι οι στάσεις στη ζωή του ανθρώπου.

Η μελέτη των στάσεων έχει μεγάλη σημασία, θεμελιώδη θα λέγαμε, για να προσεγγίσουμε τη συμπεριφορά των ανθρώπων από την πλευρά της κοινωνικής ψυχολογίας. Μελετώντας λοιπόν τις στάσεις ως ένα ψυχολογικό φαινόμενο, έχουμε πολλές πιθανότητες να ερμηνεύσουμε με μεγάλη επιτυχία και τον ίδιο τον άνθρωπο μέσα από τις κοινωνικές του διαστάσεις. Κι αυτό γιατί οι στάσεις διαμορφώνουν κυρίως την εξωτερική συμπεριφορά του ανθρώπου.

Οι στάσεις αποτελούν μια από τις πλέον βασικές αρχές στην κοινωνική ψυχολογία. Αντιπροσωπεύουν τον κεντρικό άξονα της αντίληψης των κοινωνικών φαινομένων από την πλευρά του ανθρώπου επειδή κατευθύνουν τη συμπεριφορά του. (Αραβανή, 2011)

Το αντικείμενο της κοινωνικής ψυχολογίας είναι αποτέλεσμα της αμοιβαίας προσέγγιση δύο επιστημών, της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας. Η κοινωνική

ψυχολογία μελετάει τους παράγοντες που επηρεάζουν και καθοδηγούν ένα άτομο στο να συμπεριφερθεί με έναν καθορισμένο τρόπο εξαιτίας της παρουσίας άλλων ατόμων μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον (πχ. στην οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνία). Επίσης μελετάει τις σκέψεις που κάνει το άτομο ,τα συναισθήματα που του δημιουργούνται, τις πεποιθήσεις και τις στάσεις του οι οποίες διαμορφώνονται όταν αυτό συνεργάζεται με άλλα άτομα μέσα σε καθορισμένα πλαίσια. Παράλληλα μελετάει και τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης που υφίσταται ως μέλος μια κοινωνικής ομάδας. (<https://el.Wikipedia.org>)

Με τη λέξη «στάσεις» εννοούμε κυρίως τις συναισθηματικά φορτισμένες απόψεις των ανθρώπων που αφορούν κάποια κοινωνικά φαινόμενα και οι οποίες κατευθύνουν τη συμπεριφορά τους άλλοτε θετικά κι άλλοτε αρνητικά. Με απλά λόγια θεωρείται ότι στάση είναι ο τρόπος με τον οποίο κάποιος αντιμετωπίζει ένα ζήτημα ,η διάθεσή του ,ο τρόπος σκέψης του ,ο τρόπος φερσίματος αλλά και συναισθήματος σε κάποιον άλλον και είναι ταυτόσημο του αγγλικού όρου attitude. (Petty & Cacioppo, 1981) Αφορά λοιπόν τη θετική ή αρνητική προδιάθεση ενός ατόμου για κάποιο πρόσωπο, για κάποιο αντικείμενο ή για ένα θέμα.

Η στάση διαφέρει από την αξία στο ότι αυτή αποδίδεται αποκλειστικά στο άτομο και δεν σχετίζεται με το επιθυμητό, με το οποίο η αξία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη (Γκαρή, 1992,σελ 10).

Η αξία είναι μια σαφής ή υπονοούμενη σύλληψη του επιθυμητού, χαρακτηριστική ενός ατόμου ή κάποιας ομάδας και η οποία επηρεάζει την επιλογή προτύπων, μέσων και δράσεων που υπάρχουν στην κοινωνία (Γεώργα, 1995 σελ 124). Συνεπώς οι αξίες που διακρίνουν το καθένα μας είναι πολύ προσωπικές έννοιες και μας επηρεάζουν σε βαθύ υποσυνείδητο επίπεδο. Κάθε απόφαση που πρέπει να πάρουμε στη ζωή μας στηρίζεται σε αυτές τις αξίες , είτε τις χρησιμοποιούμε για να αποφύγουμε διάφορα πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις είτε για να τα προσεγγίσουμε. Οι αξίες είναι λιγότερες από τις στάσεις στον άνθρωπο και κάθε παραβίασή τους έχει ως αποτέλεσμα ενοχές ως προς την κοινωνία και το κοινωνικό αξιολογικό σύστημα. Είναι βαθιά ριζωμένες μέσα μας και αλλάζουν πολύ πιο δύσκολα από ότι οι στάσεις στη ζωή μας. Διαθέτουν ισχυρότερα κίνητρα σε σχέση με τις στάσεις στη ζωή μας.

Ο Gordon Allport το 1968, όρισε τη στάση ως « *μια νοητική και νευρική κατάσταση ετοιμότητας, οργανωμένη μέσω των εμπειριών, που ασκεί κατευθυντήρια ή*

δυναμική επίδραση στις αποκρίσεις του ατόμου προς όλα τα αντικείμενα και τις καταστάσεις με τα οποία αυτή σχετίζεται».(Gordon Allport, 1968). Είναι φανερό ότι σύμφωνα με τον ορισμό αυτό ότι οι στάσεις είναι κάτι που δεν μπορούμε εύκολα να τις παρατηρήσουμε ,αλλά αποτελούν εμβόλιμες θα λέγαμε μεταβλητές ή ακόμα και εννοιολογικά κατασκευάσματα. Ο ορισμός αυτός δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε δυο στοιχεία των στάσεων: το γνωστικό στοιχείο (νοητική κατάσταση ετοιμότητας έτοιμη για δράση) και το αξιολογικό στοιχείο (οι αποκρίσεις του ατόμου).Πρόκειται λοιπόν για μια ιδιωτική υπόθεση του καθενός .Επομένως, σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό οι στάσεις είναι δυσδιάστατες. (Γεώργας, 1986,σελ.121-124)

Μερικά χρόνια αργότερα από τον Gordon Allport, οι Petty και Cacioppo έδωσαν μια άλλη διάσταση στην έννοια των στάσεων. Σύμφωνα με αυτούς ο όρος στάση αναφέρεται *«σε ένα γενικό και διαρκές, θετικό ή αρνητικό, συναίσθημα για κάποιο πρόσωπο, αντικείμενο ή θέμα»* και είναι μονοδιάστατη έννοια. (Petty και Cacioppo 1981)

Τέλος πιο πρόσφατα οι Pratkanis & Greenwald όρισαν τη στάση ως *«την αξιολόγηση που κάνει ένα άτομο για ένα αντικείμενο της σκέψης»*, θεωρώντας ότι οι στάσεις είναι αναπαραστάσεις στη μνήμη. Και αυτός λοιπόν ο ορισμός αντανακλά την άποψη ότι η στάση είναι μια έννοια μονοδιάστατη (Pratkanis & Greenwald, 1989).

Παρά τις διαφορές που υπάρχουν στους διάφορους ορισμούς, οι Olson και Zanna πιστεύουν ότι οι περισσότεροι θεωρητικοί των στάσεων συμφωνούν ότι η αξιολόγηση αποτελεί την κεντρική, ίσως την υπερισχύουσα, όψη των στάσεων, ότι οι στάσεις αναπαρίστανται στη μνήμη, και ότι μπορούμε να διακρίνουμε τόσο τις συναισθηματικές, γνωστικές και συμπεριφοριστικές προϋποθέσεις των στάσεων, όσο και τις συναισθηματικές, γνωστικές και συμπεριφοριστικές συνέπειές τους.(Olson, J.M. & Zanna, M.P., 1993)

Τελικά φαίνεται πως οι στάσεις αντιπροσωπεύουν τον κεντρικό άξονα της αντίληψης των κοινωνικών φαινομένων από την πλευρά του ανθρώπου επειδή, όπως η προσωπικότητα, κατευθύνουν τη συμπεριφορά του ατόμου στις συναλλαγές του με τον συνάνθρωπο, με την οικογένειά του, με το χώρο εργασίας του και γενικά με όλους τους φορείς της κοινωνίας. (Ματσούκα - Παπαμόσχου, 2005)

Οι στάσεις των ανθρώπων εκφράζονται τις περισσότερες φορές με λεκτικές αντιθέσεις, δηλαδή μου αρέσει ή δεν μου αρέσει κάτι ,είναι καλό ή είναι κακό με τραβάει ή δεν με τραβάει. Άρα για να μελετήσουμε τις στάσεις βασιζόμαστε στην

ανάλυση της αντίληψης των κοινωνικών φαινομένων από την πλευρά του ατόμου, πώς δηλαδή το κάθε άτομο βλέπει τα διάφορα κοινωνικά στοιχεία στον περίγυρό του. Η αντίληψη των κοινωνικών φαινομένων ,εξηγεί, πώς το άτομο βλέπει και πώς προσαρμόζει τη συμπεριφορά του προς τα διάφορα φαινόμενα του ψυχολογικού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Η σύγχρονη κοινωνική ψυχολογία καταλήγει στον εξής ορισμό της στάσης, ο οποίος θα προσδιορίσει τη δική μας ανάλυση, ότι δηλαδή με τη χρήση της έννοιας στάση προς κάποιο αντικείμενο, κάποια ιδέα, κάποιο πρόσωπο, εννοείται ένα διαρκές σύστημα με γνωστικό και συναισθηματικό στοιχείο και τέλος με κάποια τάση προς την έκφραση της συμπεριφορά. (Φουντουλάκη – Δρακακάκη, 2009)

Πασιφανές είναι ότι οι στάσεις περιλαμβάνουν επίσης το στοιχείο της σταθερότητας. Οι στάσεις μας είναι σταθερές, δεν αλλάζουν εύκολα και αντιστέκονται σε κάθε αλλαγή. Περιορίζονται σε κοινωνικά σημαντικά γεγονότα ή αντικείμενα. Μπορούμε να πούμε ότι είναι γενικεύσιμες και ενέχουν ένα βαθμό αφαίρεσης. Μια πολύ σημαντική προϋπόθεση, όσον αφορά τη διαμόρφωση των στάσεων είναι, ότι οι στάσεις μαθαίνονται τόσο από το άμεσο όσο και από το έμμεσο περιβάλλον. Με λίγα λόγια λοιπόν τόσο η εκμάθηση των στάσεων όσο και η αλλαγή τους εξηγούνται απόλυτα με βάση τις θεωρίες της μάθησης.

Από μόνες τους οι στάσεις δεν είναι απαραίτητες ούτε επαρκείς προϋποθέσεις συμπεριφοράς. Απλώς την διευκολύνουν ,καθώς η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι συνάρτηση πολλών άλλων παραγόντων ,όπως κοινωνικών κανόνων, συνηθειών, προσδοκιών, αξιών, κινήτρων, ατομικών χαρακτηριστικών κ .α. Η στάση λοιπόν που παίρνουμε απέναντι σε κάποια κοινωνικά φαινόμενα μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορά μπορεί όμως και όχι. Η στάση αναφέρεται στο παρόν και έχει μια παθητική θα λέγαμε δυναμική ενώ η συμπεριφορά είναι διαρκής ενώ τα κίνητρά της στιγμιαία. Φαίνεται λοιπόν ότι η συμπεριφορά εξηγείται περισσότερο με βάση τα στοιχεία της προσωπικότητας του κάθε ένα και λιγότερο με βάση τις στάσεις του (Φουντουλάκη – Δρακακάκη σελ. 75). Έτσι μπορεί δύο άνθρωποι να έχουν την ίδια στάση απέναντι σε ένα αντικείμενο ,αλλά διαφορετική συμπεριφορά, να έχουν δηλαδή την ίδια στάση ως προς τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης αλλά να αντιδρούν διαφορετικά σε θέματα διδασκαλίας της.

1.5.2 Συμπεριφορά - Εννοιολογική προσέγγιση

Η συμπεριφορά είναι ο τρόπος με τον οποίο δρα και αντιδρά ένα αντικείμενο ή ένα σώμα μέσω της σχέσης ή της αλληλεπίδρασης που έχει με άλλα αντικείμενα, οργανισμούς ή γενικότερα με το περιβάλλον. Είναι λοιπόν μία εξωτερική στάση, η οποία με τη σειρά της βασίζεται σε μια ιδέα ή σε μία πεποίθηση, περισσότερο ή λιγότερο ρεαλιστική, μπορεί ακόμα και σε μια προκατάληψη. Η ανθρώπινη συμπεριφορά αποτελεί το πρότυπο της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου και μπορεί να είναι συνειδητή ή ασυνειδητή, εκούσια ή ακούσια. (<https://el.Wikipedia.org>)

Οι στάσεις από την πλευρά τους δεν προδικάζουν τις συμπεριφορές αλλά ούτε και μπορούν να τις προβλέψουν. Μπορούν ίσως να μας δώσουν μια προγνωστική αξία της συμπεριφοράς όταν τόσο οι στάσεις όσο και οι συμπεριφορές μετρηθούν στα ίδια επίπεδα σαφήνειας, όταν δηλαδή εξασφαλιστεί μια πλήρης αντιστοιχία ως προς την πράξη, το στόχο, το χρόνο και το πλαίσιο αναφοράς. Οι στάσεις ενώ δεν προδικάζουν πάντα τη συμπεριφορά, μπορούν να καταλήξουν σε μια σκοπούμενη συμπεριφορά, δηλαδή σε μια πρόθεση, που μπορεί να εκδηλωθεί ή όχι σε συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες. (Κουμπούρα, 2015)

Συνεπώς φαίνεται ότι η συμπεριφορά ενός υποκειμένου μπορεί να εξηγηθεί καλύτερα με βάση τα στοιχεία της προσωπικότητάς του και λιγότερο με βάση τις στάσεις του. Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος που οι εκπαιδευτικοί δεν ενεργούν πάντα σύμφωνα με τις δικές τους στάσεις και πεποιθήσεις αλλά διαφέρουν ανάλογα με τις κοινωνικές συγκυρίες αφού όπως ελέγχθη έχουν ως σημείο αναφοράς το παρόν, αντίθετα με τις συμπεριφορές τους που έχουν μια διαρκή συνέχεια ενώ τα κίνητρα είναι στιγμιαία.

1.5.3 Στοιχεία των στάσεων. Οι λειτουργίες των στάσεων

Σύμφωνα με την πιο γνωστή θεωρία για τη δομή των στάσεων αυτές περιέχουν τρεις διαστάσεις, τρία στοιχεία, το γνωστικό, το συναισθηματικό και το συμπεριφοριστικό .

Τα γνωστικά στοιχεία αναφέρονται κυρίως σε γνώσεις και δεδομένα που έχουν υιοθετήσει και πιστέψει οι άνθρωποι και που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι στάσεις γίνονται αντιληπτές. Έτσι ανάλογα με τις γνώσεις που έχει ένα

άτομο για την παράδοση και τον πολιτισμό του θα σταθεί θετικά ή αρνητικά σε μια ενδεχόμενη διδασκαλία στο δημοτικό σχολείο.

Τα συναισθηματικά στοιχεία με τη σειρά τους οδηγούν στη διαμόρφωση μιας στάσης χωρίς να υπάρξει μια γενικευμένη έρευνα πάνω στο θέμα αλλά στηρίζονται περισσότερο σε συναισθήματα που τις περισσότερες φορές εξαιτίας της έντασής τους μπορεί να διαμορφώσουν μια λανθασμένη στάση. Είναι δηλαδή θέμα προτίμησης ή επιθυμίας η στάση που θα κρατήσει κάποιο άτομο για ένα αντικείμενο. Αν κάποιος μαθητής κατάγεται από μια πλούσια σε παράδοση οικογένεια ή πλούσιο σε παράδοση τόπο θα σταθεί θετικά σε μια ενδεχόμενη διδασκαλία σε αντίθεση με αυτόν που δεν έχει νιώσει ποτέ αυτήν την ανατριχίλα στο κορμί του όταν επισκέπτεται έναν ιστορικό χώρο που οι πρόγονοί του πολέμησαν για την ελευθερία της πατρίδας του. Πολύ περισσότερο αν έχει ακούσει ιστορίες που συναισθηματικά τον έχουν απογειώσει σε ένα επίπεδο παραπάνω από την πραγματικότητα. Σε γενικές γραμμές οι άνθρωποι που έχουν έντονο συναίσθημα για ένα θέμα θα εργαστούν με περισσότερο ζήλο γι αυτό αντίθετα με αυτούς που είναι πεπεισμένοι για την ορθότητά του λόγω των γνώσεων που έχουν αποκομίσει.

Τα στοιχεία συμπεριφοράς είναι αυτά που αναφέρονται στις πράξεις ενός ατόμου απέναντι σε κάποιο άλλο άτομο, πράγμα ή θέμα δηλαδή τι σκέφτεται να κάνει ένα άτομο ποια είναι δηλαδή η επιθυμία του για δράση. Τα στοιχεία αυτά επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό τόσο από τα γνωστικά στοιχεία όσο και από τα συναισθηματικά. Ένας μαθητής σκέφτεται αν η ενασχόληση με την παράδοση και τη διδασκαλία της θα επιβαρύνει ή όχι το εβδομαδιαίο του πρόγραμμα ή θα του προστεθούν περισσότερες εργασίες ή μελέτες εις βάρος του ελεύθερου χρόνου του. Ίσως να σκέφτεται λόγω άγνοιας και τον λόγο της σκοπιμότητας να ασχοληθεί με κάτι που κατά την άποψή του ανήκει στο παρελθόν μην έχοντας ακούσει ποτέ την πραγματική της αξία.

1.5.4 Η διαμόρφωση των στάσεων

Η διαμόρφωση των στάσεων δεν είναι μια στατική διαδικασία αλλά μια συνεχώς εξελισσόμενη. Οι περισσότεροι ερευνητές ενώ διαφοροποιούνται για τη σημασία του όρου των στάσεων, συμφωνούν όλοι ότι οι στάσεις είναι προϊόν μάθησης και η διαμόρφωσή τους αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης (Βοσνιάδου, 2005). Αυτό σημαίνει ότι οι βασικές αρχές της

διαδικασίας της μάθησης ισχύουν και για τη διαμόρφωση των στάσεων. Πολλοί ερευνητές έχουν εστιάσει σε αυτό το ζήτημα και έχουν καταλήξει σε κάποιες θεωρίες, που εξηγούν τη δημιουργία ή την διαφοροποίηση των στάσεων των ατόμων.

Η άμεση εμπειρία του ατόμου με το αντικείμενο της στάσης δεν είναι πάντα απαραίτητη για τη διαμόρφωσή της. Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης (Bandura Social Learning theory 1977), η μάθηση μπορεί να συντελεστεί μέσω της παρατήρησης των συνεπειών (θετικών ή αρνητικών) που έχουν οι πράξεις ενός πρότυπου. Επομένως, η διαμόρφωση μιας στάσης μπορεί να γίνει μέσω της μίμησης ενός πρότυπου. Η μάθηση μπορεί να συμβαίνει χωρίς την παρουσία ενισχυτών – με το να παρακολουθούμε και να μιμούμαστε άλλους ανθρώπους.

1.5.5 Οι διαστάσεις των στάσεων

Οι διαστάσεις των στάσεων είναι τρεις. Είναι η γνωστική διάσταση των στάσεων η οποία αναφέρεται στις γνωστικές λειτουργίες που χαρακτηρίζουν την ανθρώπινη νοημοσύνη. Η επόμενη είναι η συναισθηματική διάσταση η οποία αναφέρεται στο ότι εκτός από το γνωστικό περιεχόμενο, το συναισθηματικό στοιχείο αποτελεί τη δεύτερη διάσταση των στάσεων. Η κάθε στάση ενδέχεται να διεγείρει ουδέτερα ή αρνητικά συναισθήματα στο άτομο. Η τρίτη ονομάζεται διάσταση της συμπεριφοράς και όπως είναι φυσικό ασχολείται με την συμπεριφορά. Όταν κάποιος δηλώνει μία στάση, είτε τη δηλώνει προφορικά, είτε συμπληρώνει κάποιο ερωτηματολόγιο, περιμένει κανείς να συμπεριφερθεί ανάλογα με τη δηλωμένη του στάση. (Γεώργας, 1986, σελ. 126-130)

Η γνωστική διάσταση αναφέρεται σε απόψεις, γνώσεις ιδέες και δεδομένα τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα αντικείμενα των στάσεων γίνονται αντιληπτά. Παραδείγματος χάρη η γνώση που έχει ένα άτομο για την αξία της πολιτιστικής παράδοσης και τη διατήρησή της επηρεάζει το γνωστικό στοιχείο των στάσεων ως προς αυτήν. Διαφορετική εμφανίζεται η στάση ενός μαθητή που είναι μέλος ενός χορευτικού ή πολιτιστικού συλλόγου και έχει πάρει μέρος ενεργά σε δράσεις πολιτισμού και διαφορετική είναι η στάση ενός μαθητή που δεν έχει ακούσει ποτέ από τον παππού του ένα παραμύθι ή δεν έχει μάθει ποτέ την ιστορία των προγόνων του ή δεν έχει χορέψει στο σχολείο κανέναν παραδοσιακό χορό.

Η συναισθηματική διάσταση αναφέρεται σε προτιμήσεις, σε επιθυμίες και στα έντονα συναισθήματα και όχι σε επιχειρήματα που τις περισσότερες φορές είναι πιο

σημαντικά από ό,τι τα γνωστικά στοιχεία τα οποία επηρεάζουν τη διαμόρφωση και τη λειτουργία των στάσεων. Στο προηγούμενο παράδειγμα με βάση τη συναισθηματική διάσταση η στάση ενός μαθητή για την πολιτιστική παράδοση είναι διαφορετική εάν ο ίδιος έχει συμμετάσχει ενεργά σε κάποια πολιτιστική εκδήλωση ενός συλλόγου με το χορευτικό του και έχει χειροκροτηθεί και διαφορετική είναι η στάση ενός μαθητή που δεν έχει ζήσει κάτι παρόμοιο ή το έχει ζήσει με τραυματικές εμπειρίες. Δύο άτομα μπορεί να έχουν την ίδια γνώση σε ένα θέμα αλλά να εμφανίζονται διαφορετικά απέναντι στο θέμα, ο ένας να είναι ένθερμος οπαδός και ο άλλος φανατικός εχθρός. Είναι πάντως γενικά παραδεκτό ότι όσοι έχουν έντονο το συναισθηματικό στοιχείο για κάποιο κοινωνικό θέμα, είναι αυτοί που θα εργαστούν με περισσότερο ζήλο ακόμα και από αυτούς που έχουν λόγω γνώσεων την πεποίθηση για την ορθότητά του αλλά δεν τους τραβάει συναισθηματικά. Επίσης τα συναισθήματα είναι τις περισσότερες φορές πιο σημαντικά στοιχεία από ό,τι τα γνωστικά για τη διαμόρφωση των στάσεων.

Στην τρίτη διάσταση, τα στοιχεία συμπεριφοράς αναφέρονται σε εκείνες τις συνειδητές πράξεις του ανθρώπου απέναντι σε ένα άτομο ή πράγμα ή θέμα που σκέφτεται να κάνει. Το στοιχείο της συμπεριφοράς επηρεάζεται τόσο από τα γνωστικά όσο και από τα συναισθηματικά στοιχεία. Έτσι ο μαθητής που πιστεύει στην αξία της πολιτιστικής παράδοσης θα βρει τον χρόνο να ασχοληθεί με κάποιον πολιτιστικό σύλλογο ακόμα κι αν αυτός είναι εις βάρος της ξεκούρασής του ή του ελεύθερου χρόνου του και θα πάρει μέρος στις ετετακτικές εκδηλώσεις του τόπου του που αναφέρονται στην ιστορία ή την παράδοσή του. (Γεώργας, 1986, σελ. 130-131)

1.5.6 Στοιχεία των συμπεριφορών. Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις και πως επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας.

Ένας από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τις συμπεριφορές των ανθρώπων και κατά συνέπεια και τις αντιλήψεις τους είναι τα στερεότυπα. Τα στερεότυπα είναι θετικές ή αρνητικές σκέψεις που συχνά σχηματίζουμε για κάποιες ομάδες ανθρώπων, θεωρώντας ότι οι απέναντί μας έχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά επειδή ανήκουν σε μια διαφορετική από τη δική μας ομάδα. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να οδηγήσουν σε λανθασμένα συμπεράσματα και γενικεύσεις με βάση κάποια χαρακτηριστικά τους, εξωτερικά όπως το χρώμα τους, εσωτερικά όπως η θρησκεία τους, τα πολιτικά τους πιστεύω κλπ. Αν λοιπόν αρχίσει μια επικοινωνία

με βάση τα στερεότυπα θα είναι προκατειλημμένη απέναντί τους δημιουργώντας προβλήματα και εμπόδια σε αυτήν. (Δήμος Θέρμης χ.χ.)

Προκαταλήψεις λέμε τις αρνητικές κυρίως στάσεις απέναντι σε κοινωνικές ομάδες και σε συγκεκριμένα μέλη των ομάδων αυτών, στα οποία με βάση τις στερεοτυπικές απόψεις μας τους αποδίδονται ιδιότητες οι οποίες δεν θεμελιώνονται με βάση τη λογική και δεν μπορούν και να διορθωθούν εύκολα ,ακόμα κι αν τους διαψεύδει η εμπειρία γιατί υπάρχει μεγάλη συναισθηματική φόρτιση. Οι προκαταλήψεις αποτελούν στάσεις που έχουν φτιαχτεί με τη δομή της προσωπικότητας οι οποίες επηρεάζουν την αντίληψη και την ερμηνεία του περιβάλλοντος και ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του ατόμου. Δεν πρόκειται λοιπόν απλώς για απόψεις ,μολονότι οι απόψεις επηρεάζονται από τις προκαταλήψεις (Collins, 1970, σελ. 253).

Τα στερεότυπα διαφέρουν από τις προκαταλήψεις κυρίως ως προς την κατεύθυνση ,η οποία μπορεί να είναι θετική ή αρνητική στην περίπτωση των στερεοτύπων. Οι εθνικές προκαταλήψεις ή αλλιώς τα εθνικά στερεότυπα λειτουργούν διαχωριστικά. Η εικόνα που έχει ένα έθνος για τον εαυτό του δεν παραμένει σταθερή, αλλά μεταβάλλεται ανάλογα με το στερεότυπο του ξένου και του εχθρικού, στο οποίο αντιπαραβάλλεται αυτή η εικόνα. Φαίνεται βέβαια ότι η εικόνα που έχει για τον εαυτό του ένα έθνος έχει ένα σταθερό πυρήνα και από εκεί και πέρα όμως μεταβάλλεται ανάλογα με το έθνος με το οποίο συσχετίζεται (Ναχόπουλος,2009).

Για να αντιμετωπίσουμε τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα με τις όποιες αρνητικές τους προεκτάσεις θα πρέπει να τις τοποθετήσουμε ως αντικείμενα αναστοχασμού και συζήτησης μέσα σχολείο. Μαθητές και εκπαιδευτικοί μέσω της διαδικασίας της μάθησης θα πρέπει να κατανοήσουν τις ψυχικές δομές τους οι οποίες με τη σειρά τους θα τους οδηγήσουν στην κατανόηση των λόγων για την καταπολέμησή των. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους και να εξουδετερώσουν τα στερεότυπα και να αισθανθούν το ξένο όχι ως κίνδυνο αλλά ως μια ευκαιρία για καλύτερη αυτογνωσία.

1.5.7 Διαμόρφωση των στάσεων και των συμπεριφορών

Οι στάσεις υιοθετούνται από τους ανθρώπους στα πλαίσια των διαπροσωπικών τους σχέσεων και της μεταξύ τους επικοινωνίας και όταν διαμορφωθούν παραμένουν σχετικά σταθερές. Αρχικά η οικογένεια και στη συνέχεια

το σχολείο με τον περίγυρό του διαμορφώνει τις στάσεις των νέων ατόμων. Στις μέρες ένα σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων είναι και η πληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που παίζουν τεράστιο ρόλο όχι μόνο στη διαμόρφωση αλλά και στην αλλαγή τους ανάλογα με την εποχή και το κοινωνικό γίνεσθαι. Επίσης η θρησκεία συγκαταλέγεται στους φορείς διδασκαλίας των στάσεων ως τρόπος ζωής και όχι γιατί του επιβάλλεται από κάπου.

Η διαμόρφωση της συμπεριφοράς του κάθε ατόμου ξεκινάει μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης. Μέσω αυτής το παιδί μαθαίνει κανόνες και αξίες οι οποίες θα το προετοιμάσουν αργότερα για να αναλάβει καθορισμένους ρόλους στην κοινωνία. Η κοινωνικοποίηση είναι μια συνεχής διαδικασία η οποία ξεκινάει από τη γέννηση του ατόμου και δε σταματάει ποτέ, ενώ συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση και την ανάπτυξη της ταυτότητας του.

1.5.8 Η οικογένεια ως παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων και αντιλήψεων

Η οικογένεια είναι ο πρώτος και ο πιο σημαντικός παράγοντας κοινωνικοποίησης του ατόμου συμβάλλοντας στην εξέλιξη κάθε παιδιού τόσο σε βιολογικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Το παιδί μέσα από την οικογένεια θα μάθει τους πρώτους κοινωνικούς κανόνες ώστε η ένταξή του αργότερα στο ευρύτερο κοινωνικό ή σχολικό περιβάλλον να γίνει ομαλά (Δασκαλάκης, 2009).

Κατά το πρώτο στάδιο κοινωνικοποίησης το παιδί εσωτερικεύει τη δομή και τους ρόλους της πυρηνικής οικογένειας. Παίρνει ως παράδειγμα τα είδη συμπεριφοράς των προσώπων που αποτελούν την οικογένειά του και προσθέτει σε αυτές τις δικές του αντιδράσεις που αποτελούν για αυτό θετικές ή αρνητικές ενισχύσεις. Είναι οι άνθρωποι του περιβάλλοντος που ασκούν ιδιαίτερη επιρροή στη διαμόρφωση των στάσεων. Οι γονείς επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό ακόμα και τις πολιτικές πεποιθήσεις των παιδιών τους ,οι οποίες μάλιστα έχουν χρονική διάρκεια και μετά την εφηβεία.

Η οικογένεια ,ως το κύτταρο της κοινωνίας, μπορεί να λειτουργήσει ως θεσμός για τη μεταβίβαση των απαιτήσεων της κοινωνίας στο παιδί που αναπτύσσεται. Η οικογένεια συντελεί σε αυτή τη λειτουργία με την επίδραση που ασκεί ο χαρακτήρας που έχουν οι γονείς του πάνω στην εκπαίδευση του παιδιού. Τα παιδιά κληρονομούν από τους γονείς τους τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της δομής του

χαρακτήρα που είναι κοινωνικά επιθυμητός επειδή ο δικός τους χαρακτήρας, τις περισσότερες φορές είναι και έκφραση του κοινωνικού του χαρακτήρα.(Δινάκη, 2011).

Μέσα από την οικογενειακή αγάπη αρχίζουν να αναπτύσσονται τα πρώτα κοινωνικά συναισθήματα και καλλιεργούνται οι πρώτες κοινωνικές σχέσεις του παιδιού. Αν δεν δημιουργηθούν αυτές οι βασικές προϋποθέσεις, το κοινωνικό στοιχείο δεν θα εμφανιστεί και ο άνθρωπος δε θα εξελιχθεί τελικά σε κοινωνική οντότητα. Η κουλτούρα που διακρίνει κάθε οικογένεια επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι κοινωνικές σχέσεις του παιδιού.

Προκύπτει λοιπόν ότι οι πρώτες εμπειρίες του είναι πολύ σημαντικές για να εξελιχθεί στη συνέχεια το άτομο σε κοινωνικό ον με κύριο χαρακτηριστικό του την ικανότητα να ζει σε πολιτισμικά οργανωμένα περιβάλλοντα. Η ψυχανάλυση έδειξε εξάλλου ότι οι εμπειρίες του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του σημαδεύουν οριακά την παραπέρα ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. (Πυργιωτάκη, 1984, σελ. 4)

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε ότι η σχέση ανάμεσα στην συμπεριφορά των γονέων και στην συμπεριφορά του παιδιού δεν αποτελεί μονόδρομο, αλλά είναι κυρίως μια σχέση αλληλεπίδρασης. Η οικογένεια αποτελεί μια δυναμική ενότητα από αλληλοεξαρτώμενα μέλη και οι επιδράσεις των μελών της είναι μια συνεχής πολυσήμαντη και αμοιβαία εξάρτηση. Βέβαια για να συμβεί αυτό θα πρέπει οι γονείς να επενδύουν ισάξιο χρόνο και να μοιράζονται τόσο τις ευθύνες όσο και τις αποφάσεις που αφορούν το παιδί. Οι αλληλοεπιδράσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας είναι αποτέλεσμα των ισχυρών δεσμών που αναπτύσσονται και δεν είναι πάντα σχέσεις αγάπης και στοργής. Θα υπάρξουν και στιγμές έντασης και συγκρούσεων που αποτελούν μέρος της φυσιολογικής λειτουργίας της. Το παιδί δεν βρίσκεται στο έλεος των επιδράσεων των γονέων του, αλλά με τα χαρακτηριστικά του επιδρά στη συμπεριφορά των γονέων και τη διαμορφώνει.(Παρασκευόπουλος, 1984, σελ. 147-148).

1.5.9 Το σχολείο ως παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων και αντιλήψεων

Το σχολείο και γενικότερα η εκπαίδευση θεωρείται ο σημαντικότερος μετά την οικογένεια θεσμός κοινωνικοποίησης των παιδιών. Η είσοδος του παιδιού στο σχολείο αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο βήμα του για την κοινωνικοποίησή του έξω από το στενό οικογενειακό περιβάλλον. Με την είσοδό του αυτή ουσιαστικά είναι και

πρώτη του προσπάθεια να αναλάβει τις ατομικές του ευθύνες και να αποφασίζει για πράγματα που το αφορούν χωρίς να αποφασίζουν οι άλλοι γι αυτό. Σύμφωνα με τον Parsons (στο Νόβα – Καλτσούνη 1998, στο Κοινωνικοποίηση – Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου, σελ. 113-114) το σχολείο δεν αποτελεί μόνο κοινωνικοποιητικό ρόλο ενσταλάζοντας στους μαθητές την ικανότητα και ετοιμότητα για επιτυχή ανάληψη μελλοντικών ρόλων ενηλίκων, αλλά με τον τρόπο που αυτό λειτουργεί κατανέμει και το εργατικό δυναμικό στην οικονομία μιας χώρας. Το σχολείο λοιπόν σύμφωνα με τον Parsons προσπαθεί να γεφυρώσει τόσο την εκπλήρωση μιας συμφωνίας μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας μέσα από την πρόσληψη των κοινωνικών αξιών και των προτύπων συμπεριφοράς όσο και την κατανομή των επαγγελματικών θέσεων στην εθνική οικονομία. Το σχολείο θα μεταβιβάσει αξίες, κανόνες και πρότυπα συμπεριφοράς ώστε να συμβάλλει στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής αλλά και εργατικό δυναμικό το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε εποχής. Εκτός λοιπόν από τον παιδαγωγικό χαρακτήρα, το σχολείο έχει σαν στόχο την μετάδοση αξιών και αντιλήψεων στον νέο, οι οποίες θα είναι ωφέλιμες και θα οδηγήσουν στην κοινωνική συνοχή, αφού είναι κοινωνικά αποδεκτές. (Καλτσούνη, 1998 σελ 113).

Η σημασία του σχολείου στη διαμόρφωση των στάσεων και των συμπεριφορών ενός ατόμου φαίνεται και από το γεγονός ότι οι στάσεις δεν διαμορφώνονται κυρίως με την προσωπική εμπειρία και επαφή του υποκειμένου με ερεθισμούς του περιβάλλοντος. Η επαφή με τα αντικείμενα των στάσεων δεν φαίνεται να παίζει και ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Άλλοι σημαντικοί ρόλοι, όπως αυτός του δασκάλου ή της ομάδας των συνομήλικων παίζουν σημαντικό ρόλο εξαιτίας των επιρροών που ασκούν απέναντι στο παιδί.

Ο εκπαιδευτικός του σημερινού σχολείου αναπαριστά και την εικόνα του σχολείου του. Είναι ο εκφραστής του σχολείου αλλά και της κοινωνίας αφού έχει αναλάβει διπλό ρόλο. Όχι μόνο να συμβάλλει στην πρόοδο των μαθητών του αλλά και στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και της κοινωνικότητάς του και να υπάρχει και μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτά. Ο εκπαιδευτικός καλείται να διαμορφώσει τους ανερχόμενους πολίτες της κοινωνίας μας. Από τη μια μεριά να φέρει εις πέρας το αναλυτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας και από την άλλη να μεταλαμπαδεύσει στην επόμενη γενιά αρχές, αξίες και πεποιθήσεις που θα συμβάλλουν στην προσωπική και κοινωνική τους ανέλιξη. (Σούλης, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ Α/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ

2.1 Η πολιτιστική παράδοση στην Ελλάδα, παρελθόν, παρόν και μέλλον

« Ένας λαός που έχει χάσει την παράδοσή του είναι σαν τον άνθρωπο που έχει χάσει το μνημονικό του, που έχει πάθει αμνησία.» Κόντογλου, Φ. (1895-1965). Πραγματικά, πόσο αληθινά είναι τα λόγια του σοφού Έλληνα λογοτέχνη και ζωγράφου προσφυγικής καταγωγής από την καθ ημάς Ανατολή που με το έργο του αναζήτησε την «ελληνικότητα», δηλαδή μία αυθεντική έκφραση της ελληνικής παράδοσης.

Σήμερα όλο και περισσότερο επαναλαμβάνεται η έκφραση «επιστροφή στην παράδοση, επιστροφή στις ρίζες μας». Το σύνθημα αυτό δεν εκφράζει φυσικά για τους περισσότερους μια απλή αντιγραφή της παράδοσης, αλλά κυρίως μια αναγνώριση και αφομοίωση των καλών στοιχείων και πρακτικών τα οποία θα βοηθήσουν να προστεθεί στο παρόν στοιχεία από τις εθνικές ρίζες. Το παρελθόν είναι εξ ορισμού ένα δεδομένο που τίποτα στο μέλλον δεν μπορεί να το αλλάξει. Όμως η γνώση του παρελθόντος είναι κάτι το προοδευτικό ,το οποίο βρίσκεται σε μια διαδικασία συνεχούς μεταμόρφωσης και τελειοποίησης.(Bloch, 1994).

Ο άνθρωπος ζει μέσα στο παρόν, στο παρελθόν και στο μέλλον. Το παρόν αποτελείται από πολλά βιώματα τα οποία ανάλογα με το είδος και το περιεχόμενό τους κάποια τον χαροποιούν και τον διασκεδάζουν ή τον συγκινούν και τον στεναχωρούν και κάποια μπορεί να ρυθμίσουν και την ίδια του τη ζωή του. Το παρόν όμως ως έννοια δεν έχει σαφή όρια, γιατί ήδη για το χθες πρέπει να ενεργοποιηθεί η μνήμη προκειμένου να παλιγγενηθεί. Με τη μνήμη λοιπόν γίνεται επιστροφή στο παρελθόν και βιώνεται μέσα από αυτό ένα πολύ μεγάλο μέρος του βίου. Χωρίς το χθες δεν γίνεται να προσδιορίζεται το σήμερα ή ακόμη και το αύριο. Όπως το παρελθόν έτσι και το μέλλον λοιπόν ρυθμίζει την πορεία μας. Και οι τρεις αυτές

διαστάσεις συνιστούν τον λεγόμενο ιστορικό χρόνο. («Εκ χιονάδων», περιοδική πολιτιστική έκδοση του πολιτιστικού συλλόγου χιονιαδιτών).

Αξιολογώντας την πορεία του ανθρώπου από την εμφάνισή του μέχρι και σήμερα, στηρίζεται περισσότερο στο παρελθόν παρά στο παρόν και στο μέλλον αφού το παρόν είναι μια έννοια πολύ στενή και το μέλλον είναι μια προσδοκία. Η ζωή κάθε ανθρώπου εξαρτάται τόσο ως μονάδα όσο και ως πλήθος σε ό,τι ονομάζεται παράδοση.

Η παράδοση μοιάζει με μια αλυσίδα που συνδέει τους ανθρώπους διαφόρων γενεών. *«Έχουμε χρέος σε αυτούς που ήρθαν, πέρασαν, θα' ρθουν και θα περάσουν»* Κωστής Παλαμάς. Με αυτή τη σύνδεση δεν υπάρχει αυτό το χάσμα των γενεών που τόσο διαφοροποιεί τους νέους ανθρώπους από τους μεγαλύτερους. Η γνώση λοιπόν και η ενασχόληση με την παράδοση συνδέει τη κάθε γενιά με την προηγούμενη αλλά και την επόμενη. Επίσης η γνώση της εθνικής μας ταυτότητας σε μια εποχή που τη διακρίνει η πολυπολιτισμικότητα ως κράτος, θα βοηθήσει να γίνουν αποδεχτές οι προσωπικότητες των άλλων εθνών, η αρμονική συνεργασία και η ειρηνική συμβίωση σύμφωνα και με τις αρχές της Ενωμένης Ευρώπης.

Το παρελθόν λοιπόν γίνεται η βάση, το θεμέλιο πάνω στην οποία θα στηριχθεί, θα χτιστεί το μέλλον της ανθρωπότητας. Αυτό μπορούμε να το καταλαβαίνουμε καλά, αν σκεφτούμε ότι και το παρόν ήταν για το παρελθόν μέλλον και το παρόν θα γίνει κάποτε για το μέλλον παρελθόν. (Πρώτο Θέμα, 2017). Μέσα λοιπόν σε αυτές τις νέες προκλήσεις και τάσεις που χαρακτηρίζουν τη σημερινή εποχή, η γνώση και η διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς μπορεί να διαδραματίζει έναν καθοριστικό ρόλο. Ήδη τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες πολιτισμικές δράσεις αποκτούν μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην καθημερινότητά μας, ως μέρος ενός ευρωπαϊκού στρατηγικού σχεδιασμού ακόμα και για την οικονομική ανάπτυξη πολλών ευρωπαϊκών χωρών μέσω του τουρισμού αλλά και της διακίνησης του πολιτισμού ως αγαθό. Ειδικά για τη χώρα μας που πολιτισμός και η παράδοση μαζί με τον τουρισμό ήταν και θα είναι ένας πυλώνας οικονομικής ανάπτυξης. Τα κάθε είδους «λαϊκά δημιουργήματα» που περνούν από στόμα σε στόμα, από περιοχή σε περιοχή και από τη μια γενιά στην άλλη ως πολιτιστική κληρονομιά, μέσω αυτής της διαδικασίας, υφίστανται μια σειρά από αλλαγές και προσαρμογή σε τοπικά δεδομένα, τοπικές παραδόσεις, γλωσσικά ιδιώματα, πολεμικά γεγονότα, θρύλους κ.ά.. Με έντονο το στοιχείο του τοπικισμού και του εθνικού πατριωτισμού τις περισσότερες φορές, προκύπτουν περισσότερες παραλλαγές που

μεταδίδονται, επιβιώνουν και ενισχύονται από νέα στοιχεία που ανακαλύπτουμε για το παρελθόν και την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά μας, με τη συμβολή της επιστήμης της Λαογραφίας.(Ασουχίδου ,2016 σελ. 96).

«Τι είναι όμως αυτό που οδηγεί τα βήματα του ανθρώπου στις ρίζες του; Ποια είναι αυτή η εσωτερική δύναμη που μας καθοδηγεί , μας προτρέπει και μας επιβάλλει να νοσταλγούμε το χωριό μας και την ιδιαίτερη πατρίδα μας; Μα τι άλλο από την εθνική μας ψυχή που κρυμμένη στα βάθη του Έλληνα κρατά για πάντα άγρυπνη την εθνική του συνείδηση, που τον ωθεί να δίνει το παρόν σε όλα τα μεγάλα καλέσματα της ιστορίας. Τι άλλο από την παράδοσή μας, το DNA μας, την κυτταρική μνήμη των προγόνων μας» (Ρίγγος ,χ.χ.).

2.2 Άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ένα από τα τρία είδη πολιτιστικής κληρονομιάς και αφορά τις παραδόσεις ή τις ζωντανές εκφράσεις που έχουν κληροδοτηθεί από τους προγενέστερους κυρίως με τον προφορικό λόγο και περιλαμβάνει λαϊκές παραδόσεις, γιορτές, τελετές, χορούς, παραστατικές τέχνες, κοινωνικές πρακτικές, γνώσεις και τεχνικές.(el.Wikipedia.org).

Η υλική πολιτιστική κληρονομιά ή «πολιτιστική ιδιοκτησία» όπως αλλιώς λέγεται, αναφέρεται στη φυσική ή απτή πολιτιστική κληρονομιά και περιλαμβάνει αντικείμενα πολιτιστικής αξίας, μνημεία, βιβλία, έργα τέχνης, μηχανές αλλά και ιστορικά μέρη τα οποία έχει θεωρηθεί ότι η αξίζει να διατηρηθούν στο πέρασμα των αιώνων για τις επόμενες γενιές.

Το τρίτο είδος της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τη φυσική λεγόμενη κληρονομιά που είναι σημαντικά πολιτιστικά τοπία αλλά και η βιοποικιλότητα της κάθε περιοχής. Η χλωρίδα και η πανίδα της κάθε περιοχής, τα γεωλογικά στοιχεία της, τα ορυκτά της αλλά και κάθε παλαιοντολογικό στοιχείο της αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς προς διάσωση και διατήρηση και συντήρηση ανά τους αιώνες.

Είναι λοιπόν φανερό ότι από τα τρία είδη πολιτιστικής κληρονομιάς, η άυλη είναι και η πιο δύσκολα διατηρήσιμη και εκεί χρειάζεται να επενδύσουμε και ως κράτος αλλά και ως ανθρωπότητα προκειμένου να κληροδοτήσουμε στις επόμενες γενιές όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι του πλούτου που περιέχει .

Ιστορικά το θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς από την εποχή που ιδρύθηκε το ελληνικό κράτος μετά την επανάσταση του 1821, αφορά την κρατική λεγόμενη αρχαιολογική υπηρεσία όπου είχε και την αποκλειστική φροντίδα της. Πολύ αργότερα η προστασία πέρασε στο Υπουργείο Παιδείας και μόλις το 1971 με τον νομοθετικό διάταγμα 957 ιδρύεται για πρώτη φορά το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών με αποκλειστική αρμοδιότητα τον πολιτισμό και τις επιστήμες. Σήμερα η νομική κατοχύρωση για τις διάφορες κατηγορίες πολιτιστικών αγαθών στην ελληνική επικράτεια είναι αποτυπωμένες στο Σύνταγμα του 1975/86 και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 24 που ορίζει ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους.(Υπουργείο Πολιτισμού).

Για τη διαφύλαξη της κάθε κράτος έχει την υποχρέωση να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά αλλά και κατασταλτικά μέσα .Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία πρέπει να προστατεύονται από το κράτος. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην Ελλάδα, στο ελληνικό σύνταγμα, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς τοποθετούνται δίπλα δίπλα και με αυτόν τον τρόπο καταδεικνύεται η στενή συνάφειά τους. Υπάρχει λοιπόν μια άμεση σχέση της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης με το περιβάλλον και την προστασία του. Βέβαια το σύνταγμα με τον όρο πολιτιστικό περιβάλλον δεν εννοεί μόνο τις αρχαιότητες, τα νεώτερα μνημεία και τους ιστορικούς τόπους αλλά χρησιμοποιεί τον όρο κάπως πιο αόριστα ώστε να μπορεί να συμπεριλάβει και όσα άλλα στοιχεία θα θεωρήσει ο κοινός νομοθέτης ότι πρέπει να τύχουν της κρατικής προστασίας και αυτό είναι γενικά αποδεκτό . Απουσιάζει βέβαια κάθε αναφορά στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά μέχρι το 2002 όπου με τον νόμο 3028 προστατεύει πια και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά όπως τις διάφορες εκφάνσεις του παραδοσιακού και λαϊκού πολιτισμού, τους μύθους, τα έθιμα, τα δρώμενα, τη μουσική και τα τραγούδια, τις προφορικές παραδόσεις και τις παραδοσιακές τεχνικές.

Το 2002 λοιπόν η ελληνική πολιτεία υιοθετεί τον όρο «άυλα πολιτιστικά αγαθά», για να θεσπίσει τη διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς που μέχρι τότε περιγραφόταν ως «παραδοσιακός και σύγχρονος λαϊκός πολιτισμός». Συγκεκριμένα, στο Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153 Α/ 28.6.2002) ορίζεται ότι: «ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια,

δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού» (άρθρο 2, παρ. ε'). Περίπου ένα χρόνο αργότερα, στις 17 Οκτωβρίου 2003, υιοθετήθηκε από την UNESCO η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς - Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Η Σύμβαση προχωρά ένα βήμα σε σχέση με την ελληνική νομοθεσία, αποδίδοντας πρωταρχική σημασία στις κοινότητες-φορείς της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Έτσι, στο άρθρο 2, παρ. 1 της Σύμβασης ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά ορίζονται: «οι πρακτικές, αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις και τεχνικές, καθώς και τα εργαλεία, αντικείμενα, χειροτεχνήματα και οι πολιτιστικοί χώροι που συνδέονται με αυτές και τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και, κατά περίπτωση, τα άτομα αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους». Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση το 2006, ενώ μέχρι στιγμής (Μάιος 2019) έχει κυρωθεί από 177 κράτη. Τέλος, σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμό. 4 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» (Φ.Ε.Κ. 7/Α/22-1- 2018), για την εφαρμογή στην Ελλάδα της Διεθνούς Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO 2003) αρμόδιο είναι το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και συγκεκριμένα η Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΕΠΟΚ), που ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΓΔΑΠΚ). Η ίδια Διεύθυνση είναι επίσης αρμόδια, σύμφωνα με το ίδιο Προεδρικό Διάταγμα, για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων διαφύλαξης των άυλων πολιτιστικών αγαθών που εγγράφονται στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας και στους Καταλόγους που προβλέπονται στη σχετική Σύμβαση της UNESCO.(Άυλη πολιτιστική κληρονομιά, 2018).

Η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί με έναν στατικό τρόπο αφού είναι κάτι που διαρκώς εξελίσσεται. Είναι μια ζωντανή πραγματικότητα που συνεχώς αλλάζει, εμπλουτίζεται με νέα στοιχεία και κληρονομείται στις επόμενες γενιές βασιζόμενη στους κοινωνικούς λεγόμενους μετασχηματισμούς. Η πολιτιστική κληρονομιά λοιπόν δεν είναι δυνατόν να προφυλαχτεί από την αλλοίωση του χρόνου, αλλά να διαφυλαχτεί ανά τους αιώνες. Όταν γίνεται αναφορά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποβλέπει κατά κύριο λόγο στην καλή διατήρηση των αρχιτεκτονικών κινητών μνημείων απέναντι στις αλλοιώσεις του χρόνου λόγω των καιρικών συνθηκών αλλά και των επεμβάσεων του ανθρώπου. Η διαφύλαξη όμως έχει την έννοια της διασφάλισης της

βιωσιμότητας κυρίως της άυλης κληρονομιάς ώστε αυτές να παραμείνουν ζωντανές και να μεταβιβαστούν στις επόμενες γενιές διατηρώντας το αρχικό τους νόημα από το οποίο είχαν δημιουργηθεί.

«Βεβαίως χρειάζεται μια άλλου τύπου βίωση της κληρονομιάς, που δεν θα υπάρξει αν δεν αλλάξει εκ βάθρων το ακατάλληλο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Γιατί δεν θα διαθέτουμε δραστική προστασία της κληρονομιάς μας όσο κάθε Έλληνας πολίτης δεν θα είναι ένας συνειδητός, ευαίσθητος και παθιασμένος φρουρός της» είπε η Μελίνα Μερκούρη με την ιδιότητα της Υπουργού Πολιτισμού (Μερκούρη, χ.χ.).

Ωστόσο, πάντα υπάρχει ο κίνδυνος στην προσπάθεια για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς να μείνει μόνο στα μουσεία και στις ιδιωτικές συλλογές, ενώ σύμφωνα με τα παραπάνω είναι κάτι που συνεχώς εξελίσσεται και θα πρέπει να εντάσσεται στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου. Προκύπτει λοιπόν η επιτακτική ανάγκη ένταξης της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα γενικό σχεδιασμό από το κράτος ,καθώς η προστασία από μόνη της δεν επαρκεί για τη διατήρηση και την ανάδειξή της. Τα τελευταία χρόνια η προστασία του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τους βασικούς στόχους του κρατικού σχεδιασμού ,τόσο σε χωροταξικό όσο και σε πολεοδομικό επίπεδο . Μάλιστα, αποτελεί ένα από τους τρεις βασικούς άξονες του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ), σύμφωνα με το οποίο τα πολιτιστικά αγαθά μπορούν να αποτελέσουν «στοιχείο ανάπτυξης» και «οικονομικό παράγοντα» των χωρών (Μπεριάτος, 2002).

Κάθε πολιτισμένη σύγχρονη και δημοκρατική πολιτεία έχει χρέος της μέσα από την παιδεία να προβάλλει και να εξηγήσει στους νέους ανθρώπους την παράδοση και την πολιτιστική κληρονομιά της ώστε οι νεότερες γενιές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τις παλαιότερες ηθικές αξίες, χωρίς ακραίες τάσεις και συμπεριφορές που θα οδηγήσουν στον συντηρητισμό και τη στασιμότητα. Η γνώση της πολιτιστικής παράδοσης που θα μας οδηγήσει στην εθνική αυτογνωσία ,θα αποτρέψει την εθνική αλλοτρίωση και θα διασφαλίσει την εθνική συνείδηση απέναντι στον κίνδυνο της παγκοσμιοποίησης. Παράλληλα για να μην χαθεί η πολιτιστική ταυτότητα και οι παραδόσεις του λαού μας θα πρέπει τόσο η εκπαίδευση όσο και η οικογένεια να συμβάλλουν στην αφομοίωση των πολιτιστικών και παραδοσιακών στοιχείων με απώτερο σκοπό την αποτροπή του κινδύνου της εθνικής αλλοίωσης και του αφανισμού.

Κάθε στοιχείο της άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς οφείλει να σέβεται τα τόσο τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και τα δικαιώματα των κοινοτήτων και των

ομάδων ανεξαρτήτου φύλου, θρησκείας, ηλικίας, καταγωγής κλπ. Έτσι αποκλείονται από την διεθνή κοινότητα και δεν μπορούν να αναγνωριστούν ως στοιχεία άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αυτά που αποκλείουν τις παραπάνω ομάδες ανθρώπων αλλά και που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή των μελών μιας κοινότητας όπως και εθιμικές πρακτικές που περιλαμβάνουν κακομεταχείριση ή βασανισμό των ζώων. (Άυλη πολιτιστική κληρονομιά, 2018).

Η έρευνα των στοιχείων που αποτελούν την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, η διδασκαλία και γενικώς η εκπαίδευση τυπική ή μη τυπική και η ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου θα διαφυλάξει την πολιτιστική μας κληρονομιά και θα αναδείξει τη σημασία και την αξία της τόσο στην Ελλάδα όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και την αξιοποίησή τους σε συνδυασμό με την ανταλλαγή καλών πρακτικών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο θα διαφυλάξει αυτόν τον πλούτο και θα τον μεταλαμπαδεύσει στις επόμενες γενιές. Τέλος η συμμετοχή των παιδιών από τη μικρή ηλικία σε πολιτιστικούς, λαογραφικούς και χορευτικούς συλλόγους θα μεταδώσει την παράδοση στα μικρά παιδιά που κι αυτά με τη σειρά τους θα την διοχετεύσουν στις επόμενες γενιές. (UNESCO, Σύμβαση για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 2003).

2.3 Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση

Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση είναι δύο έννοιες που συχνά σκεπάζει η μία την άλλη. Ο λαϊκός πολιτισμός είναι το σύνολο των υλικών και πνευματικών δημιουργημάτων ενός λαού αλλά και η λαϊκή τέχνη. (1^ο Διεθνές Συνέδριο Λαογραφίας, 2006).

Σχετίζεται με τις εκδηλώσεις της ζωής ενός λαού και περιλαμβάνει ποικιλία κυρίως της πνευματικής δραστηριότητας. Ο λαϊκός πολιτισμός ταυτίστηκε παλαιότερα με τους ανθρώπους της υπαίθρου και του χωριού. Αργότερα το 1924 ο Γερμανός λαογράφος Adolf Spaner επιχείρησε και πέτυχε να διευρύνει την έννοια του λαού, πέρα από τους κατοίκους της υπαίθρου και στους ανθρώπους των πόλεων λέγοντας ότι τον λαϊκό άνθρωπο μπορούμε να τον βρούμε σε όλες τις κοινωνικές τάξεις (Μπάρκας, χ.χ.).

Όλοι οι λαοί στο πέρασμα της ιστορίας τους έχουν αναπτύξει το δικό τους πολιτισμό και κατά συνέπεια το δικό τους λαϊκό πολιτισμό. Αυτό που κάνει τους λαϊκούς πολιτισμούς να διαφέρουν από χώρα σε χώρα ή από περιοχή σε περιοχή, είναι η προσωπική στίξη του κάθε λαού, της κάθε φυλής, της κάθε κοινωνικής ομάδας, το διαφορετικό στίγμα που προσδίδει εξάλλου και αυτή την πολυμορφία και την διαφορετικότητα και που του δίνει τη μοναδικότητά του.

Ακόμα και η Εκκλησία μας έχει αγκαλιάσει ορισμένα έθιμα που εντάσσονται στον λαϊκό πολιτισμό και τα έχει «ευλογήσει» δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την προσαρμοστικότητά της, κάτι που την επέτρεψε να συνδεθεί με τη λαϊκή ψυχή. Δεν είναι λίγα τα ήθη και τα έθιμα του λαού μας που η Εκκλησία μας τα έχει υιοθετήσει και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις προέρχονται και από την αρχαία πίστη των προγόνων μας. Αναφέρεται ως παράδειγμα τα έθιμα του δωδεκαήμερου ανά την Ελλάδα. Το δωδεκαήμερο είναι μια έντονη γιορταστική περίοδος που συνδέεται με πλήθος εθίμων, παραδόσεων και θρύλους του λαού μας. Ακόμη η περίοδος του Τριωδίου το καρναβάλι, ενώ σαν έθιμο και σαν εκδήλωση έχει ειδωλολατρικό χαρακτήρα, διατηρείται μέχρι και σήμερα σαν θεσμός και στις χριστιανικές χώρες, όπου μάλιστα γιορτάζεται πανηγυρικά. Αυτό συμβαίνει βέβαια για την αναβίωση των πολιτιστικών παραδόσεων της κάθε περιοχής και τη διατήρηση της φυσιογνωμίας και της πολιτιστικής ταυτότητας του κάθε τόπου αλλά και εξασφάλιση οικονομικών πόρων και ανάπτυξης.

2.4 Η σημασία των ηθών και των εθίμων στη διατήρηση της πολιτισμικής παράδοσης και της εθνικής ταυτότητας

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από την κρίση των ανθρώπινων αξιών, την μοναξιά και τις επιφανειακές ανθρώπινες σχέσεις. Ο σύγχρονος άνθρωπος, χαμένος μέσα στην ανωνυμία της πόλης, προσπαθεί να βελτιώσει τόσο το επίπεδο της ζωής του όσο και να αναπροσδιορίσει την ταυτότητα και τον πολιτισμό του. Τα ήθη και τα έθιμα, οι προλήψεις και οι παραδόσεις του προσπαθούν να συνθέσουν μέρος της κοινωνικής του ζωής. Καθώς αποτελούν τους άγραφους νόμους της ηθικής του, δηλαδή το σύνολο των ψυχικών του χαρακτηριστικών, ορίζουν και τις σχέσεις του και τις συμπεριφορές του. Η λαϊκή παράδοση από την οποία καθορίζονται τα έθιμα κάθε λαού όπως προείπαμε δεν είναι κάτι στατικό αλλά αντίθετα αποτελεί στοιχείο

της καθημερινότητας του ανθρώπου και ακολουθεί την εξέλιξη, από το παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον.

Σήμερα αμφισβητείται η αξία της πολιτιστικής παράδοσης και οι διαχρονικές της αξίες. Η μίμηση σε κάθε τι ξενόφερτο και η παραγνώριση των πνευματικών μας αξιών έχει ως αποτέλεσμα να κινδυνεύει να χαθεί η μεγάλη πολιτιστική μας κληρονομιά που επηρέασε και σφράγισε τις μνήμες του λαού μας και όχι μόνο.

Τίποτα όμως δεν έχει τελειώσει. Η παράδοση έχει τόσο βαθιές ρίζες μέσα μας που με τη σωστή αξιοποίηση και προβολή της αρχίζει σιγά σιγά να αναδεικνύει και πάλι την αιώνια και διαχρονική της αξία. Μέσα από την έρευνα και την πληροφόρηση, τη διδασκαλία και τη συστηματική μελέτη σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, του θρησκευτικού, του ιαματικού, του γαστρονομικού, του αγροτουρισμού κλπ θα γίνει εφικτό να ξαναζωντανέψει και να αναδειχτεί η πολιτιστική μας κληρονομιά.

Έχει μεγάλη σημασία σήμερα η αναγνώριση της αξίας του ελληνικού πολιτισμού και της παράδοσής του όχι μόνο για τους Έλληνες αλλά για ολόκληρο τον κόσμο γιατί έχει δεχτεί επιδράσεις όχι μόνο από την αρχαιότητα, το Βυζάντιο και τις αρχές του Διαφωτισμού, αλλά και από άλλους σπουδαίους πολιτισμούς της λεκάνης της Μεσογείου και λοιπές περιοχές αλλά και τουρκικές, εβραϊκές, σλαβικές, αραβικές κα.(Φραγκουδάκη, 2007).

Κάθε άνθρωπος είναι μέλος πολλών και διαφορετικών κοινωνικών συνόλων όπως η οικογένεια, η φυλή, η θρησκεία κα. Η ύπαρξη εθνικής ταυτότητας δεν είναι προϊόν μιας αυθόρμητης πράξης αλλά μια συνειδητή επιλογή. Η βάση πάνω στην οποία χτίζεται η πολιτισμική ταυτότητα είναι η ύπαρξη της κοινής και μακρόχρονης πολιτιστικής παράδοσης. Μέσα από την πολιτιστική παράδοση εκφράζεται η συλλογική ταυτότητα ενός λαού.

Για να καταλάβουμε και να εντοπίσουμε τα όρια της έννοιας πολιτισμική ταυτότητα θα πρέπει να βασιστούμε σε ένα ορισμένο αριθμό κριτηρίων τα οποία θεωρούνται αντικειμενικά όπως η κοινή καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία, η γενεαλογία και η δεσμοί με έναν τόπο. Κάθε άτομο μεγαλώνει και αφομοιώνει στοιχεία της πολιτιστικής του ταυτότητας μέσω βιολογικών παραγόντων αποκτώντας έτσι αυτό που ονομάζουμε νοοτροπία του λαού που ανήκει. Αυτός είναι ο ένας παράγοντας της πολιτιστικής του ταυτότητας. Ο άλλος παράγοντας έχει να κάνει με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησής του μέσα στην πολιτισμική ομάδα που ανήκει, ζει και κινείται. Έτσι κάθε φορά το ίδιο άτομο μπορεί να διαμορφώνει και μια

διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα που θα εξαρτάται από την ομάδα με την οποία αλληλεπιδρά σε κάθε στιγμή της ζωής του. Υπό αυτήν λοιπόν την εξέταση, η έννοια της πολιτισμικής ταυτότητας μπορεί να παρουσιάζει κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου μια διαφορετικότητα και μια ασταθή μεταβολή, μια ρευστότητα. (Cuche D, 2001, σελ. 149) Άρα με βάση τα παραπάνω είναι άλλη η πολιτισμική ταυτότητα του Έλληνα που γεννήθηκε και μεγάλωσε και ζει στην Ελλάδα και άλλο η πολιτισμική ταυτότητα του Έλληνα του εξωτερικού.

Η πολιτισμική ταυτότητα είναι μια ταυτότητα μιας ομάδας ή ενός πολιτισμού (με την έννοια της κουλτούρας) ή ενός ατόμου στο βαθμό που κάποιος ή κάποια επηρεάζεται από μια ομάδα ή από κάποιον πολιτισμό που ανήκει. (<https://el.wikipedia.org/>).

«Που μπορείς λοιπόν να βρεις την ιστορική συνέχεια της Ελλάδας; Μόνο στην παράδοση του τόπου, στη λαϊκή ζωή, στα έθιμα, τους παραδοσιακούς χορούς και στα παραδοσιακά τραγούδια. Σε αυτά που χορεύουν και τραγουδούν οι Έλληνες, είτε για να γλεντήσουν, είτε για να θρηνήσουν. Μέσα εκεί βρίσκεται η ζωντανή μας ιστορία. Είναι το βίός μας ως έθνος που κανένας ποτέ δεν μπόρεσε να μας το αφαιρέσει», γράφει η Δόρα Στράτου (Στράτου, 1979).

Η παράδοση είναι η ταυτότητα του κάθε λαού και αποτελεί επιτακτική ανάγκη οι τωρινές αλλά και οι επόμενες γενεές να αποκτήσουν τέτοιες αξίες ώστε, από την επαφή τους με την τοπική και εθνική παράδοση, να μεταδώσουν ηθικές αξίες και πρότυπα αλλά και να διαδώσουν τη σπουδαιότητα της πολιτισμικής κληρονομιάς μας και την ανάγκη διάσωσης της. (Ασουχίδου, 2016 σελ. 97).

2.5 Ο ρόλος της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο

Από τους βασικούς εκπαιδευτικούς στόχους του δημοτικού σχολείου είναι η ανάπτυξη του προφορικού και γραπτού λόγου. Παράλληλα στόχος κάθε εκπαιδευτικού είναι όχι μόνο η μετάδοση των γνώσεων στους μαθητές του αλλά έχει χρέος να μεταλαμπαδεύσει και αξίες, αξίες πολιτιστικές που στη χώρα μας πρέπει να αποτελούν εθνικό στόχο της εκπαίδευσης. Η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο συμβάλει στο μέγιστο στην κατεύθυνση αυτή.

Τα ήθη και τα έθιμα από την κοινωνική και εθνική ζωή, η λαϊκή τέχνη, η λογοτεχνία, η αγροτική εργασία αλλά και η καθημερινότητα προσφέρουν πολύτιμες

και πλούσιες εμπειρίες για συζητήσεις μέσα και έξω από το σχολείο. Ο μαθητής με την ενθάρρυνση των ενηλίκων, γονέων ή εκπαιδευτικών, μεταφέρει στην ομάδα του που αποτελείται από συνομήλικους του την εμπειρία που έχει βιώσει από την οικογένειά του τόσο στο χωριό όσο και στην πόλη.

Ποιος αλήθεια από εμάς τους μεγαλύτερους δεν έζησε στα παιδικά του χρόνια την απολαυστική διήγηση από τον παππού ή τη γιαγιά ενός παραδοσιακού παραμυθιού κάποιο χειμωνιάτικο βράδυ και δεν το θυμάται ακόμα; Και ποιος δε θυμάται αλήθεια την επιμονή μας ώστε να πείσουμε τον παραμυθά του σπιτιού ή της γειτονιάς μέχρι να αρχίσει τον ιερό μίτο του παραμυθιού: «Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη, δωσ' της κλώτσο να γυρίσει ,παραμύθι ν' αρχινίσει.» Με εκείνο το « Μια φορά κι έναν καιρό» ο αφηγητής όπως σημειώνει ο Μερακλής « *παίρνει μαζί του τον ακροατή του έξω από την τωρινή πραγματικότητα, σε ένα μακρινό κι ακαθόριστο παρελθόν, πάνω σε έναν κόσμο όπου το γεγονός της ημέρας μπορεί να είναι παράδοξο, διαφορετικό από το γεγονός της δικής μας καθημερινής ζωής*». (Μερακλής,1990, σελ. 17).

Πολλές γλωσσικές δραστηριότητες μπορούν να αξιοποιηθούν από την αφήγηση ιστοριών και παραμυθιών μέσα από τον πλούτο της πολιτιστικής μας παράδοσης. Τα παραμύθια δεν ανάγονται μόνο στο παρελθόν, σε χρόνια περασμένα και παλιά, αλλά είναι σαν τα δέντρα που κρατούν τα φύλλα τους όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες. Πάντα κάτι έχουν να προσφέρουν, πέρα από το ηθικό δίδαγμα. Μέσα σε αυτά υπάρχει έντονο το λαογραφικό στοιχείο, υπάρχει έντονη η λαϊκή φαντασία και το αισιόδοξο τέλος. Και τα παιδιά ως γνωστόν ταυτίζονται με τους ήρωες των παραμυθιών και θέλουν να είναι οι «καλοί», οι νικητές που θα στεφανωθούν στο τέλος με επιτυχία (Μπενέτος, 2006, σελ. 178).

Τα κείμενα των παραμυθιών αποτελούν ιστορική και πολιτισμική εθνική μαρτυρία κάθε λαού. Με στοιχεία της γεωγραφίας, της ιστορίας, της γλώσσας, των επαγγελμάτων και γενικότερα των κοινωνικών δραστηριοτήτων του ανθρώπου, αναδεικνύουν ταυτόχρονα την παγκοσμιότητα, την εθνικότητα και την τοπικότητά τους. Ο Μερακλής σημειώνει ότι παρά το γεγονός ότι το παραμύθι είναι ένα ανθρωπολογικό είδος που υπερβαίνει κανονικά τα εθνικά όρια, υπάρχουν ωστόσο και μεγάλα, ίσως πολύ μεγάλα περιθώρια για εθνικές ιδιαιτερότητες. (Μερακλής, Μ.Γ, στο Λαϊκή παράδοση και παιδί, Αναγνωστόπουλος, 1999).

Το παραμύθι με τις νέες συνθήκες της ζωής στην πόλη έχασε τον παραδοσιακό του βίτοπο ,το παραγώνι, τα σπεροκαθίσματα, το μιντέρι, την πεζούλα

του σπιτιού ή της εκκλησίας. Ο νέος «βιότοπός» του είναι το σχολείο . Καθώς φαίνεται ο άνθρωπος του 21^{ου} αιώνα για να ελαφρύνει το βιοτικό φορτίο του και τη σκληρή πραγματικότητα, αναζητάει πηγές ονείρου, μαγείας και οράματος. Αυτές τις πηγές προσφέρει το παραμύθι .Μπορεί να έχασε την αίγλη του τζακιού, δεν έχασε όμως τη δύναμη να γεννάει όνειρα.(Αναγνωστόπουλος, 1999 σελ. 72-74).

Το αίνιγμα αποτελεί για το παιδί ένα μοναδικό εργαλείο πνευματικής δοκιμασίας. Επίσης μπορεί να γίνει και ένα καλό εποπτικό μέσο διδασκαλίας για να μάθουν τα παιδιά τη φύση και τη ζώα και να συνδυάσουν την τοπική τους ιστορία με τα έθιμα του τόπου τους. Σύμφωνα με τους λαογράφους το αίνιγμα θεωρείται ένα δύσκολο ερώτημα προς απάντηση και απαιτεί για τη λύση του μεγάλη συγκέντρωση, γνώσεις και οξυδέρκεια. Όπως γράφει και ο μεγάλος καθηγητής της Λαογραφίας Λουκάτος «*Θέματα και σύμβολα παίρνονται συνήθως από τον κόσμο της εμπειρίας του λαού και γι αυτό αποτελούν σημαντικό τεκμήριο για το περιβάλλον, τις γνώσεις και τον πολιτισμό του*» (Λουκάτος,1979,σελ. 44).

Το παιχνίδι ως διαδικασία αποτελεί το πιο σημαντικό ίσως μέσο έκφρασης του παιδιού μέσω του οποίου μπορεί να επικοινωνεί, να ψυχαγωγείται, να εξωτερικεύει τα συναισθήματά του, να χαίρεται αλλά και να απογοητεύεται. Παράλληλα μπορεί να πειραματιστεί από αυτό και να μάθει για το περιβάλλον ανακαλύπτοντας τόσο τον κόσμο όσο και τον ίδιο του τον εαυτό. Μέσω μάλιστα των παραδοσιακών παιχνιδιών τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με την πολιτιστική παράδοση και να αφομοιώσουν με τρόπο φυσικό και αβίαστο τα ήθη και τα έθιμα τόσο του τόπου τους όσο και άλλων τόπων στο εσωτερικό ή και στο εξωτερικό της χώρας. Με τον τρόπο αυτόν τα παιδιά θα μεταφέρουν την εμπειρία και τη γνώση του παρελθόντος συμβάλλοντας και στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης.(Σέρρας, 2017).

Η ενασχόληση των μαθητών με την παραδοσιακή μουσική και το δημοτικό τραγούδι τόσο μέσα στο σχολείο όσο και εκτός αυτού ,δίνει πολλές ευκαιρίες για φυσική, πνευματική, συναισθηματική, αισθητική και κοινωνική ανάπτυξη. Ξεκινώντας από τα νανουρίσματα και ταχαταρίσματα που έλεγαν οι γονείς στους τρυφερούς τους γόνους ,τα παινέματα και τα παιχνίδια της κούνιας, τα παιδικά παραδοσιακά τραγούδια, για την υποδοχή των εορτών προσφέρουν πλούσιο υλικό σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης με επίκεντρο την πρωτοβάθμια. (Αυθεντοπούλου - Παντοπούλου, 2016).

Αλλά και δημοτικό τραγούδι έχει όλες τις προϋποθέσεις να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο επικοινωνίας αλλά και εκτίμησης της μουσικής κληρονομιάς και του πολιτισμού όχι μόνο του δικού μας λαού αλλά και των άλλων. Μέσα σε αυτό κλείνεται ολόκληρη η ζωή του λαού μας, τραγουδάει ο λαός τα όνειρά του, τους πόθους του, τους καημούς του, τις πίκρες του αλλά και τη λεβεντιά του και την περηφάνια του. Η αξιοποίηση του χορού, ο σχεδιασμός διαθεματικών προσεγγίσεων και άτυπων μαθησιακών πρακτικών, ο αυτοσχεδιασμός, η ακρόαση και η εκτέλεση ρυθμικών και μελωδικών μοτίβων συμβάλλουν στην αφομοίωση των μουσικών εννοιών μέσα από βιωματικές διαδικασίες, ενώ η σύνδεση των τραγουδιών με τη σύγχρονη ζωή προάγει τη λειτουργική ένταξη της παραδοσιακής μουσικής στην εκπαίδευση.(Πρακτικά ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ., 2016.).

Επιπλέον η ελληνική παραδοσιακή μουσική μπορεί να αξιοποιηθεί και σε άλλα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, όπως της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, των Θρησκευτικών, της Γλώσσας παρέχοντας πολλές ευκαιρίες για διαθεματικές και πολυθεματικές προσεγγίσει εντός των πλαισίων των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών (Σταυρίδης, 2001).

Η ντοπιολαλιά είναι ο προφορικός λόγος των ανθρώπων μιας περιοχής. Με άλλα λόγια είναι το σύνολο των εκφράσεων και των λέξεων που όλες μαζί δημιουργούν την ιδιαίτερη γλωσσική ταυτότητα μιας περιοχής, το γλωσσικό ιδίωμα, την τοπική γλωσσική ιδιομορφία. (Πίνακας σελ.136). Αφού η γλώσσα εκφράζει τη σκέψη, την παιδεία και τον πολιτισμό ενός τόπου και η χρήση της μπορεί να βοηθήσει σε επίπεδο εκπαίδευσης τόσο στην συνέχιση της ιστορικής παράδοσης από το παρελθόν στο παρόν όσο και στη διατήρηση της τοπικής διαλέκτου. Ο διαλεκτικός λόγος, είναι ζωτικής σημασίας για τον πολιτισμό. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού . Κατά τη γνώμη του το σημαντικότερο για τη διατήρηση των διαλέκτων είναι ότι θα πρέπει να διδάσκονται στη νεολαία, όπως κάνουν οι Πόντιοι, οι Βλάχοι και οι Τσάκωνες μέσα από συλλόγους ή ακόμα και από κάποιο πανεπιστήμιο. Η διάλεκτος αποτελεί ισχυρότατο στοιχείο του πολιτισμού και της ιστορία. (Γεωργιακώδη, Ν.- Κουνάδη, Η.,2013).

Η έννοια του μνημείου δεν ήταν ίδια σε όλες τις εποχές. Καθορίζονταν από παράγοντες όπως ο πολιτισμός και η ταυτότητα ενός λαού. Στη χώρα μας τα μνημεία ξεκινούν με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους από την αρχαία Ελλάδα και συνεχίζουν με τη δημιουργία του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Σήμερα το μνημείο, εννοιολογικά τουλάχιστον, έχει άμεση σχέση με την πολιτιστική

κληρονομιά αλλά και τον περιβάλλοντα χώρο του κάθε τόπου. Μέσα στις πόλεις και τα χωριά μας υπάρχουν μνημεία από διαφορετικές εποχές και διαφορετικούς πολιτισμούς. Όποιες κι αν είναι οι συνθήκες του παρόντος καιρού, καλές ή κακές, τα μνημεία θα συνεχίσουν να υπενθυμίζουν αυτήν την εξελικτική δύναμη του έθνους μας καθώς και τα μεγάλα του επιτεύγματα ανά τους αιώνες από την αρχαία εποχή μέχρι τη νεώτερη. Δίνουν έτσι τη δυνατότητα σε κάθε νέο μέλος της πολιτείας να αποκτά συναίσθηση της σημαντικής ιστορικής πορείας που έχει διανύσει το έθνος του, και του προσφέρουν, έτσι πεποίθηση και πίστη στις δημιουργικές δυνάμεις του λαού στον οποίο ανήκει (Ρεντούμη, 2018). Η μελέτη των μνημείων θα βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν πολιτιστική συνείδηση λειτουργώντας ως δείγματα του πολιτισμού τους. Επιπλέον κατά τη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους σε ενεργούς πολίτες θα εκτιμήσουν την αξία τους και θα σταθούν με σεβασμό απέναντι σε αυτά, πράγμα που με τη σειρά του θα συντελέσει στη διάσωση, την προστασία και την επιβίωσή τους.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας και των ΤΠΕ δημιούργησε τα τελευταία χρόνια ένα νέο περιβάλλον εργασίας για τις επιστήμες και την εκπαίδευση. Με τη βοήθειά της σημαντικά έργα σήμερα αποκτάν ψηφιακή μορφή αξιοποιώντας τις πληροφορίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι βάσεις δεδομένων αλλά και οι πολυμεσικές εφαρμογές μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές κάθε ηλικίας στην έρευνά τους αλλά και ως εποπτικά μέσα στη διδασκαλία τους. Με αυτές η διάχυση της πολιτιστικής πληροφορίας γίνεται ευκολότερα και γρηγορότερα μέσα στην τάξη δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές της μελέτης και της γνώσης του παρελθόντος μέσω της εικονικής πραγματικότητας.

Όλοι οι εκπρόσωποι της λαογραφίας στην Ελλάδα, έχουν υπογραμμίσει ότι η συμβολή των δασκάλων στη διάσωση και στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης και του λαογραφικού υλικού είναι τεράστια. Ο Γεώργιος Μέγας σε ομιλία του με θέμα «Η Λαογραφία και η συμβολή των δασκάλων εις το έργον αυτής» (Μέγας 1938) εξάγει τη συμβολή των δασκάλων στη συλλογή του λαογραφικού υλικού. Εξάλλου και η συλλογή του ίδιου του πατέρα της ελληνικής λαογραφίας Νικολάου Πολίτη στηρίχτηκε σε καταγραφές δασκάλων. Σίγουρα χωρίς τη δική τους συμμετοχή η χώρα μας θα ήταν πνευματικά και πολιτιστικά φτωχότερη. Ιστορικά οι πρώτες προσπάθειες συγκέντρωσης του πλούσιου αυτού υλικού έγιναν βασιζόμενες στον πατριωτισμό των δημοδιδασκάλων οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του Νικολάου Πολίτη για συγκέντρωση και ανάδειξη του εθνικού αυτού πλούτου.

Σημαντικός λόγος που επιλέχτηκαν ήταν η διασπορά τους ανά την Ελλάδα και η παρουσία τους ακόμα και σε απομακρυσμένα και δυσπρόσιτα χωριά λόγω της εργασίας των.

Σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της παράδοσης και σήμερα παίζει και πάλι ο δάσκαλος που με τη αγάπη του για την παράδοση, τη σωστή προετοιμασία και την επιμόρφωσή του θα αποτελέσει τον καταλύτη για τη μεταβολή της στάσης και της συμπεριφοράς των μαθητών του και κατά συνέπεια όλης της κοινωνίας απέναντι στο πολιτιστικό περιβάλλον. Μέσω της εκπαίδευσης η πολιτεία μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές σε μια ιδιαίτερη και βιωματική σχέση με το παρελθόν και να δημιουργήσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις ώστε ως αυριανοί ενεργοί πολίτες να επιζητούν αντί να αποφεύγουν να συνεργάζονται μέσω των διαφόρων πολιτιστικών ή άλλων φορέων με σκοπό τη διατήρηση και την προστασία της πολιτιστικής παράδοσης.

Το μάθημα της λαογραφίας που διδασκόταν στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες μέχρι το 1990 γινόταν με τρόπο αποσπασματικό και θα λέγαμε ασαφή και σίγουρα όχι από εξειδικευμένους στο αντικείμενο εκπαιδευτικούς. Αργότερα στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων προκηρύχτηκαν ορισμένες θέσεις λαογραφίας αλλά κι αυτές θεωρούνταν ελάχιστες. Πιο συγκεκριμένα το 1990 ο καθηγητής λαογραφίας Μιχάλης Μερακλής μετακαλείται από το Ιστορικό – Αρχαιολογικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών ενώ αργότερα το 1995 πραγματοποιείται αντίστοιχη μετάκληση του αναπληρωτή καθηγητή Φιλολογικής Λαογραφίας Μηνά Αλεξιάδη στο ΠΤΔΕ Αθηνών. Επίσης μια άλλη μεγάλη μορφή λαογραφίας, ο επίκουρος καθηγητής Ευάγγελος Αυδίκος διδάσκει το ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θράκης. Σήμερα η διδασκαλία του μαθήματος της λαογραφίας στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης αποτελεί μάθημα υποχρεωτικό με σκοπό τόσο την κατανόηση του λαϊκού πολιτισμού μια κοινωνίας στο σύνολό του όσο και στην σχέση του με τις κοινωνικές και εθνικές ταυτότητες στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Επιπλέον οι απόφοιτοι των σχολών αυτών εφοδιάζονται με γνώσεις και καλές πρακτικές για τη διδασκαλία του λαϊκού πολιτισμού και της παράδοσης στην σύγχρονη εκπαίδευση.

Στο Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων του δημοτικού σχολείου βρίσκουμε διάφορα κείμενα κατάλληλα για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης. Προσφέρονται συνήθως μικρά κείμενα από τα οποία οι μαθητές θα καλλιεργήσουν

τον προφορικό και γραπτό τους λόγο και θα αγαπήσουν περισσότερο το διάβασμα, φέρνοντας τους σε μια πρώτη επαφή με την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό.

Πολλοί Έλληνες λογοτέχνες ,ιδιαίτερα της γενιάς του 1880, περίοδος που εισάγεται η ελληνική ηθογραφία, άντλησαν στοιχεία και εμπνεύστηκαν από τον λαϊκό πολιτισμό Αναφέρονται ενδεικτικά ο Βιζυηνός, ο Παπαδιαμάντης, ο Καρκαβίτσας, ο Κρυστάλλης αλλά και από τη γενιά του '20 και του '30 ο Σικελιάνος, ο Καζαντζάκης, ο Μυριβήλης, ο Κόντογλου, ο Σεφέρης ,ο Ελύτης και πόσοι ακόμα.

Γεννιέται λοιπόν το ερώτημα: Τα κείμενα φυσικά από μόνα τους δεν φτάνουν για να διαμορφώσει ο μαθητής του δημοτικού μια εικόνα της παράδοσης και του λαϊκού πολιτισμού. Πως θα μπορέσει λοιπόν ο δάσκαλος να απαντήσει με απλό και κατανοητό τρόπο ,αλλά και κοντά στην επιστημονική αλήθεια στις ερωτήσεις των μαθητών του, όταν ο ίδιος δεν έχει τις γνώσεις ιδιαίτερα σε τομείς όπως οι καθημερινές παραδοσιακές ασχολίες ,μιας ζωής που έχει εκλείψει εδώ και χρόνια; Πως θα μπορέσει ο ίδιος να αξιοποιήσει στο μέγιστο βαθμό τον ανεξάντλητο αυτό θησαυρό, όταν δεν έχει τα εφόδια και τις γνώσεις για να το αναλύσει ο ίδιος;

Είναι λοιπόν αναγκαία απαίτηση του εκπαιδευτικού κόσμου για επιμόρφωση στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης πάνω στο θέμα της παράδοσης και του λαϊκού πολιτισμού , ώστε να είναι σε θέση ο εκπαιδευτικός να απαντήσει στις απορίες των μαθητών του 21^{ου} αιώνα για τον νεοελληνικό παραδοσιακό πολιτισμό ,ο οποίος αποτελεί από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και εξής μια ιστορική κατηγορία και πάντως μη αναγνωρίσιμη βιωματικά από τις νέες γενιές ,έχοντας ξεκαθαρίσει ο ίδιος τα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτισμού αυτού.

Η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια τόσο στη χώρα μας όσο και σε όλη την Ευρώπη, ύστερα από τις μετακινήσεις πληθυσμών μέσω της εσωτερικής αλλά και της εξωτερικής μετανάστευσης, συνέβαλε στη δημιουργία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με στόχο φυσικά την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων (Δαμανάκης,1994). Παράλληλα μέσα από το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης που χρησιμοποιούμε σήμερα στην εκπαίδευση ,η γνώση της ιστορικής μνήμης και της πολιτιστικής παράδοσης του κάθε τόπου σε συνδυασμό ίσως και με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Σήμερα στο ελληνικό σχολείο φοιτούν μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Ο λαϊκός πολιτισμός μπορεί να συμβάλλει στην εκπαίδευση και την κοινωνικοποίησή τους ικανοποιώντας την ανάγκη να επικοινωνήσουν οι μαθητές μέσα από στοιχεία της παράδοσης, με εικόνες, με

μουσική και με χορό με στόχο να γνωριστούν καλύτερα αναπτύσσοντας έτσι ένα συναίσθημα σεβασμού και αποδοχής.

Ο λαϊκός πολιτισμός είναι για τους εκπαιδευτικούς ένα μοναδικό εργαλείο για τη σύγχρονη διαπολιτισμική εκπαίδευση, που θα χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων κάθε λαού και πολιτισμού μέσα στο σχολείο. Με τον τρόπο αυτό θα γίνει πιο εύκολη η ενσωμάτωση των παιδιών από άλλες χώρες δημιουργώντας μια πολιτισμική συνάντηση των λαών χωρίς βέβαια να υποτιμούνται οι ιδιαιτερότητες τους, οι οποίες είναι αυτές που καθορίζονται από την ιστορία και τον πολιτισμό του κάθε λαού. Η γνώση της πολιτιστικής παράδοσης θα συμβάλλει θετικά στην εθνική αυτογνωσία προλαβαίνοντας το κίνδυνο της πολιτιστικής ισοπέδωσης των περιφερειακών οικονομικά ασθενέστερων χωρών της Ευρώπης και όχι μόνο στο πλαίσιο διαμόρφωσης της λεγόμενης «Ενιαίας Ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας» (άρθρο του Β.Γ. Νιτσιάκου 1995, σελ. 101-107). Επιπλέον αν ως έθνος, ως λαός, ως ιστορία και ως πολιτισμός δεν θέλουμε να σβήσουμε ή να καταντήσουμε υποτελείς των άλλων λαών, θα πρέπει να παρουσιάσουμε τη δική μας ατομική πολιτιστική προσφορά, είτε από τη δική μας παράδοση είτε από δάνεια από άλλους πολιτισμούς που όμως έχουμε ενσωματώσει στοιχεία του δικού μας εντόπιου πολιτισμού. Στην εποχή μας είναι ισχυρά τα ρεύματα για τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού ανθρώπου» και ίσως και οικουμενικού. Αν ως έθνος δεν θέλουμε να σβήσουμε μέσα σε αυτή την κίνηση από τον όγκο των πολυάριθμων εθνοτήτων που κατοικούν στη χώρα μας, θα πρέπει να έχουμε παρουσιάσει την ατομική μας πολιτιστική προσφορά. Χωρίς αυτή μοιραία αν δεν σβήσουμε ολότελα θα καταντήσουμε υποτελείς των άλλων πνευματικά, και η πνευματική αυτή υποτέλεια θα φέρει και την πολιτική. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι άξιο να ζήσει είναι ένα έθνος όχι όταν είναι μόνο σε θέση να παρακολουθεί την πολιτιστική πορεία των άλλων, αλλά όταν έχει την ικανότητα να παρουσιάσει και το δικό του πολιτισμό ολοκληρωμένο και διαμορφωμένο, είτε από τη δική του παράδοση, είτε ακόμα από δάνεια παρμένα από τους άλλους πολιτισμούς, παλαιότερους ή νεότερους, αλλά ζυμωμένα με στοιχεία του εντόπιου πολιτισμού και κατάλληλα αφομοιωμένα.

2.6 Η συμβολή των πολιτιστικών συλλόγων στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης

Σημαντικό ρόλο στη συλλογή και διάσωση του λαϊκού πολιτισμού και της παράδοσης παίζουν οι πολιτιστικοί σύλλογοι. Συνήθως δημιουργούνται από ανθρώπους δεύτερης γενιάς οι έχουν βιώσει ένα μέρος της ζωής τους σε έναν κόσμο που φαίνεται να ανήκει σε ένα μακρινό παρελθόν και επιδιώκουν με αυτούς να αποτυπώσουν τα ίχνη του και τα οφέλη του τόσο στους ίδιου όσο και στα παιδιά τους. (Χατζητάκη – Καψωμένου Χ, 2003 σελ. 369-382).

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι αναλαμβάνουν να συλλέξουν και να δημοσιεύσουν συχνά σε περιοδικά και εφημερίδες που εκδίδουν προϊόντα έρευνας που στοχεύουν κυρίως στην ανάδειξή τους. Κάποια από αυτά γίνονται και αντικείμενο έρευνας από διάφορα ερευνητικά κέντρα ή και πανεπιστήμια καθώς ο πλούτος τους είναι σημείο αναφοράς για τον πολιτισμό.

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι στην Ελλάδα χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, στους τοπικούς συλλόγους οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε μια συγκεκριμένη περιοχή, σε ένα χωριό ή σε ένα Δήμο και οι σύλλογοι των αποδήμων οι οποίοι λειτουργούν σε άλλες πόλεις και στελεχώνονται από πολίτες που έχουν μεταναστεύσει είτε εσωτερικά είτε εξωτερικά μα σε κάθε περίπτωση εκτός του τόπου καταγωγής των. Στην πρώτη περίπτωση συλλόγων οι δράσεις και τα δρώμενα εκδηλώνονται από ανθρώπους που κατοικούν στην έδρα τους και έτσι μπορούν να έχουν ακόμα και καθημερινή επαφή με τον τόπο τους και την παράδοσή τους. Η δυναμική των συλλόγων αυτών είναι μεγάλη λόγω του κοινού τόπου κατοικίας και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που υλοποιούν είναι συνήθως τοπικής εμβέλειας. Η ύπαρξη χώρου φιλοξενίας για τις δράσεις των συλλόγων αυτών είναι πιο εύκολη και οικονομικά μπορεί να υποστηριχτεί με ελάχιστα χρήματα. Συνήθως στους χώρους αυτούς λειτουργούν και μικρά μουσεία παράδοσης από δωρεές των κατοίκων με σκοπό τη διατήρηση και τη διαφύλαξη των εκθεμάτων. Στη δεύτερη περίπτωση τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά, αφού η έννοια του χώρου είναι κάτι που βρίσκεται μακριά, μπορεί να είναι και εκτός συνόρων με αποτέλεσμα οι θύμησες να είναι τόσο έντονες και συναισθηματικά φορτισμένες που οδηγούν σε δράσεις σχεδόν αποκλειστικά «θεραπευτικές» και όχι «προληπτικές». Ο νόστος που χαρακτηρίζει

τους απόδημους είναι ένα πολύτιμο και αναντικατάστατο κεφάλαιο του πολιτισμού και της διατήρησης της παράδοσης.(Συνεφάκης, 2012).

Καθήκον κάθε πολιτιστικού συλλόγου θα πρέπει να είναι πρωτίστως η προστασία της ιστορικής αλήθειας από χρονικές ή πολιτικές αλλοιώσεις και της παράδοσης και δευτερευόντως οι δράσεις για τη διατήρηση και τη συνέχισή της. Κι αυτό πρέπει να γίνεται χωρίς ακρότητες και υπερτονισμούς της ελληνικότητας, αλλά με νηφάλιο τρόπο ,με ιστορικά και επιστημονικά αποδεδειγμένα στοιχεία και τη δύναμη της ιστορικής γνώσης που θα οδηγούν τους πολίτες όχι σε εθνικισμό αλλά σε πατριωτισμό. Πατριωτισμός σημαίνει να αγαπάς την πατρίδα σου, εθνικισμός να μισείς τις πατρίδες των άλλων.

Το ερώτημα βέβαια δεν είναι πώς θα απαλλαγούμε από τον πατριωτισμό και τον εθνικισμό αλλά πώς θα τους καταστήσουμε ασφαλείς. Ένας πατριωτισμός του πολίτη (civic patriotism), που αποφεύγει τους αποκλεισμούς αλλά ανταποκρίνεται στην ανάγκη μιας παραδοσιακής ταυτότητας, μπορεί να παράσχει μια εναλλακτική στις πολλές παθολογικές εκδοχές ενός εθνικισμού του αίματος (blood kinship)». Έτσι απαντά ο Μπέντζαμιν Μπάρμπερ (συγγραφέας και καθηγητής πολιτικών επιστημών) στο δίλημμα «κοσμοπολιτισμός ή πατριωτισμός;» που θέτει η Μάρθα Νούσμπλουμ στο συλλογικό έργο «Για την αγάπη της πατρίδας: συζητώντας τα όρια του πατριωτισμού». (Παγουλάτος,2010).

Οι περισσότεροι Σύλλογοι στα καταστατικά της ίδρυσής τους αναφέρονται λίγο πολύ στα εξής: Διάσωση και διατήρηση της πολιτιστική παράδοσης και κληρονομιάς, την προστασία του περιβάλλοντος με την ευρύτερη έννοιά του, την ανάπτυξη πνεύματος αλληλεγγύης ανάμεσα στα μέλη του, την εκμάθηση παραδοσιακών χορών, τοπικών διαλέκτων, τη δημιουργία τμημάτων θεάτρου, ζωγραφικής, γυμναστικής αλλά και τη δημιουργία και εφαρμογή διαφόρων προγραμμάτων κοινωνικής δράσης. Επίσης πλούσιο πολιτιστικό κομμάτι των συλλόγων θεωρείται και η οργάνωση χορευτικών εκδηλώσεων, καθώς και η ανταλλαγή πολιτιστικών ιδεών. Τα τελευταία χρόνια πολλοί σύλλογοι έχουν στραφεί και στην οργάνωση ενημερωτικών συζητήσεων, διαλέξεων και δράσεων, με θέματα κοινωνικά, ιατρικά άλλα και της επικαιρότητας που ενδιαφέρουν κυρίως τους κατοίκους της περιοχής των .(Γκόντης,2014).

Με τη μορφή που έχουν σήμερα πρέπει να αποτελούν κύτταρα πολιτισμού των τοπικών κοινωνιών αναδεικνύοντας τον τοπικό τους χαρακτήρα. Η τοπική ιστορία, οι ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, οι κοινωνικοί δεσμοί των μελών και η

συλλογική κουλτούρα, αποτελούν προϋποθέσεις ύπαρξης των συλλόγων. Η διάσωση και η διατήρηση των ηθών και των εθίμων του κάθε τόπου, της κάθε φυλής και της κάθε πληθυσμιακής ομάδας με σκοπό την ομαλή προσαρμογή τους στην σημερινή πραγματικότητα χωρίς ιστορικές ή λαογραφικές «εκπτώσεις αξιών» αποτελούν υποχρέωση κάθε οργανωμένου συλλόγου.

Οι πολιτιστικές δράσεις θα πρέπει να σχεδιάζονται με προσοχή και με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνεται η ευκαιρία και σε νέους ανθρώπους να συμμετέχουν σε αυτές, πολύ περισσότερο στις νέες γενιές που λόγω της παγκοσμιοποίησης και της υπερκατανάλωσης αρνούνται σήμερα να ενταχθούν σε φορείς και συλλόγους που αποκλειστικό τους μέλημα είναι η διατήρηση της μνήμης και του παρελθόντος. Αρνούνται να πιστέψουν ότι αυτή η μνήμη είναι τελικά η μόνη μας αντίσταση σε κάθε τι ξενόφερτο που προσπαθεί να μας οδηγήσει έξω από την κουλτούρα και τον πολιτισμό μας. Σημαντικό ρόλο στη διάδοση του «μικροβίου» της ενασχόλησης με τους συλλόγους παίζει βέβαια η οικογένεια με τη δική της συμμετοχή.

2.7 Πολιτιστική παράδοση, πολιτισμική αγωγή και περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Η πολιτιστική παράδοση, η πολιτισμική αγωγή και η περιβαλλοντική εκπαίδευση σε συνδυασμό με τη γνώση της τοπικής ιστορίας κάθε τόπου, φαίνεται να έχουν πολλά κοινά στοιχεία, τόσο στη θεματολογία όσο και στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές μπορούν να προσεγγίσουν τα θέματα.

Η πολιτισμική αγωγή προϋποθέτει την ικανότητα αναστοχασμού. Τα παιδιά και οι νέοι στην πολιτισμική αγωγή μαθαίνουν να στοχάζονται για τον πολιτισμό τους, άλλους πολιτισμούς και τον πολιτισμό γενικότερα. Αυτή η ικανότητα στοχασμού σφυρηλατείται κατ' ουσία με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: μέσω της δημοσιογραφίας, για παράδειγμα, ή της ιστορίας ή ακόμα και μέσω της τέχνης. Θεωρείται ότι οι τέχνες είναι μία από τις βασικές μορφές αυτογνωσίας, πολιτισμικής αυτογνωσίας όπως και η φιλοσοφία, οι επιστήμες και τα μαθήματα, λόγου χάρη, αγωγής του πολίτη. Όλες αυτές οι μορφές στοχασμού μαζί συνθέτουν την πολιτισμική αγωγή κι αυτό εξηγεί επίσης γιατί είναι τόσο δύσκολη επειδή προφανώς η πολιτισμική αυτογνωσία στην Ευρώπη είναι απίστευτα ποικιλόμορφη. Είναι πολύ σημαντικό να το διδαχτούν αυτό τα παιδιά επειδή τα βοηθάει να μεγαλώσουν και να

λειτουργήσουν σε έναν πολιτισμό όπου δεν υπάρχει μια έτοιμη σαφής ταυτότητα. Ένας από τους λόγους που η πολιτισμική αγωγή δεν είναι προς το παρόν μια λίγο-πολύ, ας πούμε, γραμμική συνεχής διδακτέα ύλη καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης είναι επειδή για πολλά χρόνια δεν γινόταν αντιληπτή ως κάτι ενιαίο. Αυτό ακριβώς θέλουμε να κάνουμε μέσω του έργου «Ο Πολιτισμός στον Καθρέφτη». Θέλουμε να δείξουμε, να αποδείξουμε κατά μία έννοια ότι διαφορετικά αντικείμενα, όπως η ιστορία, η φιλοσοφία, η τέχνη και η δημοσιογραφία συνθέτουν ένα ενιαίο όλο και θα έπρεπε να διδάσκονται ως όλο. (Barend van Heusden, 2016).

Πολλά από τα περιβαλλοντικά προγράμματα σχετίζονται ή και ταυτίζονται πολλές φορές με την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό του κάθε τόπου. Το περιβάλλον, εκτός από το φυσικό περιλαμβάνει και το πολιτιστικό και το αισθητικό κομμάτι υπό την έννοια της «ολιστικής θεώρησης». Τα θέματα αυτά αφορούν τη λαογραφία, την αρχαιολογία, την αρχιτεκτονική, τη θρησκεία, το τοπωνύμια, τα παιχνίδια, τη διατροφή και την εκπαίδευση. Κοινός στόχος είναι η κατανόηση του περιβάλλοντος σε τοπική κλίμακα και στη διαμόρφωση μιας καλύτερης κοινωνίας. Η γνώση της πολιτιστικής παράδοσης που εξετάζεται μέσα από τον παράγοντα χρόνο (παρελθόν, παρόν και μέλλον) έχει κοινά στοιχεία με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, η οποία επίσης περιλαμβάνει στοιχεία της ιστορίας και της τοπικής παράδοσης σε συνάρτηση με τον χρόνο. Ο πολιτισμός και η παράδοση δεν είναι αποκομμένες από το περιβάλλον. Το περιβάλλον, είτε είναι φυσικό είτε ανθρωπογενές φέρει πολιτισμικές αξίες γεγονός που το συνδέει με τον πολιτισμό και τη δημιουργία του. Θα λέγαμε ότι περιβάλλον και πολιτισμός βρίσκονται σε μια συνεχή και αδιάκοπη διάδραση (ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου, 2008).

Η πολιτιστική παράδοση, η λαογραφία και η τοπική ιστορία έχει να δώσει πολλά περιβαλλοντικά μηνύματα μέσω των ηθών και των εθίμων, των παραμυθιών, των παροιμιών και γενικά μέσα από το ρόλο της φύσης στη ζωή του ανθρώπου.

Ιδιαίτερα για τον ελληνικό λαό και πολιτισμό του, το φυσικό περιβάλλον της κάθε περιοχής έπαιξε σπουδαίο ρόλο στη ζωή του από την αρχαιότητα ακόμα αποτελώντας ένα λειτουργικό περίβλημα της ζωής τους. Ο Έλληνας μέσα από το φυσικό του περιβάλλον κατέγραψε την εθνική του φυσιογνωμία και την τοπική του ταυτότητα. Μέσα στη φύση και από τη δύναμη που ασκεί ο φυτικός και ζωικός κόσμος, ο ελληνικός λαός ανέπτυξε την καθημερινότητά του με βάση το ρόλο που διαδραματίζουν τα δένδρα, τα φυτά και τα ζώα στην οργάνωσή του (Μηλίγκου-Μαρκαντώνη, 2006 σελ. 25-27).

2.8 Πολιτιστική παράδοση, αειφορία, τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη

Η παράδοση αποτελεί κάτι που συνεχώς αναπτύσσεται, κάτι που εμπλουτίζεται καθημερινά και διατηρεί τη ζωντάνια του. Αποτελεί μια τεράστια περιουσία του κάθε τόπου και κάθε λαού που σε συνδυασμό με την αειφόρο ανάπτυξη μπορεί να επιφέρει και οικονομική ανάπτυξη τόσο στις τοπικές κοινωνίες όσο και περιφερειακά μέσω του τουρισμού και της αξιοποίησής της. Για να αποφέρει όμως αποτελέσματα επιβάλλεται να τύχει ανάλογης σημαντικής προστασίας και διατήρησης σε βάθος χρόνου και ενάντια στην κλιματολογική αλλαγή. Η ιδέα του αειφόρου τουρισμού προσανατολισμένου στην πολιτιστική παράδοση της Ελλάδας είναι σήμερα κομμάτι της βιώσιμης ανάπτυξης του τόπου μας.

Ένα από τα σοβαρότερα κίνητρα από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα για τα ταξίδια σε ολόκληρο τον κόσμο ήταν ο πολιτισμός, το λεγόμενο πολιτιστικό κίνητρο (πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω, Ομήρου Οδύσσεια – Προοίμιον α3 - Ομήρου Οδύσσεια). Το φαινόμενο αυτό της εξερεύνησης του κόσμου για την ανακάλυψη νέων πολιτισμών εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι και σήμερα με διαφορετική μορφή.

Ο πολιτιστικός τουρισμός προϋπήρχε της κλασικής του μορφής πριν ακόμα αυτός δομηθεί σε συγκεκριμένο τομέα της σύγχρονη οικονομίας. Σήμερα μιλάμε για πολιτιστικό τουρισμό εννοώντας ένα δυναμικό κλάδο της παγκόσμιας βιομηχανίας του τουρισμού που εξελίσσεται με δυνατούς ρυθμούς και ανήκει στον τομέα των ήπιων και μη μαζικών μορφών του.

Ως πολιτιστικός τουρισμός εννοείται κυρίως η προσφορά και η ζήτηση υπηρεσιών κληρονομιάς που συνδέονται με επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, σε μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς, σε ιστορικά κτίρια αλλά και φυσικά πάρκα που προστατεύονται από διεθνείς συνθήκες.

Όμως πολιτιστικός τουρισμός δεν είναι μόνο η υλική πολιτιστική κληρονομιά. Ο πολιτιστικός τουρισμός περιλαμβάνει επίσης και κάθε συμμετοχή σε οποιαδήποτε εκδήλωση της πολιτιστικής παράδοσης με κύριο εκπρόσωπο τις παραδοσιακές γιορτές, τα πανηγύρια αλλά και εκθέσεις έργων λαϊκής τέχνης και χειροτεχνίας,

παρουσίαση βιβλίων, θεατρικά και κινηματογραφικά φεστιβάλ και παραστάσεις, χορευτικές εκδηλώσεις αλλά και εκδηλώσεις όπερας. (Λιώκης, 2014).

Η Ελλάδα με το διαθέσιμο πολιτιστικό της απόθεμα στο σύνολο σχεδόν της επικράτειας, μπορεί να αξιοποιήσει τουριστικά αναδεικνύοντας παράλληλα και την πολιτισμική ταυτότητα της κάθε περιοχής. Ο αρχιτεκτονικός και πολεοδομικός πλούτος που περιλαμβάνει τα μνημεία, αρχαία και νεώτερα, τμήματα πόλεων και οικιστικά σύνολα, ιστορικά κέντρα αλλά και παραδοσιακούς οικισμούς, τα παραδοσιακά επαγγέλματα αλλά και ό,τι άλλο έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα, η γλώσσα και οι τοπικές διάλεκτοι, η τοπική κουζίνα και η σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία που συνιστούν τη λεγόμενη πολιτιστική ταυτότητα της ελληνικής περιφέρειας, είναι παράγοντες που μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης τουριστών και επισκεπτών τόσο από την ενδοχώρα όσο και από το εξωτερικό που θα ήθελαν να την γνωρίσουν και ίσως και να τη βιώσουν. (Μπιτσάνη ,et al χ.χ.).

Για την κάθε περιοχή της πατρίδας μας, πεδινή ή ορεινή, μικρή ή μεγάλη με πλούσια ή όχι πολιτιστική παράδοση, το σήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξης θα πρέπει να αποτελέσει τον καταλύτη για τη δημιουργία ενός καινοτόμου τουριστικού προϊόντος που θα συμπεριλαμβάνει περισσότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάπτυξη της κάθε περιοχής. Οι τοπικές κοινωνίες σε συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς και συλλόγους των διαφόρων περιοχών και σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση μπορούν να μεθοδεύσουν, να οργανώσουν και να παρουσιάσουν τα πολιτιστικά δρώμενα της κάθε περιοχής, να τα κάνουν ελκυστικότερα και να τα διαφημίσουν κατάλληλα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Η σωστή αξιοποίηση και η προβολή τους θα δημιουργήσει τον λεγόμενο πολιτιστικό τουρισμό και θα συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής αποφέροντας τεράστια οφέλη ανάπτυξης.(Χατζόπουλος, 2011).

Τέλος η ανάπτυξη ενός κοινού τουριστικού «brand» των βαλκανικών χωρών μπορεί να δείξει στους λαούς των χωρών αυτών ότι το κοινό πολιτιστικό παρελθόν τους μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό στοιχείο ανάπτυξης του τουρισμού όπως σημειώνει ο καθηγητής Δρ. Κιλιπίρης Φώτης στο περιθώριο του διεθνούς φόρουμ με τίτλο «Βαλκάνια, ένα σταυροδρόμι Εναλλακτικών Τουριστικών Διαδρομών - Κοινές Μνήμες, ενιαίος προορισμός, ολοκληρωμένη ταξιδιωτική εμπειρία», που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, στο πλαίσιο της 34ης Philoxenia. Όπως χαρακτηριστικά είπε ο καθηγητής η περιοχή της Βόρειας Ελλάδας και πιο συγκεκριμένα η Θεσσαλονίκη έχει όλα τα προσόντα για να τεθεί στο επίκεντρο μίας

τέτοιας πρωτοβουλίας. *«Λόγω της αδιάλειπτης ιστορικής της πορείας για 23 αιώνες η Θεσσαλονίκη αποτέλεσε αυτό που εγώ αποκαλώ το πολιτιστικό δέλτα της βαλκανικής ενδοχώρας. Εδώ αναμείχθηκαν πολιτισμοί και ένα μεγάλο κομμάτι της σύγχρονης τουριστικής εμπειρίας είναι ο πολιτισμός».*

Σε ότι αφορά τις τουριστικές ομάδες που θα ενδιαφέρονταν για τον πολιτιστικό τουρισμό αναφέρει ότι είναι της ηλικίας των 40+, ηλικία που ανήκουν τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου και με μεγαλύτερο διαθέσιμο χρόνο για διακοπές οι οποίες δεν ενδιαφέρονται μόνο για τον ήλιο και τη θάλασσα της Μεσογείου, αλλά επιθυμούν να συμμετέχουν και σε πολιτιστικά δρώμενα κερδίζοντας έτσι αυτό που ονομάζεται τουριστική εμπειρία. *«Η χώρα μας έχει ένα πλούσιο ιστορικό παρελθόν αλλά και ένα δυναμικό μέλλον το οποίο πρέπει να εκμεταλλευθούμε σε αυτή την κατεύθυνση», δήλωσε, συμπληρώνοντας πως το σύνολο του πλανήτη μπορεί να αποτελέσει αγορά - στόχο για την Ελλάδα.»* καταλήγει ο καθηγητής (Κιλιπίρης, 2018).

2.9 Ο τόπος μας στην πολιτιστική παράδοση

Η πολιτιστική παράδοση είναι μέρος της τοπικής Ιστορίας, που εξετάζει άλλοτε τις σπουδαίες στιγμές ενός τόπου και άλλοτε την πορεία του τόπου αυτού στο βάθος χρόνου. Άλλοτε ασχολείται με την εξέταση των πολιτικών στρατιωτικών διπλωματικών ιστορικών γεγονότων κατά το παράδειγμα της γενικής Ιστορίας και άλλοτε με τη μελέτη της καθημερινής ζωής. Μελετά δηλαδή την κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα μιας περιοχής σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο, διερευνώντας τις αιτίες και τα κίνητρα που διαμόρφωσαν το αποτέλεσμα.

Κάθε τόπος έχει τη δική του ιστορία, γνωστή ή άγνωστη, «σημαντική» ή «ασήμαντη», όμοια ή διαφορετική με άλλων τόπων μα σίγουρα για κάθε τόπο ξεχωριστή. Ο όρος «τοπική Ιστορία» εξαρτάται και προσδιορίζεται από την έννοια του τόπου. Έτσι, τοπική Ιστορία είναι άλλοτε η Ιστορία ενός μικρού γεωγραφικού χώρου που μπορεί να είναι μια απλή πόλη ή ακόμη και ένα χωριό και άλλοτε η Ιστορία μιας μεγαλύτερης γεωγραφικής περιοχής, που μπορεί να φτάσει ακόμη και τα όρια του γεωγραφικού διαμερίσματος.

Οι Γ. Λεοντσίνης και Μ. Ρεπούση ορίζουν την τοπική ιστορία ως ένα πεδίο που ξεπερνά τις περιοχές της γενικής ιστορίας και έχει έντονο το στοιχείο του

τόπου παρουσιάζοντας ένα πλούτο παλαιότερων αλλά και νεότερων προσεγγίσεων ,αντλώντας θέματα από την ιστοριοδιφία και τη λόγια ιστορία. (Λεοντσίνης,1996. σελ. 96).

Ο έννοια του τόπου που θα ασχοληθεί κάποιος με την παράδοση, σχετίζεται κυρίως με την εντοπιότητα που οδηγεί και σε μια συναισθηματική εγγύτητα. Ο συνδυασμός αυτών των δύο αποτελεί και ένα ισχυρό κίνητρο για μάθηση. Τις περισσότερες φορές ο τόπος της παράδοσης για τον εκπαιδευτικό θεωρείται ο τόπος του σχολείου που υπηρετεί.

2.10 Η περιοχή του Δήμου Δέλτα και οι κάτοικοί της ανά τους αιώνες.

Ο Δήμος Δέλτα, πρώην Δήμος Εχεδώρου, (από τον Γαλλικό ποταμό που κάποτε είχε δώρα, τον χρυσό) έχει ως έδρα του την πόλη της Σίνδου και σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ο πληθυσμός του είναι περίπου 50.000 κάτοικοι. Περιλαμβάνει τις δημοτικές κοινότητες του Ανατολικού, της Βραχιάς, των Διαβατών, του Καλοχωρίου, των Κυμίνων, της Νέας Μαγνησίας, των Νέων Μαλγάρων, της Σίνδου και της Χαλάστρας (Παράρτημα II, Χάρτης 1, σελ. 140).

Το Ανατολικό ή αλλιώς Βαλμάδα βρίσκεται στην ανατολική όχθη του ποταμού Αξιού. Ονομάζονταν παλαιότερα Βαλμάδα εξαιτίας των βαλμάδων, δηλαδή των ανθρώπων που εκτρέφουν άλογα. Λίγα χιλιόμετρα έξω από το Ανατολικό περνάει ο ποταμός Αξιός, που ανήκει στο Εθνικό Πάρκο Αξιού – Λουδία – Αλιάκμονα. Χάρη στη μεγάλη οικολογική σημασία της, η περιοχή αυτή έχει ενταχθεί στο δίκτυο οικολογικών περιοχών της Ευρώπης Natura 2000. Παράλληλα, προστατεύεται από τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ για τους υδροτόπους. Το μεγαλύτερο τμήμα αυτής της προστατευόμενης περιοχής έχει ανακηρυχθεί Εθνικό Πάρκο, με την ΚΥΑ 12966/2009. Τα πιο γνωστά έθιμα της περιοχής είναι οι Λαζαρίνες που λαμβάνουν χώρα το Σάββατο του Λαζάρου και το Κόλντε Κόλντε την παραμονή των Χριστουγέννων . Σήμερα στο Ανατολικό λειτουργεί ένας πολιτιστικός σύλλογος με την ονομασία Πολιτιστικός σύλλογος Ανατολικού «Η Βαλμάδα».

Η Βραχιά, το πρώην Kayalu, βρίσκεται στην καρδιά του πλούσιου κάμπου της Θεσσαλονίκης. Η ονομασία προέρχεται από την τουρκική λέξη «Kayalik» που σημαίνει «βραχότοπος». Εμφανίζεται ως οικισμός από τον 15^ο αιώνα με περίπου 40

οικογένειες, ενώ αργότερα, στην απογραφή του 1905 αριθμούσε 222 Έλληνες. Μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922 και το μεταναστευτικό ρεύμα εγκαταστάθηκαν 11 οικογένειες προσφύγων, ενώ την δεκαετία του 1930 μετοίκησαν και αρκετές οικογένειες Βλάχων.

Τα Διαβατά ονομάζονταν «Δουδουλάρ» και ήταν τσιφλίκι του Σκεντέρ πασά. Πήρε την ονομασία Διαβατά το 1927, λόγω της γεωγραφικής του θέσης που το καθιστά συγκοινωνιακό κόμβο της περιοχής. Μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923 εγκαταστάθηκαν στα Διαβατά πολλοί Έλληνες πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία (Ιωνία) καθώς και αρμενόφωνοι Πόντιοι από τον Καύκασο.

Το Καλοχώρι βρίσκεται σε κοντινή απόσταση μόλις 8 χιλιομέτρων δυτικά της πόλης της Θεσσαλονίκης. Είναι κτισμένο στην ανατολική όχθη του δέλτα του Γαλλικού, σε πολύ μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Η παλαιότερη ονομασία του ήταν Κασκάρκα και είχε δοθεί από τις πολλές χήνες που ζούσαν στη περιοχή του βάλτου που είχε δημιουργηθεί από το σύμπλεγμα των δέλτα των ποταμών Γαλλικού και Αξιού. Μετά το 1922 εγκαταστάθηκαν στο Καλοχώρι πολλοί πρόσφυγες από την Ανατολική και Βόρεια Θράκη.

Η Γιοντζίδα, τα σημερινά Κύμινα, ήταν ένα από τα 37 χωριά του κάμπου της Θεσσαλονίκης που εκκλησιαστικά υπάγονταν στην Επισκοπή Καμπανίας. Οι πρώτοι κάτοικοι ήταν εκτροφείς αλόγων σπουδαίας ράτσας ικανά να χρησιμοποιηθούν από το ιππικό. Η κυριότερη τροφή των αλόγων ήταν το τριφύλλι, που στα τούρκικα ονομάζεται yonca (γιόντζα) από όπου και η τούρκικη ονομασία της περιοχής (χωρίο του τριφυλλίου). Το 1926 έγινε η μετονομασία σε Κύμινα από τον αείμνηστο δάσκαλο και γραμματέα της τότε κοινότητας ο οποίος είχε προβάλλει τον αυθαίρετο τότε ισχυρισμό ότι οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής κατάγονταν από το όρος «Κυμινάς» όπου υπήρχε ένα ονομαστό μοναστήρι στο οποίο μάλιστα σύμφωνα με την παράδοση είχε φοίτησε και ο Νικηφόρος Φωκάς προτού ανέλθει στον αυτοκρατορικό θρόνο του Βυζαντίου.

Η Νέα Μαγνησία βρίσκεται 10 χιλιόμετρα δυτικά της Θεσσαλονίκης. Σημαντικό μέρος του πληθυσμού κατάγεται από τη Μικρά Ασία, κυρίως από την περιοχή της Μαγνησίας, της περιοχής Ιωνίας (και γι' αυτό την δεκαετία του 1990 μαζί με τα Διαβατά ονομάστηκαν Ιωνία, καθώς ενώθηκαν οικιστικά και διοικητικά η Νέα Μαγνησία και τα Διαβατά).

Τα Νέα Μάλγαρα είναι το δυτικότερο σημείο του Δήμου Δέλτα και βρίσκεται σε απόσταση 25 χμ. δυτικά της Θεσσαλονίκης στα σύνορα με τον νομό Ημαθίας.

Σήμερα τα Νέα Μάλγαρα είναι ενωμένα οικιστικά με τα Κύμينا. Ο πρώτος οικισμός δημιουργήθηκε το 1909 και είχε την ονομασία Κοκμούς. Το 1913 με την απελευθέρωση της Μακεδονίας και τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων, αλλά και αργότερα με τη Συνθήκη της Λωζάνης εγκαταστάθηκαν στο χωριό πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη (κυρίως Μάλγαρα). Η πλειοψηφία των κατοίκων ασχολούνται με την καλλιέργεια ρυζιού και μυδιών. Κάθε Σεπτέμβρη πραγματοποιείται η «Γιορτή Ρυζιού».

Η Σίνδος βρίσκεται σε απόσταση 14 χιλιομέτρων δυτικά της πόλης της Θεσσαλονίκης και σε απόσταση 2 χιλιομέτρων δυτικά του ποταμού Εχεδώρου, γνωστού ως Γαλλικού ποταμού. Είναι η έδρα του Δήμου Δέλτα. Βόρεια της Σίνδου και σε μικρή απόσταση, βρίσκεται η βιομηχανική περιοχή της Θεσσαλονίκης, μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές ζώνες της Ελλάδος. Εκεί βρίσκονται, επίσης, οι εγκαταστάσεις του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και της θεραπευτικής κοινότητας «Ιθάκη». Επί Τουρκοκρατίας ονομαζόταν Τεκελή, ενώ μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή εγκαταστάθηκαν και εκεί αρκετοί πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Για την ύπαρξη της αρχαίας Σίνδου υπάρχει η γραπτή μαρτυρία του Ηρόδοτου, ότι ο στόλος του Ξέρξη εισχώρησε στο Θερμαϊκό κόλπο και ναυλόγησε στη Θέρμη, στην πόλη Σίνδο και στη Χαλάστρα, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του το 480π.Χ. «...πλέων δε απέκετο ες τε την προειρημένην Θέρμην και Σίνδον τε πόλιν και Χαλέστην επί τον Αξιόν ποταμόν...». Από την περιγραφή αυτή, γνωρίζουμε, ότι η Σίνδος ήταν παράλια πόλη και βρισκόταν μεταξύ της Θέρμης και της Χαλάστρας, πιθανότατα κοντά στις εκβολές του Εχεδώρου ποταμού.

Η Χαλάστρα βρίσκεται 20 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Θεσσαλονίκης. Συνορεύει με τον Αξιό ποταμό που εκβάλει στο δέλτα του το οποίο προστατεύεται από την συνθήκη Ramsar. Είναι μια πολύ εύφορη περιοχή λόγω του υδάτινου όγκου του Αξιού ποταμού και κάμπος της συγκαταλέγεται στους μεγαλύτερους σε παραγωγή ρυζιού στην Ευρώπη.(Παράρτημα II, χάρτης 2, σελ. 140). Επίσης ένα σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομίας είναι και η αλιεία με πλούσια παραγωγή εξαγωγής (Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία) μυδιού.(Παράρτημα II, φωτογραφία 1, Οι καλύβες σελ. 141). Την περιοχή κατοικούσαν κατά τη Νεολιθική περίοδο Πελασγικά φύλα, και συγκεκριμένα οι Μύγδονες, που έδωσαν και το όνομά τους στην περιοχή. Η Χαλάστρα ή Χαλαίστρα μνημονεύεται από αρχαιοτάτους χρόνους από φιλόσοφους και ιστορικούς όπως ο Στράβων, ο Ηρόδοτος, ο Πλούταρχος και ο ρωμαίος ιστορικός Πλίνιος. Ο Αξιός, ο πλέον σημαντικός ποταμός στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης, με

τις συνεχείς πλημμύρες δημιούργησε προβλήματα στους κατοίκους της Χαλάστρας κατά τους πρώτους αιώνες της τουρκοκρατίας και ανάγκαζε τους κατοίκους της αλλάζουν συχνά τον τόπο διαμονής. Στα χρόνια του Μακεδονικού αγώνα 1906–1912 η προσφορά της Κουλακιάς (Χαλάστρας) είναι τεράστια που το συναντάμε στο βιβλίο της Πηνελόπης Δέλτα, «*Τα μυστικά του βάλτου*». Αξιομνημόνευτη είναι η βοήθεια της Χαλάστρας στην απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης όταν ο ελληνικός στρατός με τον διάδοχο Κωνσταντίνο έφτασε στον ποταμό Αξιό αλλά επειδή δεν υπήρχε γέφυρα και υπό την πίεση των βουλγάρικων στρατευμάτων που για ευνόητους λόγους ήθελαν να μπουκώσουν πρώτοι στην Θεσσαλονίκη. Καταλυτική ήταν η προσφορά των κάτοικων της Χαλάστρας που δημιούργησαν πλωτή γέφυρα για να προλάβει ο ελληνικός στρατός τα Βουλγαρικά στρατεύματα έτσι ώστε να γιορτάζουμε 26 Οκτώβριου 1912 την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και της Χαλάστρας 22 Οκτωβρίου 1912. Η ευρύτερη περιοχή γύρω από την Χαλάστρα μαζί με την Χαλάστρα ονομάζεται Καμπανία. Η λέξη Καμπανία αντλείται από την λατινική λέξη *Campania* το οποίο σημαίνει πεδιάδα. (Δήμος Δέλτα, 2014).

Πρόκειται λοιπόν για μια σπουδαία ιστορική και πολιτιστική περιοχή της Βορείου Ελλάδος με ενεργή συμμετοχή των κατοίκων της από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη ελληνική ιστορία. Επιπλέον οι ασχολίες των κατοίκων της και το φυσικό της περιβάλλον βοήθησαν τη δημιουργία ενός λαϊκού πολιτισμού και μιας πολιτιστικής παράδοσης ιδιαίτερα σπουδαίας στον ελληνικό χώρο. Σήμερα στην περιοχή λειτουργούν δέκα οκτώ πολιτιστικοί σύλλογοι με πλούσιο έργο. Οι σύλλογοι αυτοί καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα πολιτιστικών δράσεων και αναβίωσης εθίμων και αποτελούν ζωντανούς οργανισμούς με σκοπό τη διάσωση της ανεξάντλητης πολιτιστικής παράδοσης της ευρύτερης περιοχής. (Παράρτημα II, σελ. 138)

2.11 2018, Ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το 2018 ορίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΕΠΚ). Το σύνθημα για το 2018 ήταν: «*Η κληρονομιά μας όταν το παρελθόν συναντά το μέλλον*» (Παράρτημα II, φωτογραφία 2 σελ. 142). Τα Ευρωπαϊκά Έτη είναι αφιερωμένα σε συγκεκριμένα θέματα κάθε χρόνο, με στόχο την ευαισθητοποίηση των πολιτών, την παρότρυνση σε δημόσιο διάλογο τόσο στο εσωτερικό μιας χώρας όσο και μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. με απώτερο σκοπό

την αλλαγή νοοτροπίας των πολιτών και τον σχεδιασμό μελλοντικών ευρωπαϊκών πολιτικών. Το Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΕΠΚ) έχει ως στόχο να ενθαρρύνει περισσότερα άτομα να ανακαλύψουν και να ενστερνιστούν την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης, και να ενισχύσει την αίσθησή τους ότι ανήκουν σε έναν κοινό ευρωπαϊκό χώρο. (Ευρωπαϊκό Έτος 2018)

Ο κ. Tibor Navracsics, Ευρωπαίος Επίτροπος Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού, δήλωσε τα εξής: *«Η πολιτιστική μας κληρονομιά δεν συνιστά απλώς ανάμνηση του παρελθόντος μας· είναι το κλειδί του μέλλοντός μας. Το Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς θα είναι μια ευκαιρία για να υπάρξει ευαισθητοποίηση ως προς την κοινωνική και οικονομική σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και για να προαχθεί η ευρωπαϊκή αριστεία στον συγκεκριμένο τομέα».* (Tibor Navracsics, 2018)

Στο Ευρωπαϊκό έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018 δίνεται έμφαση στην αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς για την κοινωνία, στη συμβολή της στην οικονομία, στο ρόλο της στην ευρωπαϊκή πολιτιστική διπλωματία και, τέλος, στη σπουδαιότητα της διαφύλαξής της για τις μελλοντικές γενιές. Ο κύριος στόχος του Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι να ενθαρρύνει όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο να ανακαλύψει και να εξερευνήσει την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης, αλλά και να τονώσει το αίσθημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας. (Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 2018).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Η γνώση της τοπικής ιστορίας στο σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ένα σχετικά νέο διδακτικό αντικείμενο. Μάλιστα το αντικείμενο αυτό επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε εκπαιδευτικού και στην αγάπη του για τον τόπο του ή για τον τόπο όπου υπηρετεί και τα σημαντικά οφέλη προς τους μαθητές τους. Χάρη σε αυτό το ενδιαφέρον και χωρίς να υπάρχει μια ουσιαστική υποστήριξη ή επιμόρφωση, οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να προσεγγίσουν θέματα που αφορούν την τοπική ιστορία σε συνεργασία με τους μαθητές τους. Φυσικά δεν γίνεται κανένας λόγος για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης που αποτελεί κομμάτι της τοπικής ιστορία ενός τόπου με σημαντικά οφέλη στους μαθητές. Βέβαια η όποια άγνοια σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης ή τοπικής ιστορίας οφείλεται στην έλλειψη επιμόρφωσης με αποτέλεσμα κάποιες φορές ίσως και να φτάνουν στα άκρα υπερτονίζοντας την αξία ενός τόπου ή δημιουργώντας τοπικιστικές προκαταλήψεις στους μαθητές τους .Με τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών προβλέπεται επίσημα από την πολιτεία η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας τόσο στο μάθημα της γενικής ιστορίας όσο κυρίως στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης μέσω της διαθεματικότητας που την διακρίνει. Αφού λοιπόν η γνώση της τοπικής ιστορίας κρίθηκε απαραίτητη προς διδασκαλία στο δημοτικό σχολείο ,γιατί η γνώση της πολιτιστικής παράδοσης να υπολείπεται των αναλυτικών προγραμμάτων, αφού τα οφέλη των μαθητών θα είναι πολλαπλά αν συνδυαστεί η τοπική ιστορία και η τοπική πολιτιστική παράδοση;

Με την έρευνα αυτή θα ερευνηθούν οι στάσεις και οι συμπεριφορές τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων σε ένα μικρό τμήμα της χώρας και πιο συγκεκριμένα στο Δήμο Δέλτα του νομού Θεσσαλονίκης για την αναγκαιότητα της διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης. Μέσα από την έρευνα θα εξακριβωθεί η θέση των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της ,οι στάσεις και οι συμπεριφορές τους και θα οδηγήσει ενδεχόμενα στο συμπέρασμα κατά πόσο το σημερινό Σχολείο μπορεί να παρέχει και να αναπαράγει θετικές στάσεις και συμπεριφορές στους μαθητές του μέσω της διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης .Ακόμα θα ερευνηθούν

τοπικιστικά στερεότυπα και προκαταλήψεις των εκπαιδευτικών και των γονέων καθώς και τους σκοπούς και τους στόχους που θα εξυπηρετεί μια τέτοια διδασκαλία , σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών.

Κύριος λοιπόν στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών εκπαιδευτικών και γονέων στη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό Σχολείο.

Πιο αναλυτικά η έρευνα στοχεύει να δώσει απαντήσεις στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα :

- Αν υπάρχει ενδιαφέρον για τη διδασκαλία της και με ποιον τρόπο.
- Αν διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί κάποια επιμόρφωση πάνω σε αυτήν ή όχι.
- Αν υπάρχει σχέση ανάμεσα στην πολιτιστική παράδοση και την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την αειφόρο ανάπτυξη , την αγωγή υγείας και τα πολιτιστικά θέματα.
- Ποια μπορεί να είναι τα θέματα διδασκαλίας στην περιοχή του Δήμου Δέλτα
- Αν παίζει κάποιο ρόλο η ηλικία του μαθητή
- Ποια είναι η διδακτική μεθοδολογία που ταιριάζει στη διδασκαλία και αν χρειάζεται κάποιο σχολικό εγχειρίδιο
- Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης
- Αν υπάρχει κάποια θετική σχέση με τη συμμετοχή των μαθητών σε πολιτιστικούς συλλόγους
- Πόσο διατεθειμένοι είναι οι γονείς των μαθητών να στηρίξουν τη δημιουργία μικρών μουσείων πολιτιστικής παράδοσης στα σχολεία
- Τους λόγους για τους οποίους θεωρούν απαραίτητη ή όχι τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης
- Το ενδιαφέρον των μαθητών για αναφορές που σχετίζονται με την παράδοση και τον πολιτισμό
- Τους λόγους που οι μαθητές δείχνουν ενδιαφέρον για την πολιτιστική παράδοση
- Τέλος τα μέσα από τα οποία ο μαθητής πληροφορείται σήμερα την πολιτιστική παράδοση.

3.2 Αναγκαιότητα της έρευνας

« Έτσι τα βρήκαμε από τους παλιούς». Η κοινή αυτή λαϊκή φράση επιδέχεται σήμερα μια διπλή ανάγνωση, ανάλογα με τον τρόπο σκέψης του καθενός και ανάλογα με τη βιοθεωρία του. Για άλλους παράδοση σημαίνει συμμετοχή σε ένα δοκιμασμένο σύστημα αξιών που εγγυάται τη συνοχή της κοινότητας και για άλλους δηλώνει μιαν αντίληψη παρωχημένη, αντίθετη με την πρόοδο και κάθε τι καινούριο και οικουμενικό. Τίθεται έτσι το ζήτημα της αντίθεσης ανάμεσα στο παραδοσιακό και το νεωτεριστικό, το συντηρητικό και το προοδευτικό. (Φλωράκης, 2013).

Η λαϊκή μας παράδοση και ο λαϊκός μας πολιτισμός που για πολλά χρόνια είχαν απαξιωθεί και ξεχαστεί από το ελληνικό κράτος σήμερα με μια στροφή 360 μοιρών βλέπουμε σχεδόν να υμνολογείται! Πολιτιστικοί σύλλογοι παντού, με πληθώρα πολιτιστικών εκδηλώσεων, αναβιώσεις εθίμων, χορευτικά συγκροτήματα και παραδοσιακή μουσική, παραδοσιακές κατοικίες και παραδοσιακά προϊόντα διατροφής, έχουν γίνει στοιχεία της καθημερινότητάς μας. Θα νόμιζε κανείς ότι ένας ούριος άνεμος αυτογνωσίας φύσηξε στο λαό μας που ξαναβρήκε στο πρόσωπό του την ελληνική παράδοση. Από την άλλη μεριά όμως βλέπουμε και τη γλώσσα μας να συρρικνώνεται και να υιοθετεί δάνεια και αντιδάνεια από άλλες γλώσσες τα οποία πολυχρησιμοποιούνται κυρίως από τους νέους, την πλούσια ιστορία μας να ξεχνιέται σιγά σιγά και γενικά να υπάρχει μια στροφή του πληθυσμού στον δυτικό τρόπο ζωής, αυτό που ονομάζουμε «life style». Αποτέλεσμα, το λαϊκό να μοιάζει λαϊκίστικο και η παράδοση να μπερδεύεται με την άγνοια και να παραδίδεται άνευ όρων. (Φλωράκης, 2013).

Η παράδοση όμως έχει εθνική και ιστορική αξία, έχει ρόλο εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό είναι ανθρωποκεντρική και οξύνει την κριτική σκέψη.

Η εθνική αξία της παράδοσης συνίσταται στο γεγονός ότι περιέχοντας όλα τα χαρακτηριστικά ενός λαού, συμβάλει στην εθνική συνοχή και αποτελεί αντίδοτο στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης που αποβλέπει εν μέρει στον εκμηδενισμό της πολυμορφίας των πολιτισμών. Η ιστορική της αξία έγκειται στο γεγονός ότι έχει αντισταθεί στο πέρασμα του χρόνου αποκτώντας έτσι μια διαχρονικότητα. Η κριτική σκέψη οξύνεται μέσα από το σύνολο των εθνικών παραδόσεων που προβάλλουν τις ανθρώπινες αξίες.

Η αδιαφορία και η έλλειψη γνώσεων για την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους στους μαθητές, είναι κάτι που προβληματίζει τους εκπαιδευτικούς, αλλά και άλλους ειδικούς που ασχολούνται με τη μελέτη και την εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων. Οι εκπαιδευτικοί παρατηρούν στο σχολείο ότι σε θέματα τόσο ιστορικά όσο και πολιτιστικά που ανάγονται σε τοπικό επίπεδο, φαίνεται να προκαλούν περισσότερο το ενδιαφέρον των μαθητών από άλλα ευρύτερου περιεχομένου. Στα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων που εφαρμόζονται στο δημοτικό σχολείο και στην Ευέλικτη Ζώνη, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των θεμάτων που πραγματεύονται αντλούν τη θεματολογία τους από την τοπική κοινωνία. (Ξανθάκου,-Ναχόπουλος, 2005). Σε έρευνα που έγινε σε Έλληνες εκπαιδευτικούς προκύπτει ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για τα τοπικά θέματα και τη διδασκαλία τους στο ελληνικό σχολείο (Γουστέρης, 1998) Το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών να ασχοληθούν με πολιτιστικά θέματα τοπικού ενδιαφέροντος αποτελεί ένα ενθαρρυντικό στοιχείο το οποίο μπορεί μετά από την κατάλληλη στήριξη και επιμόρφωσή τους να αξιοποιηθεί θετικά υλοποιώντας τους σκοπούς της εκπαίδευσης και όχι μόνο.

Η παρούσα έρευνα κρίθηκε αναγκαία για να ερευνησει ορισμένες από τις πτυχές αυτού του ενδιαφέροντος .Επικεντρώνει την προσοχή στις στάσεις και στις συμπεριφορές τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων προκειμένου να εξετάσει αρχικά τι είναι αυτό που προκαλεί το ενδιαφέρον τους για την ενασχόλησή τους με την πολιτιστική παράδοση. Δεν ενδιαφέρει στην παρούσα φάση το εύρος των εκπαιδευτικών στο γνωστικό αντικείμενο, που ενδεχόμενα θα αποτελέσει νέα μελλοντική έρευνα αν και αυτό προϋποθέτει μια σωστή διδασκαλία.

Η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο ως ένα νέο διδακτικό αντικείμενο για την ελληνική εκπαίδευση θα συμβάλλει στους μαθητές να αποκομίσουν εκτός των μαθησιακών ωφελειών που αφορούν τις γνώσεις της τοπικής κυρίως ιστορίας και λαογραφίας ,τη διαμόρφωση κριτικής στάσης, την αποφυγή της μηχανικής απομνημόνευσης και τη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών. Ωστόσο όμως μπορεί να λειτουργήσει και ανασταλτικά στις περιπτώσεις προκαταλήψεων και υπερβολών που μπορεί να εμφανιστούν και που τις περισσότερες φορές οφείλονται είτε σε άγνοια ή παραπληροφόρηση είτε σε λάθος οπτική γωνία μελέτης. Αυτές οι προκαταλήψεις που βασίζονται σε στερεότυπα των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητο να επισημανθούν και να αντιμετωπιστούν άμεσα τόσο με την επιμόρφωση όσο και με δημιουργία ενός πλαισίου αναφοράς από το ΙΕΠ.

3.3 Η σημαντικότητα και η πρωτοτυπία της έρευνας

Η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο δεν αποτελεί μέχρι στιγμής νομοθετημένο διδακτικό αντικείμενο. Με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών προβλέπεται μόνο η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας τόσο στα πλαίσια του μαθήματος της ιστορίας όσο και στα πλαίσια των προγραμμάτων της ευέλικτης ζώνης (ΥΑ 21072 α/Γ2, ΦΕΚ 303, 13/3/2003). Από το σχολικό όμως έτος 2016 -2017 σύμφωνα με την (Αρ.Πρωτ.Φ13/1655/197708/Δ1/21-11-2016/ΥΠΠΕΘ) εγκύκλιο του ΥΠΠΕΘ σταμάτησε η εφαρμογή της στις τάξεις Ε΄ και Στ΄ της Ευέλικτης Ζώνης με αποτέλεσμα η διδασκαλία της να γίνεται μόνο περιστασιακά και να επαφίεται στο προσωπικό ενδιαφέρον του κάθε εκπαιδευτικού. Δεν γίνεται λόγος για διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης παρά μόνο στη θεματολογία των σχολικών δραστηριοτήτων στην κατεύθυνση των πολιτιστικών θεμάτων και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Φαίνεται ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν διαθέτει καμιά επιμόρφωση ή εξειδίκευση πάνω σε θέματα που αφορούν τόσο την τοπική ιστορία όσο και την πολιτιστική παράδοση μέσω της οποίας θα μπορούσαν να την προσεγγίσουν μεθοδολογικά μαζί με τους μαθητές τους.

Η διαθεματικότητα που διακρίνει το σύνολο των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών στο δημοτικό σχολείο και η οποία ενδείκνυται στη διδασκαλία παρόμοιων αντικειμένων της πολιτιστικής παράδοσης και της τοπικής ιστορίας είναι ένα καλό εργαλείο το οποίο εάν αξιοποιηθεί κατάλληλα από το ΙΕΠ θα μπορέσει να αποτελέσει ένα υποστηρικτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς που θα επιλέξουν να ασχοληθούν με την πολιτιστική παράδοση. Για να σχεδιαστούν ανάλογα προγράμματα σπουδών ή βοηθητικές οδηγίες για τη διδασκαλία της χρειάζεται να έχουν ερευνηθεί πρώτα οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εκπαιδευτικών αλλά και των γονέων τους σε σχέση με την παράδοση.

Με την παρούσα έρευνα που ευελπιστεί να ερευνήσει τις στάσεις και τις συμπεριφορές των εκπαιδευτικών και των γονέων τους σε ένα μικρό βέβαια δείγμα θα αναδειχτεί ενδεχόμενα το πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την πολιτιστική παράδοση, ποιες είναι οι προτιμήσεις τους στη θεματολογία, ποια μεθοδολογία θεωρούν πιο κατάλληλη για τη διδασκαλία της, ποιους σκοπούς θα εξυπηρετεί η διδασκαλία καθώς και τυχόν στερεότυπα και προκαταλήψεις τοπικού χαρακτήρα.

Η παρούσα έρευνα έρχεται να καλύψει ένα κενό στον ελληνικό τουλάχιστον ερευνητικό χώρο που αφορά τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης καθώς ο χώρος αυτός στο μεγαλύτερο τμήμα του μένει αναξιοποίητος με μοναδική εξαίρεση τους πολιτιστικούς συλλόγους ανά την Ελλάδα που με τις δράσεις τους ενισχύουν και διατηρούν την παράδοση και τη πολιτιστική κληρονομιά μας.

Επιπλέον καθώς η πολιτιστική παράδοση αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς τη μελέτη της αναδεικνύονται τα κοινά πολιτιστικά στοιχεία ανάμεσα στους λαούς χωρίς να παραγκωνίζονται και οι ιδιαιτερότητες οι οποίες καθορίζουν τη διαφορετικότητα, η έρευνα θα βοηθήσει και προς αυτήν την κατεύθυνση. (Γκοτοβός, 2002). Έτσι η παρατήρηση, η διδακτική προσέγγιση και ο εντοπισμός στοιχείων της πολιτιστικής παράδοσης των μαθητών θα τους οδηγήσει στη συνειδητοποίηση της ιστορίας του κάθε λαού συνδέοντας το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον, το εδώ με το εκεί, τις γενιές και τους κρίκους στην αλυσίδα της ιστορικής συνέχειας (Μωραΐτη, 1997) Οι μαθητές μαθαίνουν αν σέβονται τον πολιτισμό των άλλων, ψάχνουν και βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές στα ήθη και στα έθιμα των άλλων λαών, και συνειδητοποιούν πως όσα ενώνουν τους πολιτισμούς είναι πολύ περισσότερα από αυτά που τους χωρίζουν.

3.4 Μεθοδολογία της έρευνας

Η μεθοδολογία της έρευνας αφορά όλες εκείνες τις διαδικασίες που ακολουθούνται για την πραγμάτωση της ερευνητικής διαδικασίας και στοχεύει στη διερεύνηση ενός προβλήματος ή μιας κατάστασης στηριζόμενη σε τεχνικές διαδικασίες που εκπληρώνουν του στόχο της (Cohen, Manion & Morrison, 2007).

Μετά τη συγκέντρωση των απαντημένων ερωτηματολογίων τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους γονείς, έγινε η ανάλυση περιεχομένου και η κατηγοριοποίηση των απαντήσεων. Ακολούθησε η κωδικοποίηση των απαντήσεων και στη συνέχεια εισήχθησαν τα ερευνητικά δεδομένα σε φύλλα εργασίας excel. Η στατιστική επεξεργασία και η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων διενεργήθηκε με το στατιστικό πακέτο S.P.S.S.

Για όλες τις περιπτώσεις στατιστικού ελέγχου, ως ελάχιστο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας υιοθετήθηκε το $p=,05$. Προτιμήθηκε μάλιστα στις περιπτώσεις όπου εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές να αναγράφεται

στους πίνακες το επίπεδο σημαντικότητας με έντονους χαρακτήρες και με την ακριβή τιμή του.

3.5 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερωτήματα που διερευνήθηκαν στην παρούσα έρευνα διαμορφώθηκαν με βάση τους παρακάτω άξονες:

Για τους εκπαιδευτικούς :

1. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εκπαιδευτικών ανάλογα με τα δημογραφικά τους στοιχεία, τις βασικές τους σπουδές τους, τα χρόνια υπηρεσίας τους, τις επιπλέον σπουδές τους και τον τόπο που υπηρετούν σε ότι αφορά την αναγκαιότητα διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης, τη θεματολογία της, τη διδακτική μέθοδο και μεθοδολογία ,τα οφέλη αλλά και τους ενδεχόμενους κινδύνους από τη διδασκαλία της; Παίξει κάποιον ρόλο στη διαφοροποίηση αυτή η συμμετοχή των ιδίων σε πολιτιστικούς ή άλλους συλλόγους ;
2. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εκπαιδευτικών σε ότι αφορά στην αναγκαιότητα ή μη επιμόρφωσης σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης;
3. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εκπαιδευτικών για την αναγκαιότητα ή όχι ενασχόλησης με την πολιτιστική παράδοση μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και τη χρήση βιβλίου για τον μαθητή και τον εκπαιδευτικό ή μέσω των προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων;
4. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης ανάλογα με την ηλικία και την τάξη φοίτησης των μαθητών και η σχέση της με την περιβαλλοντική εκπαίδευση;

Για τους γονείς :

1. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των γονέων για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, τις γραμματικές τους γνώσεις και τη συμμετοχή τους σε κάποιον σύλλογο της περιοχής
2. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των γονέων ανάλογα με τη δική τους εμπειρία στη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης όταν ήταν οι ίδιοι μαθητές στο δημοτικό σχολείο;
3. Διαφοροποιούνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές των γονέων για τους τρόπους γνωριμίας των παιδιών τους της πολιτιστικής παράδοσης του τόπου τους και

αν ναι, αυτό εξαρτάται από την πλούσια παράδοση που έχει ή την ενασχόλησή τους με αυτήν μέσα από την οικογένεια ή το σχολείο;

3.6 Πληθυσμός της έρευνας

Ως πληθυσμός αναφοράς της έρευνας ορίστηκαν οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν το σχολικό έτος 2018-2019 σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα σε δημοτικά στον Δήμο Δέλτα. Επιλέχτηκε η συγκεκριμένη γεωγραφικά περιοχή γιατί αποτελεί τον τόπο όπου εργάζεται ο ερευνητής. Στον πληθυσμό περιλαμβάνονται όλοι οι εκπαιδευτικοί των σχολείων, οι οποίοι τη συγκεκριμένη περίοδο δίδασκαν σε κάποια τάξη με οποιαδήποτε σχέση εργασίας καθώς και οι διευθυντές των σχολικών μονάδων. Από την πλευρά των γονέων επιλέχτηκαν οι γονείς των μαθητών του 1^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Σίνδου για λόγους πρακτικούς καθώς ήταν γνωστές οι διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους και υπήρχε αμεσότερη επικοινωνία με αυτούς, λόγω της υπηρετήσης του ερευνητή στο συγκεκριμένο σχολείο. Ο ερευνητής απευθύνθηκε και στους διευθυντές γειτονικών των σχολείων για τη συμβολή των γονέων στην έρευνα χωρίς όμως ανάλογης ανταπόκρισης.

Ο εντοπισμός των εκπαιδευτικών έγινε με τη βοήθεια της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης.

Ο Δήμος Δέλτα περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες του Αξιού, του Εχεδώρου και της Χαλάστρας. Η δημοτική ενότητα Αξιού περιλαμβάνει τις δημοτικές κοινότητες των Κυμίνων, των Νέων Μαλγάρων και της Βραχιάς. Η δημοτική κοινότητα Εχεδώρου περιλαμβάνει τις δημοτικές κοινότητες Διαβατών, Καλοχωρίου, Νέας Μαγνησίας και Σίνδου. Τέλος η δημοτική ενότητα Χαλάστρας περιλαμβάνει τις δημοτικές κοινότητες του της Χαλάστρας και του Ανατολικού.

Στη δημοτική ενότητα Αξιού λειτουργούν τέσσερα (4) δημοτικά σχολεία, το 1^ο και 2^ο Δημοτικό Σχολείο Κυμίνων, το Δημοτικό Σχολείο Νέων Μαλγάρων και το Δημοτικό Σχολείο Βραχιάς.

Στη δημοτική ενότητα Εχεδώρου λειτουργούν εννιά (9) δημοτικά σχολεία, το 1^ο, 2^ο και 3^ο Δημοτικό Σχολείο Διαβατών, το 1^ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Μαγνησίας, το 1^ο και 2^ο Δημοτικό Σχολείο Καλοχωρίου και το 1^ο, 2^ο και 3^ο Δημοτικό Σχολείο Σίνδου.

Τέλος στη δημοτική ενότητα Χαλάστρας λειτουργούν τέσσερα (4) δημοτικά σχολεία, το 1^ο, 2^ο και 3^ο Δημοτικό Σχολείο Χαλάστρας και το Δημοτικό Ανατολικού.

3.7 Εργαλείο έρευνας.

«Το μέσο συλλογής ερευνητικών δεδομένων προσδιορίζεται από τη φύση του προβλήματος, τον σκοπό της έρευνας και τη φύση του υποκειμένου που θα ερευνηθεί» (Βάμβουκας, 1991, σελ. 167).

Τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούνται τα ερωτηματολόγια ως ερευνητικά εργαλεία συλλογής δεδομένων. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να αποφασίσει ο μελετητής είναι ο τύπος των ερωτήσεων που θα χρησιμοποιήσει ,αν δηλαδή θα είναι ανοιχτές, κλειστές ή ένας συνδυασμός αυτών. Στην πρώτη περίπτωση ο ερευνητής θα δώσει τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να απαντήσει ελεύθερα στα ερωτήματα αλλά δεν είναι και η πλέον ευχάριστη διαδικασία τόσο για τον ερωτώμενο όσο και για τον ερευνητή. Οι απαντήσεις χρειάζονται χρόνο για να απαντηθούν και είναι δύσκολη η κωδικοποίησή τους. Στην δεύτερη περίπτωση των κλειστών ερωτήσεων ο ερευνητής με έναν συγκεκριμένο αριθμό ερωτημάτων που έχει κωδικοποιήσει ελπίζει να ποσοτικοποιήσει τις εξωτερικεύσεις του ανθρώπινου ψυχισμού και να συγκρίνει τις συμπεριφορές και τις στάσεις του με αυτές που περιγράφονται στα ερωτήματα εκφράζοντας έτσι την κρίση του. (Ζαφειρίου, 2003).

Η συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιεί ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, το οποίο ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες του ερευνητή και κάλυψε σε μεγάλο βαθμό τις στάσεις και τις συμπεριφορές εκπαιδευτικών και γονέων οι οποίες σχετίζονται με την τοπική πολιτιστική παράδοση και ειδικότερα με τη διδασκαλία της στο δημοτικό σχολείο.

Επιλέχτηκε το ερωτηματολόγιο γιατί εκτιμήθηκε ότι θα βοηθήσει περισσότερο στις ανάγκες ,τις απαιτήσεις και τις ιδιαιτερότητες της έρευνας αφού σταθμίστηκαν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που παρουσιάζει ως εργαλείο. Λήφθηκε υπόψη ότι οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο δεν είναι πάντοτε πηγαίες και αυθόρμητες όπως θα ήταν το επιθυμητό , αφού μπορούν να διαβαστούν πριν τις απαντήσεις γεγονός που θα μπορούσε να ωθήσει τους ερωτώμενους να εκλογικεύσουν τις απαντήσεις τους, να απαντήσουν ψευδώς ή διαφορετικά από ό,τι συνήθως σκέφτονται. (Βάμβουκας, 1991, σελ. 248)

Παρά τις όποιες όμως αδυναμίες ,το ερωτηματολόγιο ως μέσο συλλογής δεδομένων, έχει και πλεονεκτήματα τα οποία και βάρυναν περισσότερο για την επιλογή του. Μπορεί να δώσει σημαντικές και έγκυρες ερευνητικές πληροφορίες και να συμβάλλει με αυτόν τον τρόπο στην πρόοδο της έρευνας στις επιστήμες που μελετούν τις συμπεριφορές του ανθρώπου. Ο εκάστοτε ερευνητής μπορεί να συλλέξει απαντήσεις χωρίς τη φυσική του παρουσία που πολλές φορές μπορεί να είναι έως και ενοχλητική. Δίνει θα λέγαμε τη δυνατότητα να αποτυπωθούν απαντήσεις χωρίς να επηρεάζονται από τη φυσική παρουσία του ερευνητή , τη φιλική ή εχθρική σχέση του με τους ερωτώμενους. (Ναχόπουλος, 2009).

3.7.1 Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών

Κλειστές ερωτήσεις ή ερωτήσεις κλειστού τύπου που δίνουν τη δυνατότητα για εύκολη κωδικοποίηση ,συμπλήρωση και επεξεργασία, ενώ παράλληλα εξασφαλίζουν την αντικειμενικότητα των πληροφοριών και οδηγούν τον ερωτώμενο να απαντά εντός του εννοιολογικού πλαισίου των ερωτήσεων. Βέβαια ο περιορισμός στις απαντήσεις αποτελεί μειονέκτημα επειδή δεν μπορούν να είναι εξαντλητικές σε σχέση με την κάλυψη του θέματος. (Παπαναστασίου, 1996, σελ. 66). Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις διχοτομικές, πολλαπλής επιλογής και πολλαπλής απάντησης. Σε ορισμένες παρέχεται η δυνατότητα ο ερωτώμενος να προσθέσει και τη δική του προσωπική άποψη που δεν καλύπτεται από τις προτεινόμενες.

Ανοιχτές ερωτήσεις υπήρχαν δύο οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στον ερωτώμενο με πλήρη ελευθερία να εκφράσει την προσωπική του άποψη που αφορά τη γνώση του όρου πολιτιστική παράδοση. Αυτές οι ερωτήσεις έχουν ως στόχο να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ερμηνευτικού πλαισίου κατά την εξαγωγή των συμπερασμάτων. (Κυριαζή, 2002, σελ. 129). Είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τις περιπτώσεις που ο ερευνητής δεν είναι σίγουρος για το είδος των απαντήσεων (Ζαφειρίου, Γ. (2003). Στη ερώτηση αυτή εφαρμόστηκε η τεχνική της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου προκειμένου να μετατραπούν τα ποιοτικά δεδομένα σε ποσοτικά για να επεξεργαστούν καλύτερα. Στο τέλος του ερωτηματολογίου τέθηκε μια γενική και ανοιχτή ερώτηση που επέτρεψε στον ερωτώμενο να εκφράσει προσωπικές απόψεις, τις οποίες θεωρεί σημαντικές, αλλά δεν καλύφθηκαν από τις διατυπωμένες ερωτήσεις.

Καταβλήθηκε προσπάθεια να αποφευχθούν τεχνικοί, επιστημονικοί όροι και αφηρημένες έννοιες. Οι ερωτήσεις είναι συναισθηματικά ουδέτερες, αποφεύγοντας λέξεις ή φράσεις με συναισθηματική φόρτιση καθώς . (Παράρτημα I, σελ. 124)

3.7.2 Ερωτηματολόγιο γονέων

Αντίστοιχα με το ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτικών συγκροτήθηκε και το ερωτηματολόγιο των γονέων.

Υπήρχαν κι εδώ κυρίως κλειστές ερωτήσεις, μία ερώτηση ανοιχτού τύπου και πολλές ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών στο σύνολο είκοσι . (Παράρτημα I, σελ. 132)

3.8 Περιορισμοί της έρευνας

Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας προέκυψαν από στατιστικές αναλύσεις και ισχύουν με τους επιστημονικούς και μεθοδολογικούς περιορισμούς που αυτές καθορίζουν. Κύριο εργαλείο της δειγματοληπτικής έρευνας είναι το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Ίσως ο πιο σημαντικός περιορισμός είναι ότι το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα αυτή είναι αυτοσυμπληρούμενο και επομένως να ενέχει υψηλό βαθμό υποκειμενικότητας. Πρέπει δηλαδή να λάβουμε υπόψη μας ότι οι απαντήσεις για διάφορους λόγους μπορεί να μην είναι ακριβείς. Να μην εκφράζουν δηλαδή ακριβώς την πραγματική άποψη τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων.

Επιπλέον ο μικρός αριθμός του δείγματος δεν επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων της έρευνας σε όλο τον πληθυσμό των εκπαιδευτικών της Α/θμιας εκπαίδευσης και για τον λόγο αυτό καλό θα είναι να γίνουν και συμπληρωματικές έρευνες πάνω στο ίδιο αντικείμενο ώστε να μετρηθούν περισσότερες απόψεις. Επίσης το δείγμα αποτελούνταν κυρίως από εκπαιδευτικούς ΠΕ 70 (δασκάλους 85/116) που δεν κατείχαν επιπλέον τίτλο σπουδών πέρα της εξομοίωσης και έτσι δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα για διερεύνηση σε συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν με τις μεταβλητές της έρευνας.

Μια νέα έρευνα θα μπορούσε να επαναληφθεί αφού πρώτα εφαρμοστεί ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα κυρίως πάνω στην κατανόηση της έννοιας της πολιτιστικής παράδοσης έτσι ώστε να αποτελέσει αντικείμενο έρευνας η σύγκριση των απόψεων των εκπαιδευτικών πριν και μετά της επιμόρφωσης.

3.9 Περιεχόμενο ερωτηματολογίου.

Το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο περιέχονται ερωτήματα δημογραφικού ενδιαφέροντος. Στο μέρος αυτό, μέσα από δεκατέσσερις ερωτήσεις, συλλέγονται πληροφορίες για την ταυτότητα του υποκειμένου όπως, το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, τα χρόνια υπηρεσίας, ο αριθμός των παιδιών, η έδρα του σχολείου όπου υπηρετεί κλπ. Στο δεύτερο μέρος, το οποίο αποτελεί και το κύριο σώμα του ερωτηματολογίου, περιέχονται είκοσι έξι ερωτήσεις μέσα από τις οποίες επιχειρείται η διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό Σχολείο.

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με εργαλείο τις φόρμες Google Docs και απαντήθηκε ηλεκτρονικά. Για την ανάπτυξη του χρησιμοποιήθηκε ένα εργαλείο που παρέχει δωρεάν η Google και ονομάζεται Google Docs. Με το εργαλείο αυτό μπορεί εύκολα και γρήγορα να δημιουργηθεί ένα ερωτηματολόγιο επιλέγοντας την εμφάνισή του, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια έρευνα ή μια δημοσκόπηση on line. Μπορεί να δημιουργήσει πλήθος ερωτήσεων , διαφόρων τύπων , ανοιχτών και κλειστών, πολλαπλών επιλογών και να τις διαδώσει on line προς κάθε ενδιαφερόμενο. Δίνει άμεσα αποτελέσματα των απαντήσεων σε ένα λογιστικό φύλλο κατάλληλα να επεξεργαστούν με κάποιο στατιστικό πρόγραμμα και ανάλογα να αξιοποιηθούν

Το ερωτηματολόγιο των γονέων αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος , μέσα από πέντε ερωτήσεις ζητούνται στοιχεία δημογραφικού χαρακτήρα και στο δεύτερο μέσα από δεκατέσσερις ερωτήσεις διερευνάται η στάση και η συμπεριφορά τους σε μια μελλοντική διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στα παιδιά τους.

3.10 Πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου , pre- test

Το τελευταίο βήμα στο σχεδιασμό του ερωτηματολογίου ήταν η δοκιμή του σε μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών και γονέων (pilot study). Τα αποτελέσματα επεξεργάστηκαν από τον ερευνητή και στόχος ήταν να εξασφαλιστούν καλύτερες προϋποθέσεις αξιοπιστίας και εγκυρότητας για το ερευνητικό εργαλείο που θα χορηγούνταν.

Το πρώτο ερωτηματολόγιο τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους γονείς συγκροτήθηκε πιλοτικά τον Σεπτέμβριο του 2018 και δόθηκε για συμπλήρωση σε δέκα (10) εκπαιδευτικούς και πέντε (5) γονείς.

Αφού ελήφθησαν υπόψη τα αποτελέσματα της πρώτης πιλοτικής εφαρμογής του ερωτηματολογίου καθώς και οι παρατηρήσεις, έγιναν οι απαραίτητες βελτιώσεις και διορθώσεις και προέκυψε το τελικό ερωτηματολόγιο.

Το τελικό ερωτηματολόγιο στάλθηκε στους εκπαιδευτικούς και γονείς των σχολείων του Δήμου Δέλτα μέσω των ηλεκτρονικών τους διευθύνσεων με ευθύνη των διευθυντών των σχολείων το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου του 2018. Το ερωτηματολόγιο έμεινε ανοιχτό προς συμπλήρωση μέχρι τις αρχές του 2019 (πρώτο δεκαήμερο του Ιανουαρίου) και στη συνέχεια έκλεισε ως προς τη συλλογή των απαντήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Δημογραφικά στοιχεία

Στη μελέτη συμμετείχαν συνολικά 213 άτομα και συγκεκριμένα 97 γονείς (45,5%) και 116 δάσκαλοι (54,5%). Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα εργαζόταν σε Δημοτικά Σχολεία της Δυτικής Θεσσαλονίκης του Δήμου Δέλτα και οι γονείς είχαν παιδιά που φοιτούσαν στα σχολεία αυτά.

4.1.1 Γονείς

Από το σύνολο των γονέων άνδρες ήταν το 34,0% του δείγματος (33/97) και γυναίκες το 66,0% (64/97). Η πλειοψηφία των γονέων (70/97, 72,2%) είχε ηλικία από 36 έως 45 έτη. (Διάγραμμα 1)

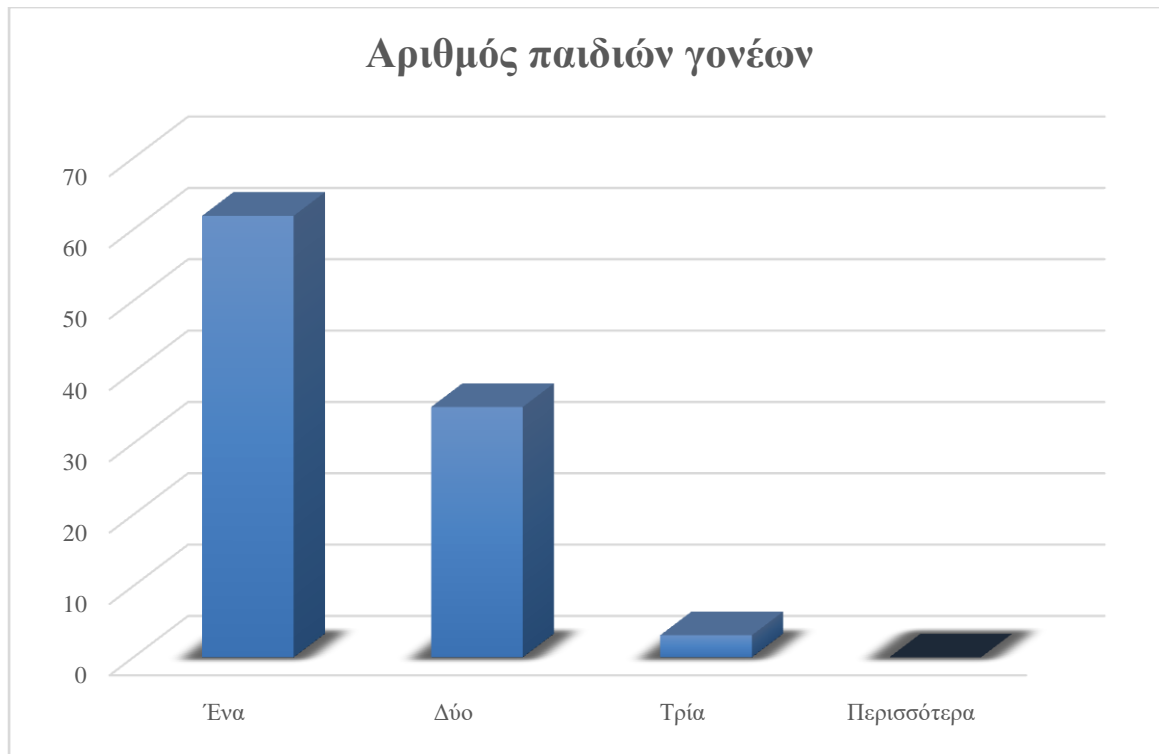

Διάγραμμα 1 Ηλικία γονέων

Επίσης, το 89,7% (87/97) του συγκεκριμένου δείγματος ήταν παντρεμένοι. (Διάγραμμα 2) και οι περισσότεροι (60/97, 61,9%) είχαν ένα παιδί που πηγαίνει σε Δημοτικό σχολείο (Διάγραμμα 3).

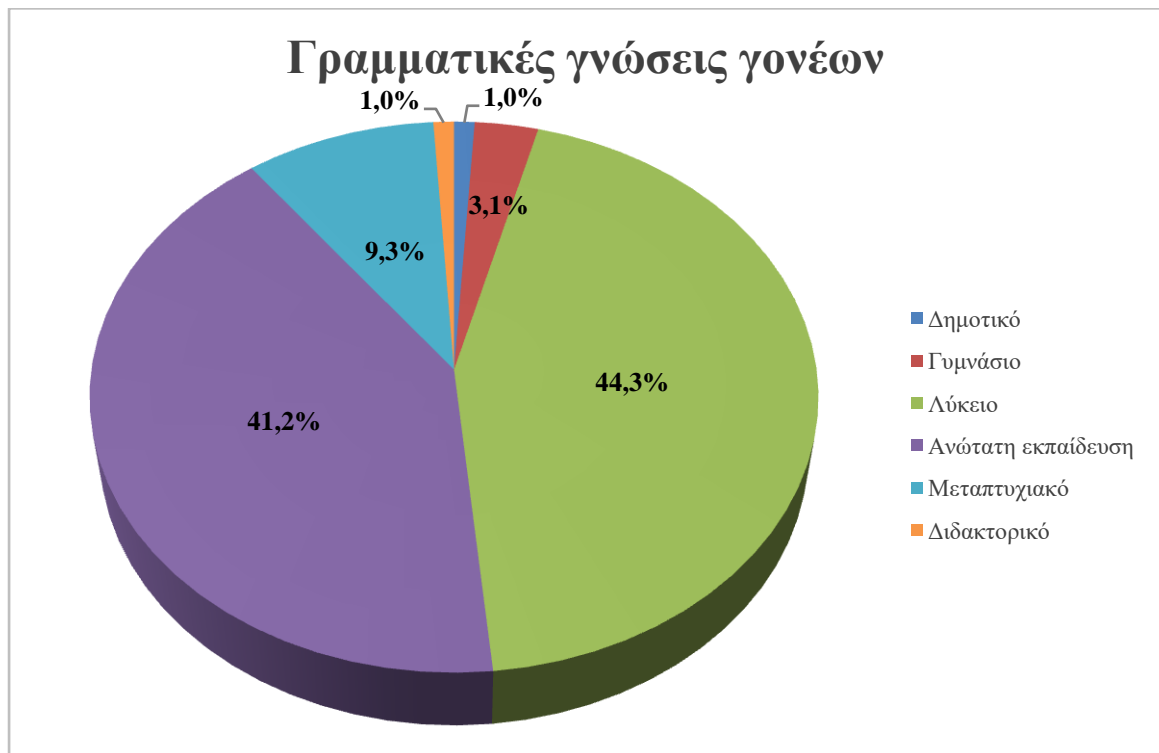

Διάγραμμα 2 Οικογενειακή κατάσταση γονέων

Διάγραμμα 3 Αριθμός παιδιών που πηγαίνουν δημοτικό

Όσον αφορά στο επίπεδο μόρφωσης των γονέων, το 44,3% (43/97) ήταν απόφοιτοι Λυκείου και το 41,2% (40/97) είχαν πτυχίο Ανώτατης εκπαίδευσης. Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών κατείχαν οι 9 (9,3%) από το σύνολο του εν λόγω δείγματος. (Διάγραμμα 4)

Διάγραμμα 4 Γραμματικές γνώσεις γονέων

Τέλος, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (50/95, 52,6%) απάντησε ότι κατοικεί στον τόπο καταγωγής τους. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος των γονέων παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1 Δημογραφικά στοιχεία γονέων

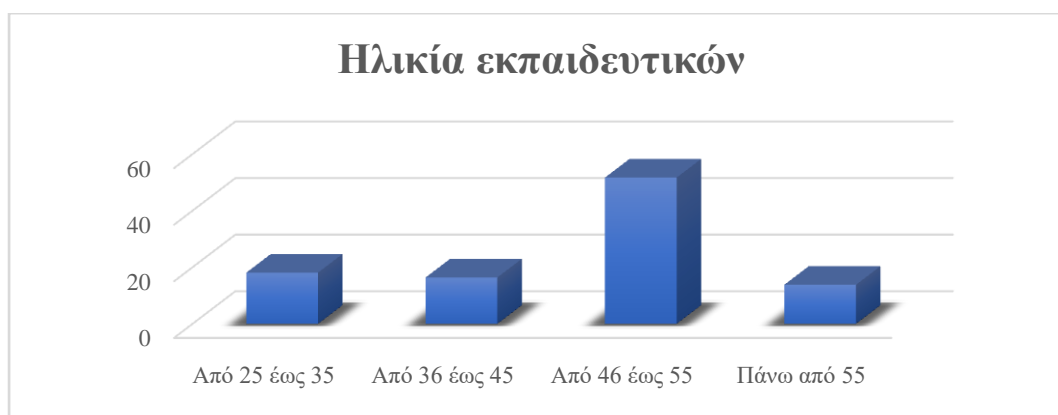
Δημογραφικά στοιχεία γονέων

	n/N	% N
Φύλο		
Άνδρας	33/97	34,0
Γυναίκα	64/97	66,0
Ηλικία		
Από 25 έως 35	10/97	10,3
Από 36 έως 45	70/97	72,2
Από 46 έως 55	17/97	17,5
Πάνω από 55	0/97	0,0
Οικογενειακή κατάσταση		
Άγαμος/-η	1/97	1,0
Έγγαμος/-η	87/97	89,7
Άλλο	9/97	9,3
Αριθμός παιδιών		
Ένα	60/97	61,9
Δύο	34/97	35,1
Τρία	3/97	3,1
Περισσότερα	0/97	0,0
Γραμματικές γνώσεις		
Δημοτικό	1/97	1,0
Γυμνάσιο	3/97	3,1
Λύκειο	43/97	44,3
Ανώτατη εκπαίδευση	40/97	41,2
Μεταπτυχιακό	9/97	9,3
Διδακτορικό	1/97	1,0
Κατάγεστε από την ίδια περιοχή στην οποία κατοικείτε;		
Ναι	50/95	52,6
Όχι	45/95	47,4

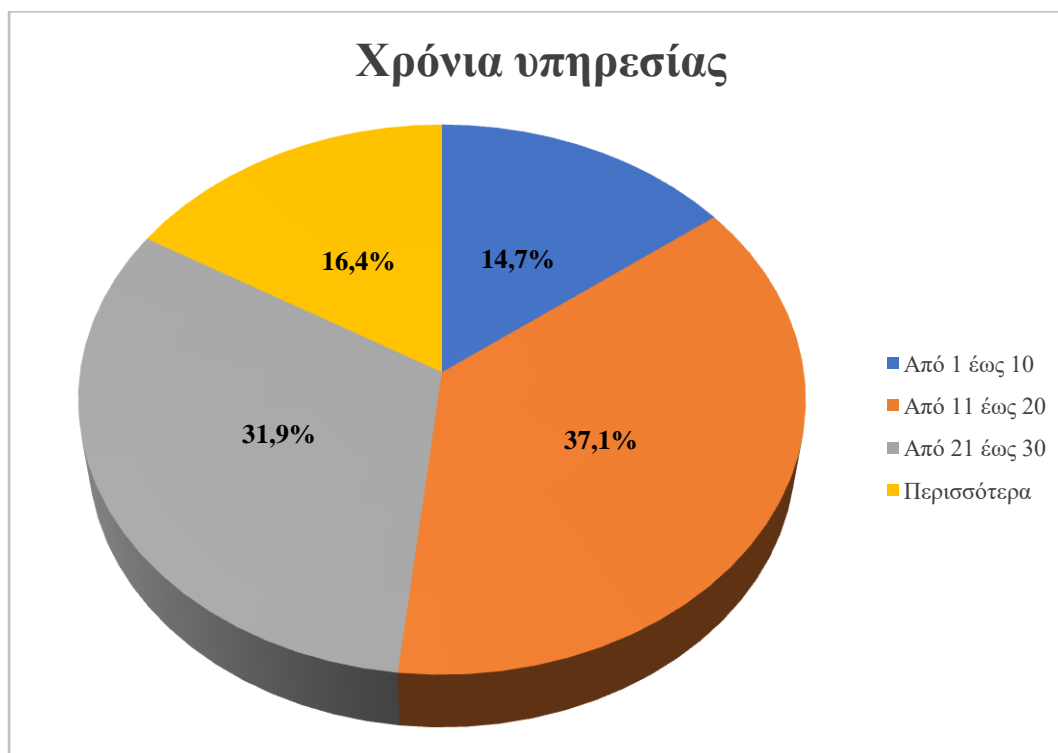
4.1.2 Εκπαιδευτικοί

Το 37,1% (43/116) του πληθυσμού των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στη μελέτη ήταν άνδρες και το 62,9% (73/116) γυναίκες. Από τους 116 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα οι 80 (69,0%) ήταν έγγαμοι και οι 24 (20,7%) άγαμοι. Επίσης, το 70,7% των δασκάλων είχαν παιδιά.

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, και συγκεκριμένα το 51,7% (60/116), ανήκε στην ηλικιακή ομάδα από 46 έως 55 ετών και ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα από 25 έως 35 ετών με ποσοστό 18,1% (21/116). (Διάγραμμα 5) Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζονται τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών. Το 37,1% (43/116) εργαζόταν από 11 έως 20 χρόνια και το 31,9% (37/116) από 21 έως 30.

Διάγραμμα 5 Ηλικία εκπαιδευτικών

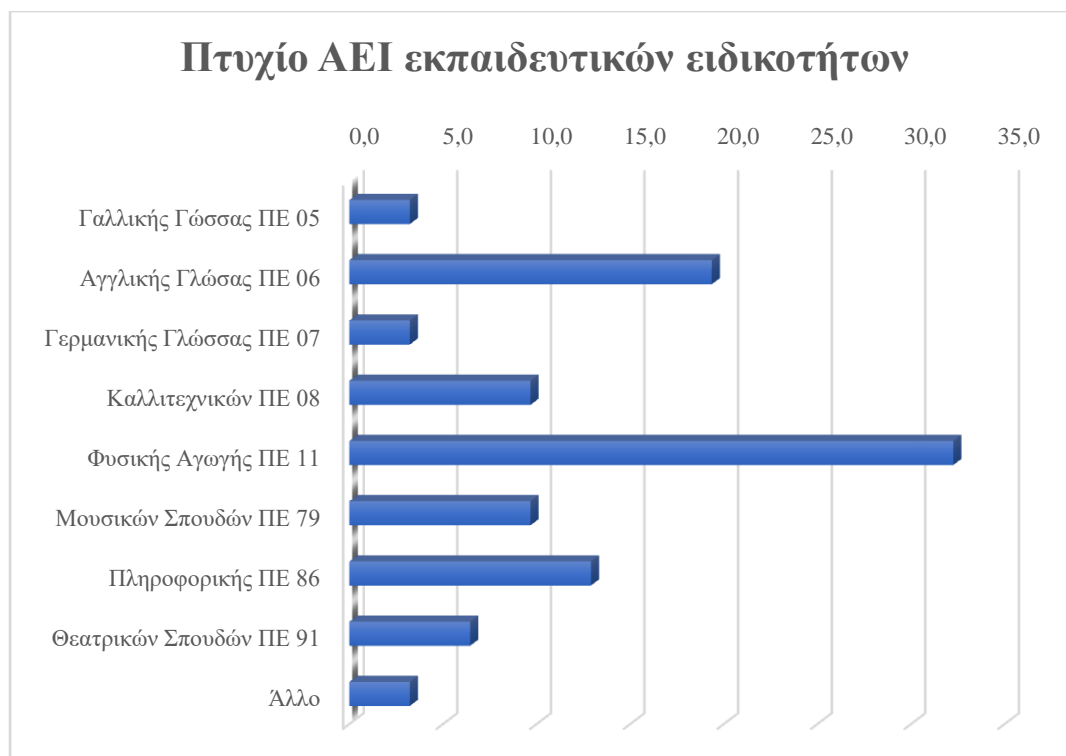
Διάγραμμα 6 Χρόνια υπηρεσίας εκπαιδευτικών

Όσον αφορά στην περιοχή που βρισκόταν το σχολείο στο οποίο εργαζόταν, η πλειοψηφία των ερωτώμενων (59,5%) απάντησε στην έδρα δήμου και το 40,5% στην έδρα δημοτικής κοινότητας. Επιπλέον, το 55,2% των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών δεν καταγόταν από την ευρεία περιοχή του σχολείου.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, δηλαδή το 48,3%, απάντησε ότι έχει διοριστεί στο σχολείο με πτυχίο Δασκάλων ΠΕ 70 και ακολουθούν οι πτυχιούχοι της Παιδαγωγικής Ακαδημίας με ποσοστό 42,2%, οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων με ποσοστό 26,7% και οι απόφοιτοι του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης με ποσοστό 25,0% (Διάγραμμα 7). Στο Διάγραμμα 8 παρουσιάζονται αναλυτικά οι ειδικότητες των 31 εκπαιδευτικών ειδικοτήτων. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν έχουν και άλλες σπουδές και το 38,8% απάντησε ότι έχει κάνει εξομοίωση, το 12,1% έχει και άλλο πτυχίο ΑΕΙ και το 5,2% ότι έχει πτυχίο ΤΕΙ.

Διάγραμμα 7 Βασικό πτυχίο διορισμού εκπαιδευτικών

Διάγραμμα 8 Πτυχίο ΑΕΙ εκπαιδευτικών ειδικοτήτων

Μεταπτυχιακές σπουδές έχουν οι 32 εκπαιδευτικοί από το σύνολο του δείγματος (27,6%), από τους οποίους οι μισοί ήταν υποψήφιοι κατά το διάστημα της έρευνας, το 46,9% (15/32) είχε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Α' κύκλου και το 3,1% (1/32) Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Β' κύκλου.

Τέλος, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης ή μετεκπαίδευσης και το 64,5% (69/116) απάντησε θετικά. Συγκεκριμένα 43 εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι έχουν παρακολουθήσει ΠΕΚ, 13 άτομα το Διδασκαλείο, 4 άτομα ΣΕΛΔΕ και 19 δάσκαλοι κάποιο άλλο πρόγραμμα. Τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων εκπαιδευτικών φαίνονται αναλυτικά στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2 Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών

Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών

	n/N	% N
Φύλο		
Ανδρας	43/116	37,1
Γυναίκα	73/116	62,9
Ηλικία		
Από 25 έως 35	21/116	18,1
Από 36 έως 45	19/116	16,4

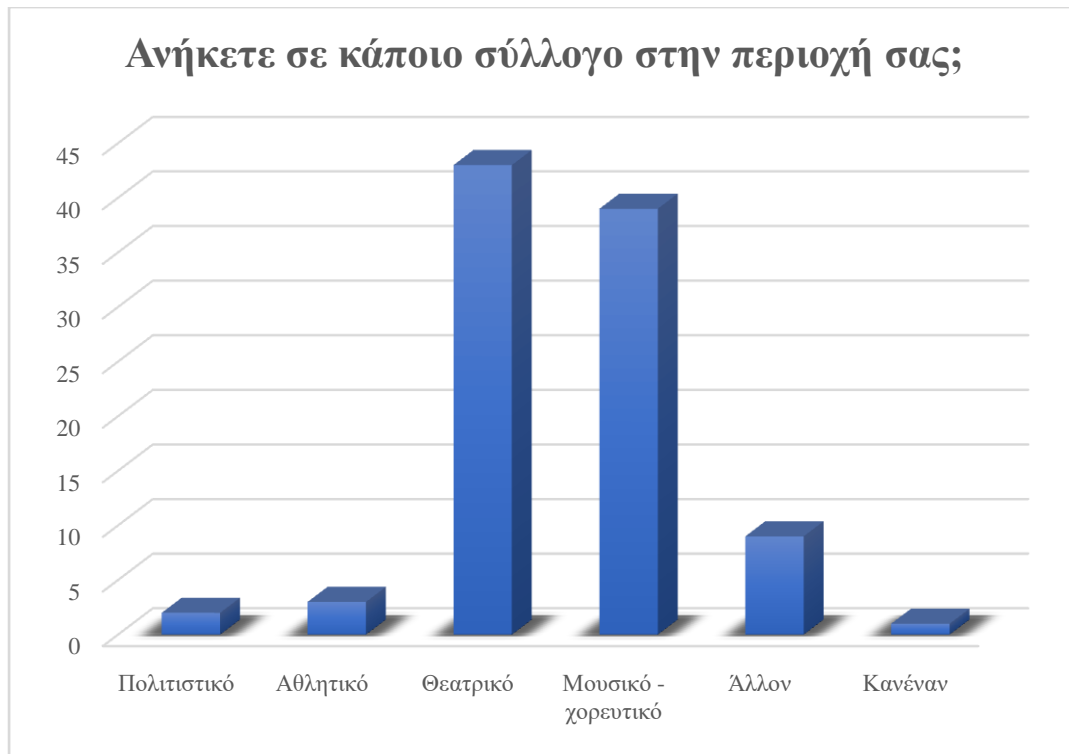
Από 46 έως 55	60/116	51,7
Πάνω από 55	16/116	13,8
Χρόνια υπηρεσίας		
Από 1 έως 10	17/116	14,7
Από 11 έως 20	43/116	37,1
Από 21 έως 30	37/116	31,9
Περισσότερα	19/116	16,4
Οικογενειακή κατάσταση		
Άγαμος/-η	24/116	20,7
Έγγαμος/-η	80/116	69,0
Άλλο	12/116	10,3
Παιδιά		
Ναι	82/116	70,7
Όχι	34/116	29,3
Περιοχή σχολείου		
Στην έδρα δήμου	69/116	59,5
Στην έδρα δημοτικής κοινότητας	47/116	40,5
Καταγωγή από την ευρεία περιοχή στην οποία υπηρετούν		
Ναι	52/116	44,8
Όχι	64/116	55,2
Βασικό πτυχίο διορισμού		
Παιδαγωγική Ακαδημία	49/116	42,2
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	29/116	25,0
Πτυχίο ΑΕΙ (για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων)	31/116	26,7
Δασκάλων ΠΕ 70	56/116	48,3
Πτυχίο ΑΕΙ για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων		
Γαλλικής Γλώσσας ΠΕ 05	1/31	3,2
Αγγλικής Γλώσσας ΠΕ 06	6/31	19,4
Γερμανικής Γλώσσας ΠΕ 07	1/31	3,2
Καλλιτεχνικών ΠΕ 08	3/31	9,7
Φυσικής Αγωγής ΠΕ 11	10/31	32,3
Μουσικών Σπουδών ΠΕ 79	3/31	9,7
Πληροφορικής ΠΕ 86	4/31	12,9
Θεατρικών Σπουδών ΠΕ 91	2/31	6,5
Άλλο	1/31	3,2
Άλλες σπουδές		

Εξομοίωση	45/116	38,8
Άλλο πτυχίο ΑΕΙ	14/116	12,1
Πτυχίο ΤΕΙ	6/116	5,2
Μεταπτυχιακές σπουδές		
Ναι	32/116	27,6
Όχι	54/116	46,6
Αν ναι, τι μεταπτυχιακές σπουδές		
Είμαι υποψήφιος/α σήμερα	16/32	50,0
Μεταπτυχιακό δίπλωμα Α' κύκλου (Master, DEA)	15/32	46,9
Μεταπτυχιακό δίπλωμα Β' κύκλου (Διδακτορικό)	1/32	3,1
Άλλο	0/32	0,0
Επιμόρφωση		
Ναι	69/107	64,5
Όχι	38/107	35,5
Αν ναι, τι επιμόρφωση		
ΠΕΚ	43/69	62,3
ΣΕΛΔΕ	4/69	5,8
Διδασκαλείο	13/69	18,8
Άλλο	19/69	27,5

4.2 Περιγραφικά στοιχεία

4.2.1 Γονείς

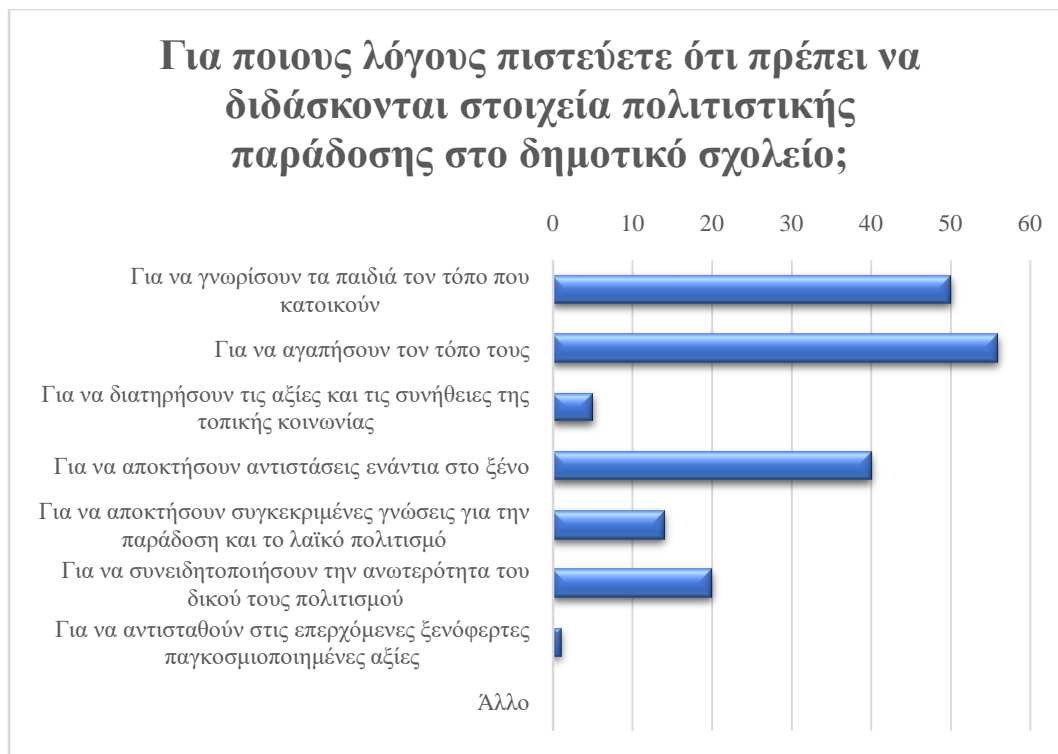
Οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα ρωτήθηκαν αν ανήκουν σε συλλόγους και από τις απαντήσεις τους προέκυψε ότι η πλειοψηφία αυτών και συγκεκριμένα το 44,3% είναι σε θεατρικό σύλλογο και ακολουθούν οι μουσικο-χορευτικοί σύλλογοι με ποσοστό 40,2%. Μέλη κάποιου πολιτιστικού συλλόγου απάντησαν ότι είναι 2 γονείς (2,1%). (Διάγραμμα 9)

Διάγραμμα 9 Συμμετοχή γονέων σε σύλλογο της περιοχής

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες δήλωσαν σε ποσοστό 95,1% (78/97) ότι όταν πήγαιναν Δημοτικό Σχολείο ασχολήθηκαν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης. Όσοι ασχολήθηκαν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης απάντησαν ότι ήταν κάτι που τους άρεσε.

Όσον αφορά στο αν πρέπει τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου να διδάσκονται στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης, περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους (56/97, 57,7%) απάντησαν θετικά. Στη συνέχεια ρωτήθηκαν για τους λόγους που θεωρούν απαραίτητη την επαφή των παιδιών αυτής της ηλικίας με την παράδοση και το σύνολο αυτών απάντησε ότι έτσι θα αγαπήσουν τον τόπο τους. Άλλες απαντήσεις που δόθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση ήταν «για να γνωρίσουν τα παιδιά τον τόπο καταγωγής τους» σε ποσοστό 89,3%, «για να αποκτήσουν αντιστάσεις απέναντι στο ξένο» σε ποσοστό 71,4%. Στο Διάγραμμα 10 παρουσιάζονται αναλυτικά οι λόγοι για τους οποίους οι γονείς βρίσκουν σκόπιμη την ενασχόληση των μαθητών Δημοτικού με στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης.

Διάγραμμα 10 Λόγοι διδασκαλίας στοιχείων πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο

Ερωτώμενοι αν τα παιδιά αυτής της ηλικίας γνωρίζουν την τοπική πολιτιστική παράδοση το 76,3% απάντησε λίγο. Κύρια πηγή γνώσης της πολιτιστικής παράδοσης οι γονείς θεωρούν ότι είναι η οικογένεια με ποσοστό 54,6% και ακολουθούν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται από το Δήμο με ποσοστό 49,5%. Άλλες πηγές που αναφέρθηκαν ήταν το διαδίκτυο (38,1%), το σχολείο (35,1%), τα παραμύθια και οι διηγήσεις των μεγαλύτερων (32,0%) και οι επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους (30,9%). (Διάγραμμα 11) Τέλος, τα παιδιά βρίσκουν κάποιες φορές ενδιαφέρον στις αναφορές που κάνουν οι γονείς σχετικά με την παράδοση σύμφωνα με το 62,9% του δείγματος.

Διάγραμμα 11 Πηγές γνώσης πολιτιστικής παράδοσης για παιδιά ηλικίας δημοτικού σχολείου

Επίσης, το 69,1% δήλωσε ότι γνωρίζει ότι ο τόπος διαμονής τους έχει πλούσια πολιτιστική παράδοση. Οι γονείς, στη συνέχεια, ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο σχολείο θα βοηθήσει τα παιδιά να τη διατηρήσουν και για τις επόμενες γενιές και το 85,6% απάντησε θετικά και το 14,4% ότι δεν είναι σίγουροι. Η πλειοψηφία των γονέων, και συγκεκριμένα το 77,3% απάντησε ότι είναι πολύ πιθανό να βοηθούσε στη δημιουργία ενός μουσείου παράδοσης στα πλαίσια ενός προγράμματος διδασκαλίας της παράδοσης. Τέλος, η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους θα συμβάλει στην διατήρηση της παράδοσης στο μέλλον σύμφωνα με το 96,9% των ερωτώμενων. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται αναλυτικά οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα.

Πίνακας 3 Περιγραφικά στοιχεία γονέων

Περιγραφικά στοιχεία γονέων

	n/N	% N
Ανήκετε σε κάποιο σύλλογο στην περιοχή σας;		
Πολιτιστικό	2/97	2,1
Αθλητικό	3/97	3,1
Θεατρικό	43/97	44,3
Μουσικό - χορευτικό	39/97	40,2
Άλλον	9/97	9,3
Κανέναν	1/97	1,0
Όταν εσείς πηγαίνατε στο δημοτικό σχολείο θυμάστε αν ασχοληθήκατε με θέματα πολιτιστικής παράδοσης;		
Ναι, ασχοληθήκαμε	78/82	95,1
Όχι, δεν ασχοληθήκαμε	4/82	4,9
Δεν θυμάμαι	0/82	0,0
Αν ναι, ήταν κάτι που σας άρεσε να το κάνετε και το υποστηρίζατε ενεργά;		
Ναι, μου άρεσε	78/78	100,0
Όχι, δεν μου άρεσε	0/78	0,0
Πιστεύετε ότι πρέπει να διδάσκονται στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο;		
Ναι	56/97	57,7
Όχι	41/97	42,3
Αν ναι, για ποιους λόγους;		
Για να γνωρίσουν τα παιδιά τον τόπο που κατοικούν	50/56	89,3
Για να αγαπήσουν τον τόπο τους	56/56	100,0

Για να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας	5/56	8,9
Για να αποκτήσουν αντιστάσεις ενάντια στο ξένο	40/56	71,4
Για να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις για την παράδοση και το λαϊκό πολιτισμό	14/56	25,0
Για να συνειδητοποιήσουν την ανωτερότητα του δικού τους πολιτισμού	20/56	35,7
Για να αντισταθούν στις επερχόμενες ξενόφερτες παγκοσμιοποιημένες αξίες	1/56	1,8
Άλλο	0/56	0,0

Τα παιδιά της ηλικίας του δημοτικού σχολείου γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους;

Πολύ	0/97	0,0
Αρκετά	17/97	17,5
Λίγο	74/97	76,3
Καθόλου	6/97	6,2

Αν ναι, από που;

Από την οικογένεια	53/97	54,6
Από το σχολείο	34/97	35,1
Από τους συλλόγους	13/97	13,4
Από βιβλία	3/97	3,1
Από το διαδίκτυο	37/97	38,1
Από παραμύθια και διηγήσεις του παππού και της γιαγιάς	31/97	32,0
Από επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους	30/97	30,9
Από τοπικά πανηγύρια και γιορτές	28/97	28,9
Από πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δήμου	48/97	49,5
Από γιορτές του σχολείου	16/97	16,5

Όταν κάνετε αναφορές για την πολιτιστική παράδοση μέσα στην οικογένειά σας, βρίσκουν τα παιδιά σας ενδιαφέρον για αυτήν;

Ναι	33/97	34,0
Όχι	3/97	3,1
Κάποιες φορές ναι	61/97	62,9

Γνωρίζετε αν ο τόπος που κατοικείτε έχει πλούσια πολιτιστική παράδοση;

Ναι	67/97	69,1
Όχι	30/97	30,9

Πιστεύετε ότι η διδασκαλία της στο δημοτικό σχολείο θα βοηθήσει τα παιδιά σας στη διατήρησή της και στις επόμενες γενιές;

Ναι	83/97	85,6
Όχι	0/97	0,0
Δεν είμαι σίγουρος/-η	14/97	14,4

Αν το σχολείο που φοιτούν τα παιδιά σας ξεκινούσε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης, πόσο πρόθυμος/-η είστε να βοηθήσετε για τη δημιουργία ενός μικρού μουσείου παράδοσης;

Πολύ	75/97	77,3
Λίγο	22/97	22,7
Καθόλου	0/97	0,0

Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους θα βοηθήσει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης τα επόμενα χρόνια;

Ναι	94/97	96,9
Όχι	3/97	3,1

4.2.2 Εκπαιδευτικοί.

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν συμμετέχουν σε συλλόγους και όπως προέκυψε από τις απαντήσεις που έδωσαν φαίνεται ότι η πλειοψηφία αυτών (56,0%) δεν συμμετέχει σε συλλόγους. Ωστόσο, το 18,1% δήλωσε ότι είναι μέλος σε πολιτιστικό σύλλογο, το 14,7% σε μουσικο-χορευτικό, το 8,6% σε αθλητικό και το 6,0% σε θεατρικό. (Διάγραμμα 12)

Διάγραμμα 12 Συμμετοχή εκπαιδευτικών σε συλλόγους της περιοχής τους

Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών προκύπτει ότι επιμόρφωση σχετικά με την πολιτιστική ή λαϊκή παράδοση έχει το 18,1% του δείγματος. Επίσης, ερωτώμενοι σχετικά με το αν η χρήση τοπικών γλωσσικών ιδιωμάτων κατά τη διάρκεια του μαθήματος λειτουργεί διασπαστικά στην εθνική ενότητα το 90,5% απάντησε «καθόλου». Επιπλέον, ο τόπος υπηρεσίας προσφέρεται πολύ για ενασχόληση με την πολιτιστική παράδοση σύμφωνα με το 63,5% των δασκάλων.

Τέλος, εντός του σχολείου έχει ασχοληθεί με θέματα πολιτιστικής παράδοσης το 53,4% και εκτός σχολείου το 44,0%, το 84,5% των εκπαιδευτικών δεν έχει κάποια επιμόρφωση σχετικά με την πολιτιστική παράδοση και το 79,3% δεν θεωρεί ότι ο δάσκαλος χρειάζεται τέτοιου είδους επιμόρφωση. (Διάγραμμα 13)

Διάγραμμα 13

Τα περιγραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4 Περιγραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών

Περιγραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών

	n/N	% N
Ανήκετε σε κάποιο σύλλογο στην περιοχή σας;		
Πολιτιστικό	21/116	18,1
Αθλητικό	10/116	8,6
Θεατρικό	7/116	6,0

Μουσικό - χορευτικό	17/116	14,7
Άλλον	0/116	0,0
Κανέναν	65/116	56,0

Έχετε κάποια επιμόρφωση σχετική με την πολιτιστική ή τη λαϊκή παράδοση;

Ναι	21/116	18,1
		81,9
Όχι	95/116	

Η χρήση τοπικού γλωσσικού ιδιώματος στο μάθημα θεωρείτε ότι λειτουργεί διασπαστικά στην ενότητα του έθνους;

Πάρα πολύ	1/116	0,9
Πολύ	10/116	8,6
Καθόλου	105/116	90,5

Γνωρίζετε αν ο τόπος που υπηρετείτε προσφέρεται για ενασχόληση με την πολιτιστική παράδοση;

Πάρα πολύ	21/115	18,3
Πολύ	73/115	63,5
Ελάχιστα	20/115	17,4
Καθόλου	1/115	0,9

Έχετε ασχοληθεί ποτέ με θέματα πολιτιστικής παράδοσης στο σχολείο;

Ναι	62/116	53,4
Όχι	54/116	46,6

Έχετε ασχοληθεί ποτέ με θέματα πολιτιστικής παράδοσης εκτός σχολείου;

Ναι	51/116	44,4
Όχι	65/116	56,0

Έχετε επιμορφωθεί σχετικά με την πολιτιστική παράδοση;

Ναι	18/116	15,5
Όχι	98/116	84,5

Εκτιμάτε ότι ο δάσκαλος χρειάζεται επιμόρφωση για να διδάξει την πολιτιστική παράδοση;

Ναι	92/116	79,3
Όχι	24/116	20,7

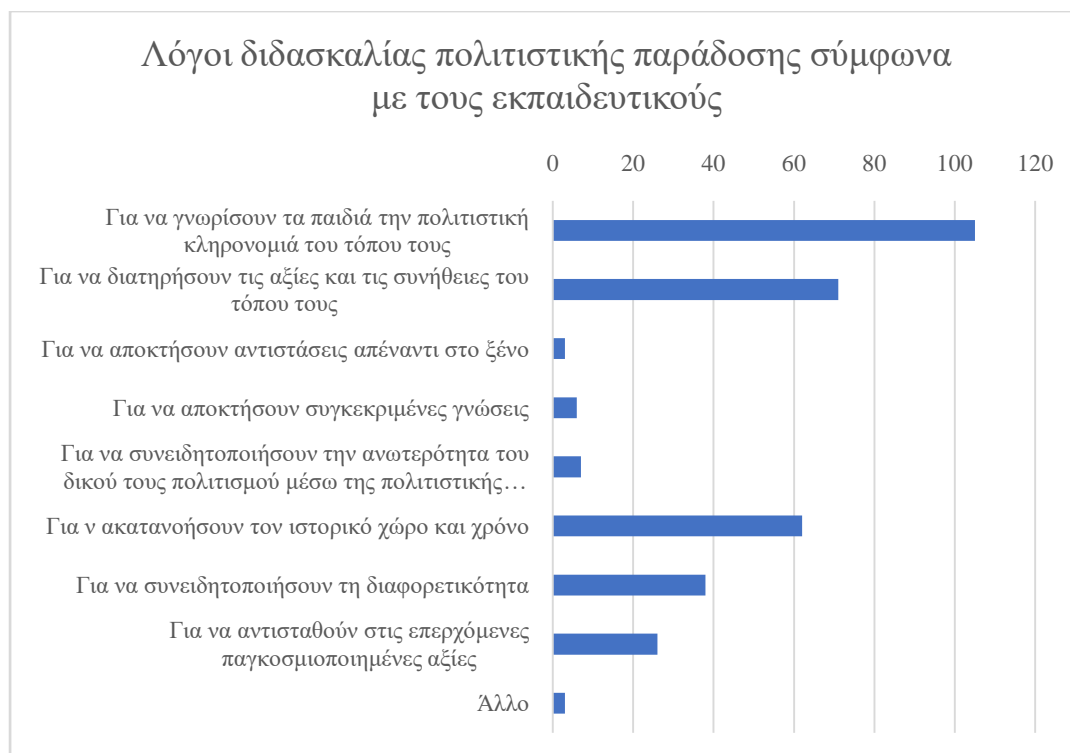
Πιστεύετε ότι η πολιτιστική παράδοση ενός τόπου έχει σχέση με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την εκπαίδευση για την αειφόρα, την αγωγή και τα πολιτιστικά προγράμματα;

Πάρα πολύ	29/115	25,2
Πολύ	68/115	59,1
Ελάχιστα	17/116	14,8
Καθόλου	1/116	0,9

Επιλέξτε πέντε θέματα από τα παρακάτω τα οποία εκτιμάτε ότι αφορούν την πολιτιστική παράδοση της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Δέλτα

Μακεδονικός αγώνας	71/116	61,2
Πρόσφυγες από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Ρωμυλία και Θράκη	77/116	66,4
Παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια	85/116	73,3
Παραδοσιακή μουσική	38/116	32,8
Θρύλοι και παραδόσεις	31/116	26,7
Παραδοσιακά επαγγέλματα	33/116	28,4
Δημογραφική σύνθεση του τόπου	35/116	30,2
Ανταλλαγές πληθυσμών	24/116	20,7
Αγάλματα και μνημεία	9/116	7,8
Αρχαιολογικοί χώροι	13/116	11,2
Τα προϊόντα του τόπου μας	30/116	25,9
Παραδοσιακές ενδυμασίες	32/116	27,6
Ήθη, έθιμα και παραδοσιακά παιχνίδια	52/116	44,8
Παραδοσιακή μαγειρική	23/116	19,8
Το Δέλτα του Γαλλικού και του Αξιού ποταμού	57/116	49,11
Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το 1912	46/116	39,7
Ντοπιολαλιά της περιοχής	0/116	0,0

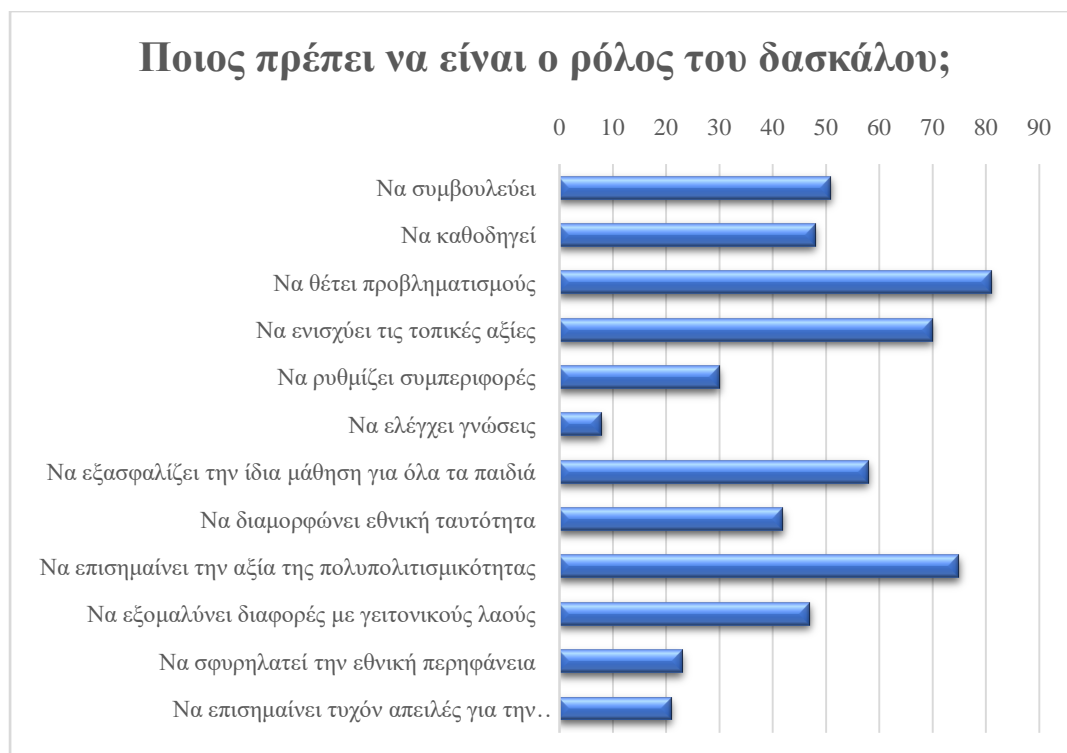
Στη συνέχεια παρατίθενται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας των θεμάτων της πολιτιστικής παράδοσης. Όπως προέκυψε από τις απαντήσεις τους, το σύνολο των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι στο Δημοτικό Σχολείο τα παιδιά πρέπει να διδάσκονται θέματα πολιτιστικής παράδοσης. Ερωτώμενοι σχετικά με τους λόγους που πρέπει να διδάσκονται για την πολιτιστική παράδοση οι μαθητές, απάντησαν κατά πλειοψηφία (90,5%) «για να γνωρίσουν τα παιδιά την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους». Άλλες απαντήσεις που έδωσαν ήταν «για να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειες του τόπου τους» με ποσοστό 61,2% και «για να κατανοήσουν τον ιστορικό χρόνο και χώρο» με ποσοστό 53,4%. (Διάγραμμα 14)

Διάγραμμα 14 Λόγοι διδασκαλίας πολιτιστικής παράδοσης σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς

Όσον αφορά στον τρόπο διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης, οι δάσκαλοι θεωρούν ότι πρέπει να γίνεται ως ξεχωριστό μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις σε ποσοστό 39,7% και ως μέρος του μαθήματος της ιστορίας ή της μελέτης σε ποσοστό 23,3%. Επίσης, το 46,6% θεωρεί ότι για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης δεν θα πρέπει να υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο σχολικό βιβλίο για τον μαθητή ή τον δάσκαλο ενώ το 41,4% έχει αντίθετη άποψη. Αν υπάρξει σχολικό εγχειρίδιο, το 64% του δείγματος θεωρεί ότι θα πρέπει να επιλέγεται ανάμεσα σε περισσότερα βιβλία από τον δάσκαλο και τους μαθητές ενώ το 20,0% να επιλέγεται από το ΥΠΠΕΘ και το ΙΕΠ και το 16,0% μόνο από τον εκπαιδευτικό.

Στη συνέχεια οι δάσκαλοι κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος τους στη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης. Στο Διάγραμμα 15 παρουσιάζονται αναλυτικά οι απαντήσεις που έδωσαν.

Διάγραμμα 15 Ρόλος του δασκάλου σε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης

Για την υλοποίηση ενός προγράμματος πολιτιστικής παράδοσης το 83,6% του πληθυσμού των δασκάλων θα επέλεγε κάποιο θέμα από την καθημερινή ζωή, το 12,9% ένα θέμα που συναντάται τοπικά και το 10,3% θα έκανε έναν συνδυασμό και των δύο. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί θα επέλεγαν κατά συντριπτική πλειοψηφία (94,8%) να δώσουν περισσότερο έμφαση στη λαογραφική διάσταση κατά τη διδασκαλία της πολιτιστικής διάστασης.

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό σχολείο παρουσιάζονται στον Πίνακα 5

Πίνακας 5 Απόψεις εκπαιδευτικών για τον τρόπο διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης

Απόψεις δασκάλων για τον τρόπο διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης

	n/N	% N
Θεωρείτε ότι πρέπει να διδάσκονται θέματα πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό Σχολείο;		
Ναι	116/116	100,0
Όχι	0/116	0,0
Αν ναι, για ποιους λόγους;		
Για να γνωρίσουν τα παιδιά την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους	105/116	90,5
Για να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειες του τόπου τους	71/116	61,2
Για να αποκτήσουν αντιστάσεις απέναντι στο ξένο	3/116	2,6

Για να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις	6/116	5,2
Για να συνειδητοποιήσουν την ανωτερότητα του δικού τους πολιτισμού μέσω της πολιτιστικής παράδοσης	7/116	6,0
Για να κατανοήσουν τον ιστορικό χώρο και χρόνο	62/116	53,4
Για να συνειδητοποιήσουν τη διαφορετικότητα	38/116	32,8
Για να αντισταθούν στις επερχόμενες παγκοσμιοποιημένες αξίες	26/116	22,4
Άλλο	3/116	2,6
Η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης πρέπει να γίνεται κυρίως:		
Ως ανεξάρτητο μάθημα	11/116	9,5
Στο πλαίσιο του μαθήματος της γλώσσας	12/116	10,3
Στο πλαίσιο του μαθήματος της ιστορίας ή της μελέτης	27/116	23,3
Ως ξεχωριστό μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις	46/116	39,7
Με άλλο τρόπο	20/116	17,2
Εκτιμάται ότι για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης είναι απαραίτητο:		
Σχολικό βιβλίο για το μαθητή	4/116	3,4
Βιβλίο για το δάσκαλο	10/116	8,6
Και τα δύο	48/116	41,4
Τίποτα από τα δύο	54/116	46,6
Σε περίπτωση που εκτιμάτε ότι απαιτείται σχολικό εγχειρίδιο πολιτιστικής παράδοσης για τον μαθητή, το εγχειρίδιο αυτό νομίζετε ότι πρέπει:		
Να εγκρίνεται και να χορηγείται από το ΥΠΠΕΘ και το ΙΕΠ όπως τα υπόλοιπα βιβλία	15/75	20,0
Να επιλέγεται από το δάσκαλο	12/75	16,0
Να επιλέγεται από το δάσκαλο και τους μαθητές του ανάμεσα σε περισσότερα βιβλία	48/75	64,0
Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος του δασκάλου σε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης;		
Να συμβουλεύει	51/116	44,0
Να καθοδηγεί	48/116	41,4
Να θέτει προβληματισμούς	81/116	69,8
Να ενισχύει τις τοπικές αξίες	70/116	60,3
Να ρυθμίζει συμπεριφορές	30/116	25,9
Να ελέγχει γνώσεις	8/116	6,9
Να εξασφαλίζει την ίδια μάθηση για όλα τα παιδιά	58/116	50,0
Να διαμορφώνει εθνική ταυτότητα	42/116	36,2
Να επισημαίνει την αξία της πολυπολιτισμικότητας	75/116	64,7
Να εξομαλύνει διαφορές με γειτονικούς λαούς	47/116	40,5

Να σφυρηλατεί την εθνική περηφάνεια	23/116	19,8
Να επισημαίνει τυχόν απειλές για την πολιτισμική ταυτότητα του τόπου του	21/116	18,1

Αν ήταν να υλοποιήσετε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης:

Θα επιλέγατε ένα θέμα από την καθημερινή ζωή	97/116	83,6
Θα επιλέγατε ένα θέμα που το συναντάτε τοπικά	15/116	12,9
Θα κάνατε έναν συνδυασμό και των δύο	12/116	10,3

Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με την εμπειρία σας, σε ποιες από τις παρακάτω διαστάσεις θα πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης;

Πολιτική διάσταση	40/116	34,5
Οικονομική διάσταση	28/116	24,1
Στρατιωτική διάσταση	5/116	4,3
Θρησκευτική διάσταση	52/116	44,8
Λαογραφική διάσταση	110/116	94,8

Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί όσον αφορά τους μαθητές τους και τη σχέση τους με την πολιτιστική παράδοση.

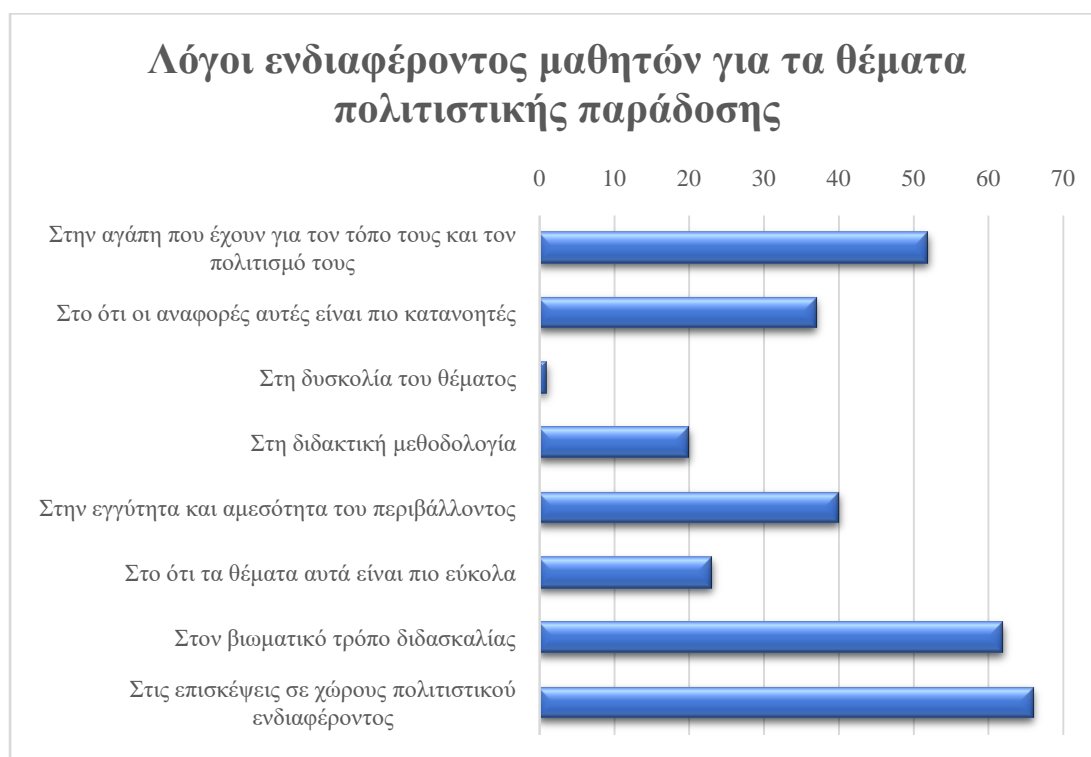
Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με το 63,8% των ερωτώμενων εκπαιδευτικών οι μαθητές γνωρίζουν ελάχιστα για την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους. Στη συνέχεια οι δάσκαλοι ρωτήθηκαν σχετικά με το ενδιαφέρον των μαθητών τους όταν γίνεται κάποια αναφορά σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης στην τάξη. Από τις απαντήσεις που έδωσαν φαίνεται ότι για το 63,8% του δείγματος των εκπαιδευτικών οι μαθητές δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον και για το 28,4% ελάχιστο. (Διάγραμμα 16)

Διάγραμμα 16 Ενδιαφέρον μαθητών για θέματα πολιτιστικής παράδοσης

Όσον αφορά στις πηγές πληροφόρησης των μαθητών σχετικά με τα στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης φαίνεται, σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών, ότι η οικογένεια και οι συγγενείς αποτελούν την κύρια πηγή με ποσοστό 88,8%. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι στην πληροφόρηση των μαθητών συμβάλουν επίσης οι διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις (85,3%), τα παραμύθια και οι διηγήσεις των παππούδων και των γιαγιάδων (65,5%), οι επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς (64,7%) και το σχολείο (63,8%).

Το ενδιαφέρον των μαθητών γύρω από τα θέματα της πολιτιστικής παράδοσης οφείλεται κυρίως στις επισκέψεις που γίνονται σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος (56,9%), τον βιωματικό τρόπο διδασκαλίας (53,4%) και την αγάπη τους για τον τόπο και τον πολιτισμό τους (44,8%). (Διάγραμμα 17)

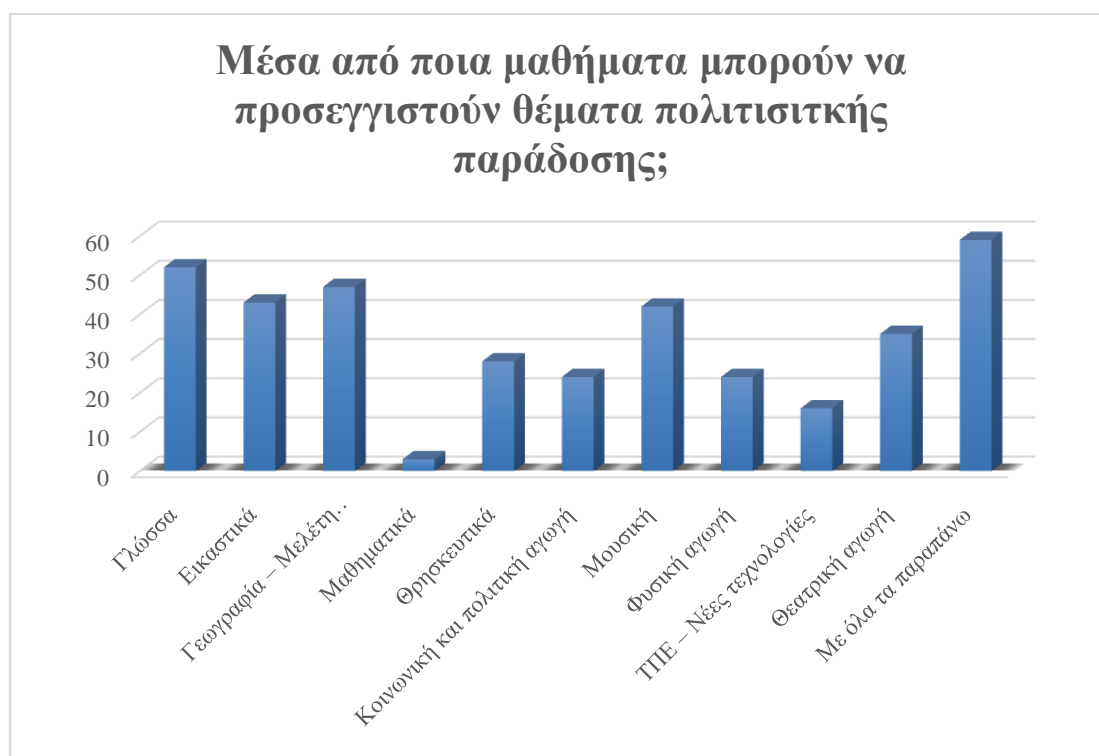

Διάγραμμα 17 Λόγοι ενδιαφέροντος μαθητών για θέματα πολιτιστικής παράδοσης

Η ενασχόληση των μαθητών Δημοτικού Σχολείου με τα στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης μπορεί να γίνει σε όλες τις τάξεις σύμφωνα με το 78,4% του πληθυσμού. Επίσης, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών και συγκεκριμένα το 70,7% θεωρεί ότι όσο μεγαλύτερα είναι τα παιδιά τόσο ευρύτερη μπορεί να είναι και η γεωγραφική περιοχή που μπορούν να ασχοληθούν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης.

Τα θέματα πολιτιστικής παράδοσης μπορούν να προσεγγιστούν με τη βοήθεια του μαθήματος της Γλώσσας (44,8%), της Γεωγραφίας (40,5%), των Εικαστικών

(37,1%) και της Μουσικής (36,2%). Ωστόσο, το 50,9% των εκπαιδευτικών πιστεύουν ότι η καλύτερη προσέγγιση θα γίνει μέσα από ένα συνδυασμό μαθημάτων. (Διάγραμμα 18)

Διάγραμμα 18 Μαθήματα για την προσέγγιση θεμάτων πολιτιστικής παράδοσης

Πίνακας 6 Απόψεις εκπαιδευτικών για τους μαθητές τους σχετικά με την πολιτιστική παράδοση

Απόψεις εκπαιδευτικών για τους μαθητές τους σχετικά με την πολιτιστική παράδοση

	n/N	% N
Οι μαθητές γνωρίζουν την πολιτισμική παράδοση του τόπου τους;		
Πολύ καλά	1/116	0,9
Καλά	31/116	26,7
Ελάχιστα	74/116	63,8
Καθόλου	10/116	8,6
Όταν κάνετε αναφορές σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης στην τάξη σας, παρατηρείτε συνήθως ενδιαφέρον από την πλευρά των μαθητών σας;		
Πολύ μεγάλο	6/116	5,2
Μεγάλο	74/116	63,8
Ελάχιστο	33/116	28,4
Καθόλου	3/116	2,6
Στην περίπτωση που παρατηρείτε ενδιαφέρον από τους μαθητές σας, που νομίζετε ότι οφείλεται αυτό;		

Στην αγάπη που έχουν για τον τόπο τους και τον πολιτισμό τους	52/116	44,8
Στο ότι οι αναφορές αυτές είναι πιο κατανοητές	37/116	31,9
Στη δυσκολία του θέματος	1/116	0,9
Στη διδακτική μεθοδολογία	20/116	17,2
Στην εγγύτητα και αμεσότητα του περιβάλλοντος	40/116	34,5
Στο ότι τα θέματα αυτά είναι πιο εύκολα	23/116	19,8
Στον βιωματικό τρόπο διδασκαλίας	62/116	53,4
Στις επισκέψεις σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος	66/116	56,9

Από που νομίζετε ότι πληροφορείται συνήθως ο μαθητής στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης;

Σχολείο	74/116	63,8
Οικογένεια και συγγενείς	103/116	88,8
Εφημερίδες	2/116	1,7
Τηλεόραση	18/116	15,5
Διαδίκτυο	26/116	22,4
Βιβλία	19/116	16,4
Διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις	99/116	85,3
Από τα παραμύθια και τις διηγήσεις του παππού και της γιαγιάς	76/116	65,5
Επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς	75/116	64,7

Σε ποιες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου μπορούν οι μαθητές να διδαχθούν θέματα πολιτιστικής παράδοσης;

A τάξη	0/116	0,0
B τάξη	0/116	0,0
Γ τάξη	5/116	4,3
Δ τάξη	18/116	15,5
E τάξη	24/116	10,7
Στ τάξη	24/116	20,7
Σε όλες τις τάξεις	91/116	78,4

Θεωρείτε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών σας, τόσο μεγαλύτερη μπορεί να είναι και η γεωγραφική περιοχή που μπορούν να ασχοληθούν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης;

Ναι	82/116	70,7
Όχι	34/116	29,3

Μέσα από ποια μαθήματα μπορούν να προσεγγιστούν θέματα πολιτιστικής παράδοσης;

Γλώσσα	52/116	44,8
Εικαστικά	43/116	37,1

Γεωγραφία – Μελέτη περιβάλλοντος	47/116	40,5
Μαθηματικά	3/116	2,6
Θρησκευτικά	28/116	24,1
Κοινωνική και πολιτική αγωγή	24/116	20,7
Μουσική	42/116	36,2
Φυσική αγωγή	24/116	20,7
ΤΠΕ – Νέες τεχνολογίες	16/116	13,8
Θεατρική αγωγή	35/116	30,2
Με όλα τα παραπάνω	59/116	50,9

4.3 Επαγωγική ανάλυση

4.3.1 Γονείς

Η συμμετοχή των γονέων σε κάποιο σύλλογο συγκρίθηκε με το φύλο των ερωτώμενων και βρέθηκε ότι από το σύνολο των ανδρών το 45,5% (15/33) ανήκει σε θεατρικό σύλλογο και από τις γυναίκες το 43,8% (28/64) συμμετέχουν σε θεατρικό σύλλογο και το 45,3% (29/64) σε μουσικο-χορευτικό. Ανάμεσα στις δύο μεταβλητές βρέθηκε ότι υπάρχει σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,04$). Από την άλλη μεριά, η συμμετοχή σε κάποιο σύλλογο δεν σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με την ηλικία των συμμετεχόντων ($p=0,43$). (Πίνακας 7)

Πίνακας 7 Σύγκριση συμμετοχής γονέων σε κάποιο σύλλογο με δημογραφικά στοιχεία

Σύγκριση συμμετοχής γονέων σε κάποιο σύλλογο με δημογραφικά στοιχεία

		n/N	%N	P	
Ανήκετε σε κάποιον σύλλογο στην περιοχή σας;* Φύλο					
Πολιτιστικό	Άνδρες	2/33	6,1	0,04	
	Γυναίκες	0/64	0,0		
Αθλητικό	Άνδρες	3/33	9,1		
	Γυναίκες	0/64	0,0		
Θεατρικό	Άνδρες	15/33	45,5		
	Γυναίκες	28/64	43,8		
Μουσικο-χορευτικό	Άνδρες	10/33	30,3		
	Γυναίκες	29/64	45,3		
Άλλον	Άνδρες	3/33	9,1		
	Γυναίκες	6/64	9,4		
Κανέναν	Άνδρες	0/33	0,0		
	Γυναίκες	1/64	1,6		
Ανήκετε σε κάποιον σύλλογο στην περιοχή σας; * Ηλικία					

	Από 25 έως 35	0/10	0,0	
Πολιτιστικό	Από 36 έως 45	2/70	2,9	
	Από 46 έως 55	0/17	0,0	
	Πάνω από 55	0/0	0,0	
Αθλητικό	Από 25 έως 35	0/10	0,0	
	Από 36 έως 45	3/70	4,3	
	Από 46 έως 55	0/17	0,0	
Θεατρικό	Πάνω από 55	0/0	0,0	
	Από 25 έως 35	7/10	70,0	
	Από 36 έως 45	31/70	44,3	
Μουσικο- χορευτικό	Από 46 έως 55	5/17	29,4	
	Πάνω από 55	0/0	0,0	0,43
	Από 25 έως 35	3/10	30,0	
Άλλον	Από 36 έως 45	28/70	40,0	
	Από 46 έως 55	8/17	47,1	
	Πάνω από 55	0/0	0,0	
Κανέναν	Από 25 έως 35	0/10	0,0	
	Από 36 έως 45	5/70	7,1	
	Από 46 έως 55	4/17	23,5	
Κανέναν	Πάνω από 55	0/0	0,0	
	Από 25 έως 35	0/10	0,0	
	Από 36 έως 45	1/70	1,4	
Κανέναν	Από 46 έως 55	0/17	0,0	
	Πάνω από 55	0/0	0,0	

Στη συνέχεια, οι γραμματικές γνώσεις των γονέων συγκρίθηκαν με την άποψη τους σχετικά με το αν τα παιδιά που πηγαίνουν Δημοτικό σχολείο γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση. Η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε «λίγο» και συγκεκριμένα το 45,9% (34/74) ήταν απόφοιτοι Λυκείου και το 43,2% (32/74) ήταν πτυχιούχοι Ανώτατης εκπαίδευσης. Οι δύο μεταβλητές σχετίζονται με στατιστικά σημαντική σχέση ($p=0,00$). (Πίνακας 8)

Πίνακας 8 Σύγκριση γραμματικών γνώσεων με το αν τα παιδιά γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση

Σύγκριση γραμματικών γνώσεων με το αν τα παιδιά γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση

		n/N	%N	P
Γραμματικές γνώσεις * Τα παιδιά της ηλικίας του δημοτικού σχολείου γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους;				
Δημοτικό	Πολύ	0/0	0,0	0,00

	Αρκετά	0/17	0,0
	Λίγο	0/74	0,0
	Καθόλου	1/6	16,7
	Πολύ	0/0	0,0
Γυμνάσιο	Αρκετά	1/17	5,9
	Λίγο	1/74	1,4
	Καθόλου	1/6	16,7
	Πολύ	0/0	0,0
Λύκειο	Αρκετά	5/17	29,4
	Λίγο	34/74	45,9
	Καθόλου	4/6	66,7
	Πολύ	0/0	0,0
Ανώτατη εκπαίδευση	Αρκετά	8/17	47,1
	Λίγο	32/74	43,2
	Καθόλου	0/6	0,0
	Πολύ	0/0	0,0
Μεταπτυχιακό	Αρκετά	3/17	17,6
	Λίγο	6/74	8,1
	Καθόλου	0/6	0,0
	Πολύ	0/0	0,0
Διδακτορικό	Αρκετά	0/17	0,0
	Λίγο	1/74	1,4
	Καθόλου	0/6	0,0

Η ενασχόληση των γονέων με θέματα πολιτιστικής παράδοσης όταν πήγαιναν στο Δημοτικό σχολείο δεν σχετίζεται στατιστικά σημαντικά ($p=0,90$) με την άποψή τους σχετικά με το αν η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους συμβάλει στη διατήρησή της. Από το σύνολο των ατόμων που ασχολήθηκαν με στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης στην ηλικία του Δημοτικού σχολείου το 95,0% θεωρεί ότι η αντίστοιχη συμμετοχή των παιδιών τους θα βοηθήσει στη διατήρησή της. (Πίνακας 9)

Πίνακας 9 Σύγκριση ενασχόλησης γονέων με θέματα πολιτιστικής παράδοσης όταν πήγαιναν στο δημοτικό σχολείο με το αν η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους βοηθάει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης

Σύγκριση ενασχόλησης γονέων με θέματα πολιτιστικής παράδοσης όταν πήγαιναν στο δημοτικό σχολείο με το αν η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους βοηθάει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης

	n/N	%N	P
--	-----	----	---

Όταν εσείς πηγαίνατε στο δημοτικό σχολείο θυμάστε αν ασχοληθήκατε με θέματα πολιτιστικής παράδοσης; * Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους θα βοηθήσει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης τα επόμενα χρόνια;

Ναι, ασχοληθήκαμε	Ναι	76/80	95,0	
	Όχι	2/2	100,0	
Όχι, δεν ασχοληθήκαμε	Ναι	4/80	5,0	0,90
	Όχι	0/2	0,0	
Δεν θυμάμαι	Ναι	0/0	0,0	
	Όχι	0/0	0,0	

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των γονέων που απάντησε ότι οι μαθητές του Δημοτικού πρέπει να διδάσκονται την πολιτιστική παράδοση στο σχολείο (53,3%) θα βοηθούσε πολύ στη δημιουργία ενός μικρού μουσείου παράδοσης ενώ και το 46,7% των γονέων, που διαφωνούν με τη διδασκαλία των στοιχείων της πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό Σχολείο θα βοηθούσε πολύ στη δημιουργία του εν λόγω μουσείου. Από τη σύγκριση των δύο μεταβλητών δεν προέκυψε σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,22$). (Πίνακας 10)

Πίνακας 10 Σύγκριση άποψης γονέων σχετικά με το αν πρέπει να διδάσκονται στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό σχολείο με το αν θα βοηθούσαν στη δημιουργία ενός μουσείου παράδοσης

		n/N	%N	P
Πιστεύετε ότι πρέπει να διδάσκονται στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο; * Αν το σχολείο που φοιτούν τα παιδιά σας ξεκινούσε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης, πόσο πρόθυμος/-η είστε να βοηθήσετε για τη δημιουργία ενός μικρού μουσείου παράδοσης;				
Ναι	Πολύ	40/75	53,3	0,22
	Λίγο	15/22	68,2	
	Καθόλου	0/0	0,0	
Όχι	Πολύ	35/75	46,7	
	Λίγο	7/22	31,8	
	Καθόλου	0/0	0,0	

4.3.2 Εκπαιδευτικοί

Τα χρόνια υπηρεσίας των δασκάλων συγκρίθηκαν με την άποψη των δασκάλων σχετικά με την επίπτωση που μπορεί να έχει στην εθνική ενότητα η χρήση

τοπικού γλωσσικού ιδιώματος. Από το σύνολο των εκπαιδευτικών που απάντησαν «καθόλου» οι 16 (15,2%) είχαν υπηρεσία από 1 έως 10 χρόνια, οι 37 (35,2%) από 11 έως 20 χρόνια, οι 35 (33,3%) από 21 έως 20 χρόνια και οι 17 (16,2%) περισσότερα. Από την εν λόγω σύγκριση δεν βρέθηκε σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,81$).

Στη συνέχεια τα χρόνια υπηρεσίας συγκρίθηκαν με την εκτίμηση των δασκάλων σχετικά με το αν χρειάζεται να επιμορφώνονται για να διδάξουν θέματα πολιτιστικής παράδοσης. Πιο αναλυτικά, από τους εκπαιδευτικούς που απάντησαν θετικά το 17,2% εργάζονταν σε σχολείο από 1 έως 10 έτη, το 35,9% από 11 έως 20, το 31,5% από 21 έως 30 και το 15,2% για περισσότερα χρόνια. Και σε αυτήν την περίπτωση δεν αποτυπώθηκε σχέση στατιστικά σημαντική ($p= 0,42$).

Τέλος, τα χρόνια υπηρεσίας συγκρίθηκαν με την πεποίθηση των δασκάλων αναφορικά με την ηλικία των μαθητών και το μέγεθος της γεωγραφικής περιοχής που μπορούν να ασχοληθούν με τα θέματα της πολιτιστικής της παράδοσης χωρίς ωστόσο να προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ τους ($p= 0,21$). (Πίνακας 11)

Πίνακας 11 Σύγκριση χρόνων υπηρεσίας με περιγραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών

Σύγκριση χρόνων υπηρεσίας με περιγραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών

		n/N	%N	P
Χρόνια υπηρεσίας *Η χρήση τοπικού γλωσσικού ιδιώματος στο μάθημα θεωρείτε ότι λειτουργεί διασπαστικά στην ενότητα του έθνους;				
	Πάρα πολύ	0/1	0,0	
Από 1 έως 10	Πολύ	1/10	10,0	
	Καθόλου	16/105	15,2	
Από 11 έως 20	Πάρα πολύ	1/1	100,0	
	Πολύ	5/10	50,0	
	Καθόλου	37/105	35,2	0,81
	Πάρα πολύ	0/1	0,0	
Από 21 έως 30	Πολύ	2/10	20,0	
	Καθόλου	35/105	33,3	
Περισσότερα	Πάρα πολύ	0/1	0,0	
	Πολύ	2/10	20,0	
	Καθόλου	17/105	16,2	
Χρόνια υπηρεσίας *Εκτιμάτε ότι ο δάσκαλος χρειάζεται επιμόρφωση για να διδάξει την πολιτιστική παράδοση;				
Από 1 έως 10	Ναι	16/92	17,2	
	Όχι	1/24	4,2	0,42
Από 11 έως 20	Ναι	33/92	35,9	
	Όχι	10/24	41,7	

Από 21 έως 30	Ναι	29/92	31,5	0,21	
	Όχι	8/24	33,3		
Περισσότερα	Ναι	14/92	15,2		
	Όχι	5/24	20,8		
Χρόνια υπηρεσίας * Θεωρείτε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών σας, τόσο μεγαλύτερη μπορεί να είναι και η γεωγραφική περιοχή που μπορούν να ασχοληθούν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης;;					
Από 1 έως 10	Ναι	9/82	11,0		
	Όχι	8/34	23,5		
Από 11 έως 20	Ναι	29/82	35,4		
	Όχι	14/34	41,2		
Από 21 έως 30	Ναι	29/82	35,4		
	Όχι	8/34	23,5		
Περισσότερα	Ναι	15/82	18,3		
	Όχι	4/34	11,8		

Στον Πίνακα 12 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη σύγκριση της περιοχής του σχολείου με το αν οι μαθητές τους γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους και το αν ο τόπος που υπηρετούν προσφέρεται για ενασχόληση με την πολιτιστική παράδοση. Πιο αναλυτικά, από το δείγμα των εκπαιδευτικών που απάντησαν ότι οι μαθητές τους γνωρίζουν ελάχιστα για την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους το 62,2% υπηρετούσαν σε σχολείο που είναι στην έδρα του Δήμου και το 37,8% στην έδρα της δημοτικής κοινότητας. Επίσης, από το σύνολο των δασκάλων που απάντησαν «καλά» στη συγκεκριμένη ερώτηση το 58,1% υπηρετούσαν σε σχολείο στην έδρα του Δήμου και το 41,9% σε σχολείο στην έδρα δημοτικής κοινότητας. Ωστόσο, δεν βρέθηκε να υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσά τους.

Από τη σύγκριση της περιοχής που βρίσκεται το σχολείο με το αν ο τόπος που υπηρετούν προσφέρεται για ενασχόληση με θέματα πολιτιστικής παράδοσης δεν αποτυπώθηκε σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,13$). Συγκεκριμένα, από το σύνολο των δασκάλων που απάντησαν ότι ο τόπος που υπηρετούν προσφέρεται πολύ για την εν λόγω ενασχόληση το 56,2% υπηρετεί σε σχολείο στην έδρα του Δήμου και το 43,8% στην έδρα δημοτικής κοινότητας. Επίσης, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (80,0%) που απάντησαν ότι ο τόπος υπηρεσίας προσφέρεται ελάχιστα για ενασχόληση με θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς εργαζόταν σε σχολείο στην έδρα του Δήμου.

Πίνακας 12 Σύγκριση περιοχής σχολείου με περιγραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών

Σύγκριση περιοχής σχολείου με περιγραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών

		n/N	%N	P
Το σχολείο που υπηρετείτε βρίσκεται *Οι μαθητές σας γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους;				
	Πολύ καλά	0/1	0,0	
Στην έδρα του Δήμου	Καλά	18/31	58,1	
	Ελάχιστα	46/74	62,2	
	Καθόλου	5/10	50,0	0,55
Στην έδρα δημοτικής κοινότητας	Πολύ καλά	1/1	100,0	
	Καλά	13/31	41,9	
	Ελάχιστα	28/74	37,8	
	Καθόλου	5/10	50,0	
Το σχολείο που υπηρετείτε βρίσκεται *Γνωρίζετε αν ο τόπος που υπηρετείτε προσφέρεται για ενασχόληση με την πολιτιστική παράδοση;				
	Πάρα πολύ	10/21	47,6	
Στην έδρα του Δήμου	Πολύ	41/73	56,2	
	Ελάχιστα	16/20	80,0	
	Καθόλου	1/1	100,0	0,13
Στην έδρα δημοτικής κοινότητας	Πάρα πολύ	11/21	52,4	
	Πολύ	32/73	43,8	
	Ελάχιστα	4/20	20,0	
	Καθόλου	0/1	0,0	

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη σύγκριση του φύλου των εκπαιδευτικών με το αν οι μαθητές τους δείχνουν ενδιαφέρον όταν γίνεται αναφορά στην πολιτιστική παράδοση μέσα στην τάξη. Συγκεκριμένα, «πολύ μεγάλο» ενδιαφέρον δήλωσαν ότι παρατηρούν μόνο γυναίκες. Επίσης, μεγάλο ενδιαφέρον παρατηρούν 30 άνδρες (40,5%) και 44 γυναίκες (59,5%). Τέλος, οι μαθητές δείχνουν ελάχιστο ενδιαφέρον για την πολιτιστική παράδοση σύμφωνα με 11 άνδρες (33,3%) και 22 γυναίκες (66,7). Από την παρούσα σύγκριση δεν βρέθηκε σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,15$). (Πίνακας 13)

Πίνακας 13 Σύγκριση φύλου με το ενδιαφέρον των μαθητών όταν γίνεται αναφορά στην πολιτιστική παράδοση από τους δασκάλους

Σύγκριση φύλου με το ενδιαφέρον των μαθητών όταν γίνεται αναφορά στην πολιτιστική παράδοση από τους δασκάλους

	n/N	%N	P
--	-----	----	---

Φύλο *Όταν κάνετε αναφορές σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης στην τάξη σας, παρατηρείτε συνήθως ενδιαφέρον από την πλευρά των μαθητών σας;

	Πολύ μεγάλο	0/6	0,0	
Άνδρες	Μεγάλο	30/74	40,5	
	Ελάχιστο	11/33	33,3	
	Καθόλου	2/3	66,7	
	Πολύ μεγάλο	6/6	100,0	0,15
Γυναίκες	Μεγάλο	44/74	59,5	
	Ελάχιστο	22/33	66,7	
	Καθόλου	1/3	62,9	

Τέλος, πραγματοποιήθηκε σύγκριση ανάμεσα στο αν οι εκπαιδευτικοί έχουν επιμορφωθεί σχετικά με την πολιτιστική παράδοση και την άποψή τους σχετικά με το αν ένας δάσκαλος πρέπει να επιμορφωθεί για να την διδάξει. Πιο αναλυτικά, από το σύνολο των δασκάλων που απάντησαν ότι πρέπει να επιμορφώνονται για να διδάξουν την πολιτιστική παράδοση οι 16/92 (17,4) έχουν επιμορφωθεί και οι 76/92 (82,6%) όχι. Και σε αυτήν την περίπτωση δεν αποτυπώθηκε σχέση στατιστικά σημαντική ($p=0,36$). (Πίνακας 14)

Πίνακας 14 Σύγκριση επιμόρφωσης δασκάλων με το αν οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται επιμόρφωση για να διδάξουν την πολιτιστική παράδοση

Σύγκριση επιμόρφωσης εκπαιδευτικών με το αν οι δάσκαλοι χρειάζονται επιμόρφωση για να διδάξουν την πολιτιστική παράδοση

		n/N	%N	P
Έχετε ποτέ επιμορφωθεί σχετικά με την πολιτιστική παράδοση; * Εκτιμάτε ότι ο δάσκαλος χρειάζεται επιμόρφωση για να διδάξει την πολιτιστική παράδοση;				
Ναι	Ναι	16/92	17,4	
	Όχι	2/24	8,3	
Όχι	Ναι	76/92	82,6	0,36
	Όχι	22/24	91,7	

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών των εκπαιδευτικών και των γονέων αναφορικά με τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στην Α/θμια εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα έχει σκοπό να μελετήσει αν η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης θα βοηθήσει τους σημερινούς μαθητές και αυριανούς ενεργούς πολίτες της χώρας μας να κατανοήσουν την έννοια της πολιτιστικής παράδοσης ώστε να αντιληφθούν τη διαχρονική της αξία στη ζωή τους και να την διατηρήσουν ως διαμορφωτή της συλλογικής μνήμης καθώς είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τους αλλά και μια συνεχώς ανανεωμένη δύναμη η οποία με τις κατάλληλες διαδικασίες αποδοχής και αφομοίωσης θα δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις ένταξης του παλαιού με το νέο.

1. Εκπαιδευτικοί

Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (δασκάλων) σε ποσοστό 48,3% ανήκουν στους απόφοιτους Παιδαγωγικών Ακαδημιών διετούς φοίτησης ενώ το 25% είναι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης με τετραετή φοίτηση. Από αυτούς ένα σημαντικό ποσοστό 38,8% εξομοιώθηκε και απέκτησαν πτυχίο τετραετούς φοίτησης σε μια προσπάθεια αναβάθμισης των σπουδών τους. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ανεξαρτήτου ηλικίας και χρόνων υπηρεσίας οι εκπαιδευτικοί συνεχώς επιζητούν να επιμορφώνονται στα νέα δεδομένα της εκπαίδευσης ώστε να είναι πάντα ενημερωμένοι για τις νέες μεθόδους διδασκαλίας και παιδαγωγικής. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει πόσο σημαντική θεωρούν οι εκπαιδευτικοί την επιμόρφωσή τους κάθε φορά που προκύπτει η ανάγκη αλλαγών στα προγράμματα σπουδών ή εισαγωγή νέων αντικειμένων στην μαθησιακή διαδικασία και είναι πρόθυμοι να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους και να αποκτούν τα απαραίτητα εφόδια που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εκπαίδευση.

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος των εκπαιδευτικών 51,7% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα από 46 έως 55 ετών, κι αυτό το στοιχείο φανερώνει ότι χρειάζεται ανανέωση και άμεση επαναξιολόγηση του συστήματος των προσλήψεων στο δημόσιο με νέους μόνιμους διορισμούς αφού σε λίγα χρόνια οι περισσότεροι θα

βρίσκονται κοντά στην συνταξιοδότησή τους χωρίς να υπάρχει ουσιαστικά σχέδιο αντικατάστασής τους.

Σύμφωνα με το δείγμα μόλις το 18,1% δηλώνει ότι συμμετέχει σε κάποιον πολιτιστικό σύλλογο, αρκετά χαμηλό κατά τη γνώμη μας, και πως η χρήση τοπικού γλωσσικού ιδιώματος στο συγκεκριμένο μάθημα δεν θα λειτουργήσει διασπαστικά στην ενότητα του έθνους σε ποσοστό 90,5%. Γνωρίζουν πως ο τόπος που υπηρετούν τους προσφέρει ένα ιδιαίτερα γόνιμο έδαφος για την ενασχόλησή τους με την παράδοση λόγω της μακραίωνης ιστορίας του σε ποσοστό 63,5% και το 53,4% αυτών έχουν ασχοληθεί με θέματα παράδοσης στο σχολείο μέσω κάποιων προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων στο παρελθόν. Σε ποσοστό 84,3% πιστεύουν ότι η πολιτιστική παράδοση έχει άμεση σχέση με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και πως θα μπορούσε η διδασκαλία της να συνδυαστεί με την περιβαλλοντική αγωγή και την προστασία του περιβάλλοντος με την ευρύτερη έννοιά του θεωρώντας ότι η παράδοση και η πολιτιστική κληρονομιά είναι μέρος του περιβάλλοντος.

Οι λόγοι που τους οδηγούν στην αναγκαιότητα διδασκαλίας της παράδοσης είναι για να γνωρίσουν οι μαθητές τους την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους (90,5%), να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειές τους (61,2%) και να κατανοήσουν καλύτερα τον ιστορικό χρόνο(53,4%) αφού σύμφωνα με τις απαντήσεις τους και την πείρα τους το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών τους (63,8%) ελάχιστα γνωρίζει την παράδοση του τόπου τους αλλά το ενδιαφέρον τους είναι μεγάλο κάθε φορά που γίνεται λόγος γι αυτήν σε ποσοστό 69%. Τα θέματα που περισσότερο τους ενδιαφέρουν έχουν τοπικό χαρακτήρα και σχετίζονται με την προσφυγιά του '22, τους παραδοσιακούς χορούς αλλά και τον Μακεδονικό αγώνα και το Δέλτα του Αξιού ποταμού και μπορούν να διδαχτούν σε όλες τις τάξεις διαθεματικά με όλα τα διδακτικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Εδώ πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η έλλειψη γνώσης περί της πολιτιστικής παράδοσης είναι ένα ζήτημα καίριο που πρέπει να αντιμετωπιστεί επιμορφωτικά καθώς σύμφωνα με τις απαντήσεις τους υπάρχει μια σύγχυση ανάμεσα στην έννοια του πολιτισμού και της παράδοσης. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην λαογραφική και θρησκευτική διάσταση της παράδοσης και λιγότερο στην πολιτική, στρατιωτική και οικονομική .

Κύρια πηγή γνώσης της παράδοσης των μαθητών τους θεωρούν ότι είναι πρωτίστως η οικογένεια 88,8% σε συνδυασμό με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τις γιορτές του σχολείου αλλά και οι διηγήσεις του παππού και της γιαγιάς 65,5% και οι

επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος 64,7%. Τέλος πιστεύουν ότι σε μια ενδεχόμενη διδασκαλία ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι για να θέτει προβληματισμούς, να ενισχύει τις τοπικές αξίες ,να διαμορφώνει την εθνική ταυτότητα ,να επισημαίνει την αξία πολυπολιτισμικότητας και να εξασφαλίζει την ίδια μάθηση για όλα τα παιδιά.

Για την υλοποίηση του μαθήματος πιστεύουν ότι αυτό πρέπει να γίνεται είτε ως ανεξάρτητο μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις 39,7% είτε στο πλαίσιο του μαθήματος της ιστορίας 23,3% χωρίς απαραίτητα τη χρήση σχολικού εγχειριδίου, το οποίο αν κριθεί αναγκαίο καλό θα είναι να επιλέγεται από τον δάσκαλο σε συνεργασία με τους μαθητές του 64%. Η χρήση ιδιαίτερου βιβλίου για τους μαθητές δεν θεωρείται απαραίτητη ενώ ο βιωματικό τρόπος διδασκαλίας της θεωρείται αναγκαίος και επιστημονικά παραδεκτός σε ποσοστό 53,4%.

2. Γονείς

Με βάση την ανάλυση των αποτελεσμάτων η πλειοψηφία των γονέων ανήκει στην ηλικία των 36 έως 45 ετών (72,2%) και οι γυναίκες-μητέρες είναι αυτές που ασχολούνται περισσότερο με την εκπαίδευση και τη φροντίδα των παιδιών τους (66%) .Το μορφωτικό τους επίπεδο είναι αρκετά υψηλό για μια αγροτική – βιομηχανική περιοχή με ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης (41,2%) και οι περισσότεροι κατάγονται από την ίδια περιοχή από την οποία κατοικούν (52,6%) .

Μεγάλο ποσοστό από αυτούς είναι μέλη συλλόγων της περιοχής με έμφαση στο θέατρο και τον χορό (45%) καθώς στην περιοχή δραστηριοποιούνται ανάλογοι σύλλογοι. Περισσότεροι από τους μισούς (57,7%) συμφωνούν απόλυτα με τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο σχολείο θεωρώντας ότι έτσι θα αγαπήσουν περισσότερο τον τόπο τους (100%) και θα αποκτήσουν αντιστάσεις απέναντι στο ξένο με την έννοια της παγκοσμιοποίησης (71,4%).

Γνωρίζουν για την πλούσια πολιτιστική παράδοση της περιοχής τους (69,1%) και πιστεύουν ότι μια ενδεχόμενη διδασκαλία της θα βοηθήσει στη διατήρησή της στις επόμενες γενιές (85,6%) .Είναι πρόθυμοι σε να βοηθήσουν στη δημιουργία ενός μικρού μουσείου παράδοσης στο σχολείο (77,3%) και πιστεύουν ότι η συμμετοχή των παιδιών τους σε πολιτιστικού συλλόγους θα βοηθήσει στη διατήρησή της ανά τους αιώνες (96,9%) .Τα παιδιά τους κάποιες φορές βρίσκουν ενδιαφέρον για την

παράδοση, αλλά μην έχοντας ασχοληθεί οι ίδιοι συστηματικά με αυτήν επαφίενται στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δήμου, στις σχολικές εορτές και στις διηγήσεις των παππούδων και των γιαγιάδων για τη γνώση της .Οι ίδιοι όταν φοιτούσαν στο δημοτικό σχολείο θυμούνται να είχαν ασχοληθεί πιο συστηματικά με την παράδοση (95,1%) και αυτό ήταν κάτι που τους άρεσε ιδιαίτερα (100%) .Μέσω της παράδοσης πιστεύουν τα παιδιά τους θα γνωρίσουν καλύτερα τον τόπο τους (89,3%), θα τον αγαπήσουν (100%) και θα αντισταθούν σε κάθε ξενόφερτη συνήθεια που τις περισσότερες φορές υιοθετούν χωρίς δεύτερη σκέψη (71,4%) .

Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο όπου η Ελλάδα από χώρα εξόδου του προηγούμενου αιώνα έγινε χώρα εισόδου αλλοδαπών, οικονομικών μεταναστών και προσφύγων. Ιδιαίτερα στην περιοχή της έρευνας, που έχει έδρα η δεύτερη μεγαλύτερη βιομηχανική περιοχή της Ελλάδας, κατοίκησαν πολλοί αλλοδαποί ζητώντας δουλειά στις μεγάλες βιομηχανίες. Τα τελευταία χρόνια η περιοχή έχει δεχτεί μεγάλο κύμα προσφύγων από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ασίας και της Αφρικής με αποτέλεσμα μια κινητικότητα και στα σχολεία που τείνουν να χαρακτηριστούν πια διαπολιτισμικά. Αποτέλεσμα είναι και η ανταλλαγή στοιχείων πολιτισμού και παράδοσης αλλά και φόβου από την πλευρά των ντόπιων κατοίκων για εθνική αλλοίωση και αλλαγή της εθνικής ταυτότητας. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι επειδή ένα μεγάλο μέρος του ντόπιου πληθυσμού είναι πρόσφυγες είτε του 1922 είτε παλιννοστούντες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι κάτοικοι συμπεριφέρονται φιλικά στους «ξένους» προσωρινούς κατά κύριο λόγο συμπολίτες τους, προσπαθώντας να τους βοηθήσουν να ξαναχτίσουν τη νέα τους ζωή σεβόμενοι τη διαφορετικότητα και τον πλούσιο πολιτισμό που μεταφέρουν από τις δικές τους πατρίδες. Έναν πολιτισμό που μπορεί να δώσει αλλά και να πάρει στοιχεία από τον δικό μας εμπλουτίζοντας έτσι την ευρωπαϊκή ποικιλομορφία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης και η συζήτησή τους με τα δεδομένα της προσιτής βιβλιογραφίας οδηγούν συμπερασματικά να διατυπωθούν τα ακόλουθα:

1. Η πολιτιστική παράδοση είναι ένα διδακτικό αντικείμενο όπου η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών και γονέων επιθυμεί να συμπεριληφθεί στο αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου ως ξεχωριστό μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις.
2. Η ενασχόληση των μαθητών/μαθητριών με την πολιτιστική παράδοση θα τους βοηθήσει στο να μάθουν για τον τόπο τους, να τον αγαπήσουν και να ενισχύσουν την εθνική τους ταυτότητα.
3. Η διδασκαλία της μπορεί να γίνει σε όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου με ταυτόχρονη χρήση του τοπικού ιδιώματος κάθε φορά.
4. Τα θέματα μπορούν να είναι είτε από το τοπικό περιβάλλον της κάθε περιοχής είτε από την καθημερινή ζωή και μπορούν να συνδυαστούν με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τη γενικότερη αρχή για την προστασία του περιβάλλοντος.
5. Από τα αναμενόμενα οφέλη σημαντικό κρίνεται η αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση και στην ισοπέδωση των εθνικών αξιών καθώς και η κατανόηση του ιστορικού χώρου.
6. Δεν είναι απαραίτητη η χρήση ειδικού σχολικού εγχειριδίου αλλά η επιλογή ίσως κάποιου βοηθήματος από την πλούσια ελληνική βιβλιογραφία.
7. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι συμβουλευτικός, καθοδηγητικός, να επισημαίνει την αξία της πολυπολιτισμικότητας και να εξασφαλίζει την ίδιες ευκαιρίες για όλους τους μαθητές .
8. Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών σε πολιτιστικούς συλλόγους θα βοηθήσει τόσο στη γνώση και τη διατήρηση της παράδοσης όσο και στην αναγνώριση και αφομοίωση των καλών στοιχείων και πρακτικών τα οποία θα βοηθήσουν να προστεθούν στο παρόν στοιχεία από τις εθνικές μας ρίζες.
9. Η αναγνώριση από την πλευρά των γονέων της αξίας της πολιτιστικής παράδοσης στη σημερινή κοινωνία θα τους δώσει την ευκαιρία ενεργούς συμμετοχής τους σε δράσεις τόσο εντός όσο και εκτός του σχολείου.

10. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κρίνεται απαραίτητη για τη διδασκαλία του νέου διδακτικού αντικειμένου και είναι απαίτηση του εκπαιδευτικού κόσμου προκειμένου να εφοδιαστούν οι διδάσκοντες με την επιστημονική γνώση προς αποφυγή ακροτήτων εθνικιστικού χαρακτήρα προς όφελος του πατριωτισμού και της διάσωσης της εθνικής ταυτότητας στην σημερινή ευρωπαϊκή ποικιλομορφία.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Η συνέχιση της έρευνας σε πανελλαδικό επίπεδο θα δώσει μια πιο έγκυρη θέση σχετικά με τις στάσεις και τις συμπεριφορές των εκπαιδευτικών κυρίως απέναντι στην πολιτιστική παράδοση. Μάλιστα η εξέτασή της και σε εκπαιδευτικούς και γονείς της Β/θμιας εκπαίδευσης θα βοηθήσει στην εξαγωγή συγκριτικών συμπερασμάτων. Παράλληλα θα πρέπει να ερευνηθούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων για να μην οδηγηθούμε στον εθνικισμό και την πατριδοκαπηλία μέσω της παράδοσης αλλά στην φιλοπατρία και στην αγάπη όχι μόνο για την πατρίδα μας αλλά και το σεβασμό για τις πατρίδες των άλλων. Απαραίτητη λοιπόν είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών με τη λογική πως καλούνται να ανταποκριθούν σε ένα νέο και ευαίσθητο διδακτικό αντικείμενο με πολλές προεκτάσεις τόσο στην γνώση της τοπικής ιστορίας όσο και στη διαμόρφωση εθνικής συνείδησης των μαθητών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. (1999). *Λαϊκή παράδοση και παιδί*, Αθήνα: Καστανιώτη
2. Αναγνωστόπουλος Β.Δ. (1999) *Λαϊκή παράδοση και σχολείο*, Αθήνα: Καστανιώτη
3. Ανθολογήματα (1979) *Η παράδοση, ελληνική παράδοση*, Αθήνα: ΟΕΔΒ, σελ. 115
4. Αραβανή, Ε.(2011) *Η συμβολή του μαθήματος της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη στάσεων των μαθητών*, Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2019 από:
https://laventer.blogspot.com/2011_03_20_archive.html
5. Αριστοτέλης, *Μετά τα Φυσικά*. Βιβλίο Α Ανακτήθηκε 9 Ιουλίου 2018 από:
http://users.sch.gr/maritheodo/filosofia/html/arist/psif/psif_fraseis.htm)
6. Ασουχίδου, Δ. (2016). *Σχέση ανθρώπου-χλωρίδας στη λαογραφία. Διερεύνηση των περιβαλλοντικών μηνυμάτων στα λαογραφικά κείμενα : Δημοτικά ποιήματα(τραγούδια) και παροιμίες*», Ρόδος , Διπλωματική εργασία Ανακτήθηκε 23 Ιανουαρίου 2019 από:
<http://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/17191>
7. Αυθεντοπούλου Δ, Παντοπούλου Δ. (2016) *Η διδασκαλία της παραδοσιακής μουσικής στην Α/θμια εκπαίδευση* , Πρακτικά του ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ) 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο
8. *Άυλη Πολιτιστική κληρονομιά*, Έκδοση 2018 Ανακτήθηκε 24 Οκτωβρίου 2018 από:
<http://ayla.culture.gr/en/ekdosi-gia-tin-apk/>
9. Βάμβουκας, Μ. (1991) *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία* , σελ. 167, Αθήνα: Γρηγόρη
10. Βαρμάζη, Α, Ιστορικός, Άρθρο Ανακτήθηκε 25/10/2018 από
<http://olympiobima.gr/agios-dimitrios-nomoy-pieras-ena-horio-apo-opoio-perasan-oi-megalyteroi-stratigoi-opos-o-mardonios>
11. Barend van Heusden, καθηγητής Πανεπιστημιακό κολέγιο του Χρόνινγκεν συνέντευξη , *Γιατί είναι σημαντική η πολιτισμική εκπαίδευση*, 2016,
https://www.schooleducationgateway.eu/el/pub/viewpoints/interviews/cultural_education_-_prof_bar.htm
12. Bloch, Μ (1994), *Απολογία για την ιστορία (Apologie Pour l' Histoire)* , μετάφραση Γαγανάκης ,Κ. Αθήνα: Εναλλακτικές εκδόσεις
13. Βοσνιάδου, Σ. (2005), *Εισαγωγή στην Ψυχολογία*, Τόμος Β. σελ. 42 Αθήνα : Gutenberg
14. Βοσταντζόγλου, Θ., (1962) *Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής*. Αθήνα : ΔΟΜΗ σελ. 829
15. Γαγανάκης, Κ. (1994) *Απολογία για την ιστορία, το επάγγελμα του ιστορικού* , Αθήνα : Εναλλακτικές εκδόσεις

16. Γεώργας, Δ. (1986) *Κοινωνική ψυχολογία*, τόμος Α, σελ. 126-130 & 146-148 Αθήνα : Gutenberg
17. Γεωργακιάδης, Ν- Κουνάδη, Η «*Διάλεκτοι στην Ελλάδα, κατέεις από ντοπιολαλιά*» Ανακτήθηκε 3 Σεπτεμβρίου 2018 από <https://www.in2life.gr/features/notes/article/265720/dialektoi-sthn-ellada-kateeis-apo-ntopiolalia.html>
18. Γκαρή Α.Δ, θέμα « *Αξίες και στάσεις των μαθητών στην Ελλάδα σχετικά με τους εκπαιδευτικούς θεσμούς και τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις τους*» Αθήνα, Καποδιστριακό πανεπιστήμιο, Ανακτήθηκε 29 Οκτωβρίου 2018 από:<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/3519#page/1/mode/2up>
19. Γκόντης, Γ,(2014) *Η σημασία και ο ρόλος των πολιτιστικών συλλόγων χθες-σήμερα και η σχέση τους με την πολιτεία*, άρθρο, Ανακτήθηκε 23 Νοεμβρίου 2018 από : <https://sarkazo.wordpress.com/2014/12/13/%ce%b7-%cf%83%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%83%ce%b9%ce%b1-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%ce%bf-%cf%81%ce%bf%ce%bb%ce%bf%cf%83-%cf%84%cf%89%ce%bd-%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b9%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%cf%89%ce%bd/>
20. Γκοτοβός,Α. (2002) *Οι ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Ελληνική Εταιρία Εθνολογίας, στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο)*, Δ. Κ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*. Θεσσαλονίκη, 2008.
21. Γουστέρης, Σ. (1998), *Η διδασκαλία της ιστορίας στο δημοτικό σχολείο*, Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη
22. Cuche,D.(2001) *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*, μετάφραση Φώτης Σιατίστας, Αθήνα : Τυπωθήτω.
23. Δαμανάκης, Μ. (1994) *Διαπολιτισμοποίηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων και των σχολικών εγχειριδίων*, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα « Αναλυτικά προγράμματα στη γενική εκπαίδευση » Αθήνα : Εκπαιδευτήρια Πλάτων
24. Δασκαλάκης,Δ. (2009) *Εισαγωγή στη σύγχρονη κοινωνιολογία*, Αθήνα : Παπαζήση
25. Δέμος, Α. (2014) *Ηπειρωτική Στέγη Γραμμάτων και τεχνών*, Ανακτήθηκε 4 Ιανουαρίου 2019 από: http://romiazirou.blogspot.com/2014/08/blog-post_97.html
26. Δημητράκος, ΒΔ., (1969) *Μέγα λεξικό της ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: σελ 425 Ανακτήθηκε 25 Αυγούστου 2018 από : <http://e-lexico.blogspot.com/2008/12/15.html>
27. Δήμος Δέλτα, *Δημοτικά διαμερίσματα, ιστορία*, Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου 2018 από: <https://www.dimosdelta.gr/%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac->

[%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%bc%ce%b5%cf%81%ce%af%cf%83%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1/](#)

28. Δήμος Θέρμης, *Τα στερεότυπα και πως επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας*, χ.χ. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018 από : http://www.thermi.gov.gr/info/?page_id=1222
29. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών , Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2019 από: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
30. Διεθνές 1ο Λαογραφικό Συνέδριο, Βόλος 2006, Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση, Ανακτήθηκε 29 Ιανουαρίου 2019 από:<http://www.laohistorymuseum.gr/pdfs/Mpetevi1oIC.pdf>
31. Δινάκη, Μ. (2011) *Η δομή των οικογενειακών ρόλων στην ελληνική οικογένεια και οι επιπτώσεις στην κοινωνικοποίηση* , Μεταπτυχιακή διατριβή, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2018 από:
<http://ikee.lib.auth.gr/record/129227/files/GRI-2012-8681.pdf>
32. Εγκύκλιος ΥΠΕΕΘ Ανακτήθηκε 19 Ιανουαρίου 2019 από:
<https://edu.klimaka.gr/sxoleia/dimotiko/2788-evelikh-zwnh-biamatikes-drases-dhmotiko>
33. Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 16, σελ. 464-467,
34. Ελλήνων παράδοση Ανακτήθηκε 25 Σεπτεμβρίου 2018 από :
<http://ellinwnparadosi.blogspot.com>
35. Εκ χιονάδων, περιοδική πολιτιστική έκδοση του πολιτιστικού συλλόγου Χιονιαδιδών Ανακτήθηκε 4 Ιανουαρίου 2019 από :
<http://www.balkaneana.eu/explore/uploads/pdfs/56c180f2f3677.pdf>
36. Ευρωπαϊός Επίτροπος Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού,, Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου 2019 από:
<http://www.ekt.gr/el/news/20827>
37. Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου 2019 από: https://europa.eu/cultural-heritage/about_el
38. Εφημερίδα « Το πρώτο θέμα» άρθρο , *Οι παραδόσεις είναι ο καθρέπτης ενός λαού* Αθήνα 2017, Ανακτήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2019 από :
<https://www.protothema.gr/zoi/article/745433/oi-paradoseis-einai-o-kathreftis-enos-laou>
39. Ζαφειρίου, Γ. (2003). *Ορισμός Μεθοδολογίας ερωτηματολογίου*. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2019 από : <http://bit.ly/1yi02W3>
40. Στράτου, Δ.(1979) *Ελληνικοί Παραδοσιακοί χοροί*, Αθήνα . ΟΕΔΒ
41. Ζυγογιάννης, Ν.(2013) Άρθρο Ανακτήθηκε 2 Οκτωβρίου 2018 από:
https://staratalogia.blogspot.com/2013/03/blog-post_3052.html
42. Ζυγογιάννης ,Ν.(2014) Πρόεδρος Πανελλήνιου Συνδέσμου Σαρακατσαναίων Άρθρο Ανακτήθηκε 29 Σεπτεμβρίου 2018 από: <https://www.onlarissa.gr/2014/03/12/paradosi-mia-diachroniki-axia/>)

43. Η UNESCO και η σύμβαση για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 2003, Ανακτήθηκε 25 Ιανουαρίου 2019 από: <http://ayla.culture.gr/the-text>
44. Θεοδωράκης, Μ. (1999) *Μια συμμαχία να σταματήσει τους νέους Εξουσιαστές*. Εφημερίδα Ελευθεροτυπία της 13/04/99 Ανακτήθηκε 2 Δεκεμβρίου 2018 από:
45. Θεοδωρακόπουλος, Ν.Ι (1979) , *Η παράδοση, ελληνική παράδοση, Ανθολογήματα*, Αθήνα Περιοδικό Η Δράση μας, τεύχος 530, Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου, 2019, από: <https://simeiakairwn.wordpress.com/?s=%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7&search=%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%AC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7>
46. Κακαμπούρα, Ρ.(1999) , στο *Λαϊκή Παράδοση και Παιδί* Β.Δ. Αναγνωστόπουλος , Αθήνα : Καστανιώτη , σελ. 131-137
47. Καλτσούνη, Χ. (1998), *Κοινωνικοποίηση, η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*, Αθήνα, Gutenberg σελ 113
48. Κιλίπρης ,Φ. Διδάκτωρ ΑΤΕΙΘ, *Το Brand Balkan Experience και ο ρόλος της Θεσσαλονίκης*, Άρθρο, Ανακτήθηκε 3 Μαρτίου 2019 από: <https://www.voria.gr/article/i-thessaloniki-mpori-na-gini-hub-pagkosmiou-tourismou>
49. Κόνσολα Ν.,(2006), *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
50. Κουμπούρα, Α. (2015) Διπλωματική εργασία, *Διερεύνηση της στάσης των επαγγελματιών υγείας στην εθελοντική αιμοδοσία*, Λάρισα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Ιατρική Σχολή, Ανακτήθηκε 13 Δεκεμβρίου 2018 από: <https://www.google.com/search?q=http%3A%2F%2Ffir.lib.uth.gr%2Fbitstream%2Fhandle%2F11615%2F47278%2F14364.pdf%3Fsequence%3D1%26isAllowed%3Dy&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b>
51. ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου, *Σχεδιασμός και υλοποίηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων*, Οργανόπουλος, Γ-Καρυδιάς, Μ, 2008, Ανακτήθηκε 3 Φεβρουαρίου 2019 από: http://www.ekke.gr/estia/gr_pages/F_synerg/KPE_AnOlympou/KPE_AnOlympou.pdf
52. Κριαράς, Ε., (1995). *Νέο Ελληνικό Λεξικό της Σύγχρονης Δημοτικής Γλώσσας*. Αθήνα : Εκδοτική Αθηνών.
53. Κυριαζή, Ν. (2002). *Η κοινωνιολογική έρευνα, κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Αθήνα, Ελληνικά γράμματα
54. Κωνσταντίνου Κώστας, 2000-2001 , Άρθρο, *Φιλολογική Κύπρος 2000-2001*, σ. 193-201, Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2018 από : <http://www.24grammata.com/?p=18581>
55. Λεοντσίνας, Γ. (1996). *Διδακτική της ιστορίας, Γενική – τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Αθήνα, Πατάκης, σελ. 96
56. Λιώκης,Α. (2014) *Η συμβολή των πολιτιστικών φορέων στην τουριστική ανάπτυξη μιας χώρας*, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς,

57. Λουκάτος, Δ.(1977). *Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία*, , Αθήνα: Μορφωτικό ίδρυμα ΕΤΕ
58. Λουκάτος Δ. (1979) *Η παράδοση, ελληνική παράδοση*, Ανθολογήματα, Αθήνα 1979, σελ. 115
59. Ματσούκα, Α. Παπαμόχου Α ,(2005) *Στάσεις μαθητών του Ρεθύμνου προς τους οικονομικούς μετανάστες*, Ηράκλειο , Ανακτήθηκε 30 Νοεμβρίου 2018 από:
<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2005/MatsoukaAntigoni,PapamoschouAnna/attached-document/2005Matsouka.pdf>
60. Μελίνα Μερκούρη, *Πολιτιστική κληρονομιά χ.χ.*, Ανακτήθηκε 9 Δεκεμβρίου 2018 από:
<http://melinamercourifoundation.com/%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b9%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%ba%ce%bb%ce%b7%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%ac/%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b9%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%ba%ce%bb%ce%b7%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%ac/>
61. Μέγας, Γ.Α(1938) *Η λαογραφία και η συμβολή των δασκάλων σε αυτήν» ομιλία στους σπουδαστές της Μαράσλειου Παιδαγωγικής Ακαδημίας* Ανάτυπο από το βιβλίο του Γ.Ν. Παλαιολόγου , *Ο Θεσμός των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και η Μαράσλειος Παιδαγωγική Ακαδημία* Αθήνα 1939, σελ. 3-19
62. Μερακλής, Μ. Γ, (1999), *Το λαϊκό παραμύθι*, Αθήνα :Ελληνικά Γράμματα
63. Μερακλής, Μ.Γ. (1990) *Τα παραμύθια μας*, Αθήνα :Εντός, σελ. 17
64. Μηλίγκου-Μαρκαντώνη, Μ. (2006). *Δένδρα Φυτά Άνθη στον λαϊκό πολιτισμό των νεότερων Ελλήνων*. Αθήνα : Μαρία Μηλίγκου- Μαρκαντώνη: Ιδιωτική συλλογή.
65. Μίμης, (1983), *Κοινωνική Ψυχολογία , θεωρητική και εφαρμοσμένη*, Αθήνα, σελ.36, Ανακτήθηκε 2 Δεκεμβρίου 2018 από :
<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2005/MatsoukaAntigoni,PapamoschouAnna/attached-document/2005Matsouka.pdf>
66. Μπαμπινιώτης, Δ Γ., (2010) *Ετυμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα :Κέντρο Λεξικολογίας, , σελ 367
67. Μπαμπινιώτης, Γ., (1998). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα :Κέντρο Λεξικολογίας .
68. Μπάρκας, Π, *Τα λαογραφικά*, Τμήμα Ελληνικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου, χ.χ. Ανακτήθηκε 23 Φεβρουαρίου 2019 από :
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiwldO9-9nhAhUJ3qQKHbFkCXEQFjAAegQIBB&url=http%3A%2F%2Fwww.tmimaelinikon.com%2Fpage36.html&usq=AOvVaw37XWVhwG_8d7wLWW0sYF2D

69. Μπεριάτος, Η. (2002). *Νέες προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την πολιτική προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς* : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Ψηφιακή Βιβλιοθήκη,
70. Μπιτσάνη Ε, Π. Καλομενίδης, Δ. Σταυρουλάκης, Β. Πανάγου, *Η αξιοποίηση των τοπικών πολιτισμών για την προώθηση της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών αγροτικού τουρισμού σε ορεινές περιοχές*, Μελέτη περίπτωσης Ορεινής Ναυπακτίας ,Ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2019 από:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwi-yS71NrAhVEzqQKHR3OChQQFjAAegQIBBAC&url=https%3A%2F%2Fstudent.cc.uoc.gr%2FuploadFiles%2F181-%25CE%2591%25CE%2593%25CE%25A1%25CE%25A390%2F%25CE%259C%25CF%2580%25CE%25B9%25CF%2584%25CF%2583%25CE%25AC%25CE%25BD%25CE%25B7%2520%25CE%259A%25CE%25B1%25CE%25BB%25CE%25BF%25CE%25BC%25CE%25B5%25CE%25BD%25CE%25B9%25CE%25B4%25CE%25B7%25CF%2582%2520%25CE%25BA.%25CE%25B1..pdf&usq=AOvVaw0ZM4IWbPWj-bxZ5n0etVhZ>
71. Ναχόπουλος, Ν, (2009) *Η τοπική ιστορία στο δημοτικό σχολείο: Στάσεις των δασκάλων του Νομού Πιερίας*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ρόδος, 2009, Διδακτορική διατριβή Ανακτήθηκε 19 Ιουλίου 2018 από:
<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/28769>
72. Νιτσιάκου, Β.Γ(1995) « *Ευρωπαϊκή ενοποίηση και λαϊκός πολιτισμός* » Ιωάννινα, , Περιοδικό Δωδώνη, τεύχος 1 , σελ. 101-107 Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2019 από :
<http://olympias.lib.uoi.gr/jspui/bitstream/123456789/6389/1/3.%20%ce%95%cf%85%cf%81%cf%89%cf%80%ce%b1%cf%8a%ce%ba%ce%ae%20%ce%b5%ce%bd%ce%bf%cf%80%ce%bf%ce%af%ce%b7%cf%83%ce%b7%20%ce%ba%ce%b1%ce%b9%20%ce%bb%ce%b1%cf%8a%ce%ba%cf%8c%cf%82%20%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b9%cf%84%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82%20%28%ce%ad%ce%bd%ce%b1%cf%82%20%ce%ba%ce%b1%cf%84%27%20%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%ae%ce%bd%20%cf%80%cf%81%ce%bf%ce%b2%ce%bb%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82%29.pdf>
73. Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153 Α/ 28.6.2002) Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου 2019 από:
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/n-3028-2002.html>
74. Ξανθάκου Γ. - Ναχόπουλος, Ν. – Κατσιγιάννη, Α. – Καϊλα, Μ (2005) ό.π., σελ. 119-128? Περδίκη, Γ. (2002) *Ο θεματικός προσανατολισμός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης* Ανακτήθηκε 23 Δεκεμβρίου 2018 από:http://kpe-kastor.kas.sch.gr/kpe/yliko/sppe1/oral/PDFs/532-542_oral.pdf
75. Παγουλάτος, Γ,(2010), Άρθρο, *Πατριωτισμός και ανοιχτή κοινωνία*, 2010, εφημερίδα Καθημερινή

76. Παπαναστασίου, Κ. (1996) *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου σελ. 66
77. Παρασκευόπουλος, Ι.Ν., (1984), *Εξελικτική Ψυχολογία*, Τόμος Α, Αθήνα: Ιδιωτική Συλλογή.
78. Πετρόπουλος, Δ.Α.(1964) « *Παιδευτική σημασία και προβλήματα λαογραφίας*» Ηπειρωτική Εστία , τεύχος 13.
79. Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο 18,19 Νοεμβρίου 2016.
80. Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 4 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» (Φ.Ε.Κ. 7/Α/22-1- 2018) Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου 2019 από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-archaiotites/proedriko-diatagma-4-2018-fek-7a-22-1-2018.html>
81. Πυργιωτάκη, Ι.,(1984),*Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές ανισότητες*. Αθήνα : Γρηγόρη.
82. Ρεντούμη, Π. (2018), *Ο ρόλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της συνεργασίας δασκάλων και αρμόδιων φορέων στην επίτευξη της ευαισθητοποίησης των μαθητών απέναντι στην προστασία αρχαιοτήτων* , Διπλωματική εργασία, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ανακτήθηκε 7 Ιανουαρίου 2019 από: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/2838587>
83. Ρίγγος, Δ. Λαογραφικό άρθρο, *Παράδοση και εξέλιξη*, Ανακτήθηκε 5 Ιανουαρίου 2019 από: <http://www.dimitrisriggos.gr/index.php/el/ekdoseis/laografika-arthra/item/1215-paradosh-kai-exelijh>
84. Σέρρας Δ. Ψυχολόγος, *Η ξεχασμένη αξία του παιχνιδιού*, Ανακτήθηκε 5 Νοεμβρίου 2018 από: <https://rota.org.gr/h-ksexasmeni-aksia-tou-paixnidou>
85. Σούλης, Σ-Γ.(2008). *Ένα σχολείο για όλους, Από την έρευνα στην πράξη*, Παιδαγωγική της ένταξης, τόμος Α, Αθήνα : εκδ. Gutenberg.
86. Σταυρίδης, Μ. (2001). *Μουσική Αγωγή και Παιδεία: Σύγχρονες Προσεγγίσεις και Προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.
87. Συνεφάκης, Γ(2012) Πανεπιστημιακός Α.Π.Θ,13ο Συμπόσιο Ιστορίας Λαογραφίας & Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής & Χορού, «*Ο ρόλος των πολιτιστικών συλλόγων στο σημερινό γίνεσθαι και η σχέση τους με τα πατρώα εδάφη*» Ηράκλεια Σερρών Ανακτήθηκε 23 Φεβρουαρίου 2019 από: http://www.skamosvillage.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=487:2014-11-09-11-34-14&catid=1:2010-01-01-15-16-19&Itemid=9
88. Τσώρτσιλ Ο, Παράδοση, Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018 από : <https://www.protothema.gr/advertorial/article/547740/ote-history-to-proto-kanali-dokimadergia-tin-ellada/>

89. Υπουργείο Πολιτισμού, *Ιστορία του Υπουργείου*, Ανακτήθηκε 5 Νοεμβρίου 2018 από: https://www.culture.gr/DocLib/YPPOA_istoriko_images.pdf
90. Φλωράκης, Α. (2013), *Λαϊκή παράδοση και λαϊκισμός*, Περιοδικό Νέα Ευθύνη, Ανακτήθηκε 2 Δεκεμβρίου 2018 από: <https://christianvivliografia.wordpress.com/tag/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7/>
91. Φουντουλάκη, Α. – Δρακακάκη, Ο. (2009), *Ηράκλειο, διπλωματική εργασία, Στάσεις και αντιλήψεις σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του ΤΕΙ Κρήτης αναφορικά με τους μετανάστες*, ΤΕΙ Κρήτης, διπλωματική εργασία Ανακτήθηκε 5 Δεκεμβρίου 2018 από: <https://apothesis.lib.teicrete.gr/handle/11713/1049?show=full&locale-attribute=en>
92. Φραγκουδάκη, Α. (2007) «*Η εθνική ταυτότητα, το έθνος και ο πατριωτισμός*» Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών Ανακτήθηκε 14 Δεκεμβρίου 2018 από: <https://www.kleidiakaiantikleidia.net/book27/book27.pdf>
93. Χατζητάκη – Καψωμένου Χ, (2003) *Οι πολιτιστικοί σύλλογοι και η παράδοση: το πρόβλημα της αυθεντικότητας*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Σχολή Μωραΐτη)
94. Χατζόπουλος, Ε. , (2011), *Η σημασία των ηθών και των εθίμων στη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας*, Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου 2018 από: <http://www.poths1991.gr/thrace/customs-traditions/85-2011-07-11-10-48-14>

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bandura, A. (1977) *Bandura - social learning theory* Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου 2018 από: <https://www.simplypsychology.org/bandura.html>
2. Bradburn, N., Sudman, S. & Wansink, B. (2004). *Asking Questions, The Definitive Guide to Questionnaire Design - For Market Research, Political Polls and Social and Health Questionnaires*. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Collins, B.E. (1970), *Social Psychology. Social Influence , Attitude Change, Group)* Social Psychology, New York: Wiley
4. Olson , J.M. & Zanna, M.P., (1993), *Attitudes and Attitudes Change. Annual Review of Psychology. Σελ. 119*
5. Pratkanis & Greenwald (1989) *Advances in experimental social psychology*
6. Petty, R. E., Cacioppo, J. T., & Goldman, R. (1981). *Personal involvement as a determinant of argument-based persuasion*. Journal of Personality and Social Psychology,

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης.

Αγαπητέ/ή συνάδελφε, επικοινωνώ μαζί σου για να σου ζητήσω τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ,το οποίο διερευνά τις στάσεις και τις συμπεριφορές των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Δέλτα. .Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελεί μέρος της πτυχιακής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο " Οργάνωση και Διοίκηση σχολικών μονάδων" του ΑΤΕΙΘ. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και διασφαλίζεται η ανωνυμία του συντάκτη καθώς και το απόρρητο των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Ελπίζω με τη δική σου συνεργασία, η μελέτη αυτή να αποβεί ωφέλιμη και δημιουργική στο σύγχρονο σχολείο που όλοι θέλουμε και οραματιζόμαστε. Για οποιαδήποτε πληροφορία ή διευκρίνιση μη διστάσεις να επικοινωνήσεις μαζί μου στο τηλέφωνο 6976613482 ή στο ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο tsiridis@sch.gr.

Σας ευχαριστώ πολύ

Μωσής Τσιρίδης, εκπαιδευτικός ΠΕ 70, Διευθυντής του 1ου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Σίνδου

Όπου υπάρχει η ένδειξη *, απαιτείται απάντηση.

* Απαιτείται

1.Φύλο *

- 1.1 Άνδρας
- 1.2 Γυναίκα
- 1.3 Άλλο

2.Ηλικία *

- 2.1 Από 25 έως 35
- 2.2 Από 36 έως 45
- 2.3 Από 46 έως 55
- 2.4 Πάνω από 55

3.Χρόνια υπηρεσίας *

- 3.1 Από 1-10
- 3.2 Από 11-20
- 3.3 Από 21-30
- 3.4 Περισσότερα

4.Οικογενειακή κατάσταση *

- 4.1 Άγαμος
- 4.2 Έγγαμος
- 4.3 Άλλο

5.Παιδιά: *

- 5.1 Ναι
- 5.2 Όχι

6.Το σχολείο που υπηρετείτε βρίσκεται:

- 6.1 Στη έδρα Δήμου
- 6.2 Στην έδρα δημοτικής κοινότητας

7.Κατάγεστε από την ευρεία περιοχή την οποία υπηρετείτε; *

- 7.1 Ναι
- 7.2 Όχι

8. Το βασικό σας πτυχίο διορισμού σας και η ειδικότητά σας είναι: *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 8.1 Παιδαγωγική Ακαδημία
- 8.2 Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- 8.3 Πτυχίο ΑΕΙ (για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων)
- 8.4 Δασκάλων ΠΕ 70
- 8.4.1 Γαλλικής Γλώσσας ΠΕ 05
- 8.4.2 Αγγλικής Γλώσσας ΠΕ 06
- 8.4.3 Γερμανικής Γλώσσας ΠΕ 07
- 8.4.4 Καλλιτεχνικών ΠΕ 08
- 8.4.5 Φυσικής Αγωγής ΠΕ 11
- 8.4.6 Μουσικών Σπουδών ΠΕ 79
- 8.4.7 Πληροφορικής ΠΕ 86
- 8.4.8 Θεατρικών Σπουδών ΠΕ 91
- 8.4.9 Άλλο

9.Άλλες σπουδές

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 9.1 Εξομοίωση
- 9.2 Άλλο πτυχίο ΑΕΙ (εκτός εξομοίωσης)
- 9.3 Πτυχίο ΤΕΙ

10.Μεταπτυχιακές σπουδές

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 10.1 Ναι
- 10.2 Όχι
- 10.3 Είμαι υποψήφιος/α σήμερα.
- 10.4 Μεταπτυχιακό δίπλωμα Α΄ κύκλου (Master, DEA)
- 10.5 Μεταπτυχιακό δίπλωμα Β΄ κύκλου (Διδακτορικό)
- Άλλο:

11.Επιμόρφωση - Μετεκπαίδευση

- 11.1 Ναι
- 11.2 Όχι

12.Αν ΝΑΙ, έχετε παρακολουθήσει ή παρακολουθείτε σήμερα:

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 12.1 ΠΕΚ
- 12.2 ΣΕΛΔΕ
- 12.3 Διδασκαλείο
- 12.4 Άλλο

13.Ανήκετε σε κάποιον σύλλογο της περιοχής σας: (επιλέξτε όσες απαντήσεις θέλετε) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 13.1 Πολιτιστικό
- 13.2 Αθλητικό
- 13.3 Θεατρικό
- 13.4 Μουσικό - χορευτικό
- 13.5 Κανέναν
- 13.6 Άλλο

14. Έχετε κάποια επιμόρφωση σχετική με την πολιτιστική ή τη λαϊκή παράδοση; *

- 14.1 Ναι
- 14.2 Όχι

15.Θεωρείτε ότι πρέπει να διδάσκονται θέματα πολιτιστικής παράδοσης στο Δημοτικό Σχολείο; *

- 15.1 Ναι
- 15.2 Όχι

16.Αν ΝΑΙ, για ποιους λόγους (επιλέξτε μέχρι τρεις απαντήσεις)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 16.1 Για να γνωρίσουν τα παιδιά την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους
- 16.2 Για να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειες του τόπου τους
- 16.3 Για να αποκτήσουν αντιστάσεις απέναντι στο ξένο
- 16.4 Για να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις
- 16.5 Για να συνειδητοποιήσουν την ανωτερότητα του δικού τους πολιτισμού μέσω της πολιτιστικής παράδοσης.
- 16.6 Για να κατανοήσουν τον ιστορικό χώρο και χρόνο
- 16.7 Για να συνειδητοποιήσουν τη διαφορετικότητα
- 16.8 Για να αντισταθούν στις επερχόμενες παγκοσμιοποιημένες αξίες
- Άλλο:

17.Αν Όχι, γιατί;

18.Τι θεωρείτε σύμφωνα με την εμπειρία σας πολιτιστική παράδοση; *

19.Η διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης πρέπει να γίνεται κυρίως: *

- 19.1 Ως ανεξάρτητο μάθημα
- 19.2 Στο πλαίσιο του μαθήματος της γλώσσας
- 19.3 Στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας ή της Μελέτης (για τις μικρές τάξεις)
- 19.4 Ως ξεχωριστό μάθημα με διαθεματικές προσεγγίσεις (Περιβαλλοντική εκπαίδευση , κλπ)
- 19.5 Με άλλο τρόπο

20.Εκτιμάτε ότι για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης είναι απαραίτητο: *

- 20.1 Σχολικό βιβλίο για τον μαθητή
- 20.2 Βιβλίο για τον δάσκαλο
- 20.3 Και τα δύο
- 20.4 Τίποτα από τα δύο

21.Σε περίπτωση που εκτιμάτε ότι απαιτείται σχολικό εγχειρίδιο πολιτιστικής παράδοσης για τον μαθητή, το εγχειρίδιο αυτό νομίζετε ότι πρέπει:

- 21.1 Να εγκρίνεται και να χορηγείται από το ΥΠΠΕΘ και το ΙΕΠ όπως τα υπόλοιπα βιβλία;
- 21.2 Να επιλέγεται από τον δάσκαλο;
- 21.3 Να επιλέγεται από τον δάσκαλο και τους μαθητές του ανάμεσα σε περισσότερα βιβλία;

22. Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος του δασκάλου σε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης; (επιλέξτε όσες απαντήσεις σας βρίσκουν σύμφωνους/νες) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 22.1 Να συμβουλεύει
- 22.2 Να καθοδηγεί
- 22.3 Να θέτει προβληματισμούς
- 22.4 Να ενισχύει τις τοπικές αξίες
- 22.5 Να ρυθμίζει συμπεριφορές
- 22.6 Να ελέγχει γνώσεις.
- 22.7 Να εξασφαλίζει την ίδια μάθηση για όλα τα παιδιά
- 22.8 Να διαμορφώνει εθνική ταυτότητα
- 22.9 Να επισημαίνει την αξία της πολυπολιτισμικότητας
- 22.10 Να εξομαλύνει διαφορές με γειτονικούς λαούς
- 22.11 Να σφυρηλατεί την εθνική υπερηφάνια
- 22.12 Να επισημαίνει τυχόν απειλές για την πολιτισμική ταυτότητα του τόπου του

23. Οι μαθητές σας γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους; *

- 23.1 Πολύ καλά
- 23.2 Καλά
- 23.3 Ελάχιστα
- 23.4 Καθόλου

24. Αν ήταν να υλοποιήσετε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής παράδοσης :

- 24.1 Θα επιλέγατε ένα θέμα από την καθημερινή ζωή;
- 24.2 Θα επιλέγατε ένα θέμα που το συναντάτε τοπικά;
- 24.3 Θα κάνατε έναν συνδυασμό και των δύο;

25. Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με την εμπειρία σας, σε ποιες από τις παρακάτω διαστάσεις θα πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης (επιλέξτε μέχρι τρεις απαντήσεις)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 25.1 Πολιτική διάσταση
- 25.2 Οικονομική διάσταση
- 25.3 Στρατιωτική διάσταση
- 25.4 Θρησκευτική διάσταση
- 25.5 Λαογραφική διάσταση

26. Η χρήση τοπικού γλωσσικού ιδιώματος στο μάθημα θεωρείτε ότι λειτουργεί διασπαστικά στην ενότητα του έθνους; *

- 26.1 Πάρα πολύ
- 26.2 Πολύ
- 26.3 Καθόλου

27. Όταν κάνετε αναφορές σε θέματα πολιτιστικής παράδοσης στην τάξη σας, παρατηρείτε συνήθως ενδιαφέρον από την πλευρά των μαθητών σας; *

- 27.1 Πολύ μεγάλο
- 27.2 Μεγάλο
- 27.3 Ελάχιστο
- 27.4 Καθόλου

28. Στην περίπτωση που παρατηρείται ενδιαφέρον από τους μαθητές σας, πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτό; (επιλέξτε μέχρι τρεις απαντήσεις) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 28.1 Στην αγάπη που έχουν για τον τόπο τους και τον πολιτισμό τους
- 28.2 Στο ότι οι αναφορές αυτές είναι πιο κατανοητές
- 28.3 Στη δυσκολία του θέματος
- 28.4 Στη διδακτική μεθοδολογία
- 28.5 Στην εγγύτητα και αμεσότητα του περιβάλλοντος
- 28.6 Στο ότι τα θέματα αυτά είναι πιο εύκολα
- 28.7 Στον βιωματικό τρόπο διδασκαλίας
- 28.8 Στις επισκέψεις σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος

29. Από πού νομίζετε ότι πληροφορείται συνήθως ο μαθητής στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης; (επιλέξτε όσες απαντήσεις θέλετε) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 29.1 Σχολείο
- 29.2 Οικογένεια και συγγενείς
- 29.3 Εφημερίδες
- 29.4 Τηλεόραση

- 29.5 Διαδίκτυο
- 29.6 Βιβλία
- 29.7 Διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις (πανηγύρια, τοπικές γιορτές, εθνικές επετείους)
- 29.8 Από τα παραμύθια και τις διηγήσεις του παππού και της γιαγιάς
- 29.9 Επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς

30. Γνωρίζετε αν ο τόπος όπου υπηρετείτε προσφέρεται για ενασχόληση με την πολιτιστική παράδοση;

- 30.1 Πάρα πολύ
- 30.2 Πολύ
- 30.3 Ελάχιστα
- 30.4 Καθόλου

31. Έχετε ασχοληθεί ποτέ με θέματα πολιτιστικής παράδοσης στο σχολείο; *

- 31.1 Ναι
- 31.2 Όχι

32. Έχετε ασχοληθεί ποτέ με θέματα πολιτιστικής παράδοσης εκτός σχολείου; *

- 32.1 Ναι
- 32.2 Όχι

33. Έχετε ποτέ επιμορφωθεί σχετικά με την πολιτιστική παράδοση; *

- 33.1 Ναι
- 33.2 Όχι

34. Εκτιμάτε ότι ο δάσκαλος χρειάζεται επιμόρφωση για να διδάξει την πολιτιστική παράδοση; *

- 34.1 Ναι
- 34.2 Όχι

35. Σε ποιες τάξεις του δημοτικού σχολείου μπορούν οι μαθητές να διδαχθούν θέματα πολιτιστικής παράδοσης (επιλέξτε όσες απαντήσεις θέλετε) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 35.1 Α τάξη
- 35.2 Β τάξη
- 35.3 Γ τάξη
- 35.4 Δ τάξη
- 35.5 Ε τάξη
- 35.6 ΣΤ τάξη

- 35.7 Σε όλες τις τάξεις

36.Θεωρείτε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών σας , τόσο μεγαλύτερη μπορεί να είναι και η γεωγραφική περιοχή που μπορούν να ασχοληθούν με θέματα πολιτιστικής παράδοσης;

- 36.1 Ναι
- 36.2 Όχι

37.Μέσα από ποια μαθήματα μπορούν να προσεγγιστούν θέματα πολιτιστικής παράδοσης; (επιλέξτε όσες απαντήσεις θέλετε)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 37.1 Γλώσσα
- 37.2 Εικαστικά
- 37.3 Γεωγραφία - Μελέτη Περιβάλλοντος
- 37.4 Μαθηματικά
- 37.5 Θρησκευτικά
- 37.6 Κοινωνική και πολιτική αγωγή
- 37.7 Μουσική
- 37.8 Φυσική Αγωγή
- 37.9 ΤΠΕ - Νέες τεχνολογίες
- 37.10 Θεατρική αγωγή
- 37.11 Με όλα τα παραπάνω

38.Πιστεύετε ότι η πολιτιστική παράδοση ενός τόπου έχει σχέση με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την εκπαίδευση για την αειφορία, την αγωγή υγείας και τα πολιτιστικά προγράμματα;

- 38.1 Πάρα πολύ
- 38.2 Πολύ
- 38.3 Ελάχιστα
- 38.4 Καθόλου

39.Επιλέξτε πέντε θέματα από τα παρακάτω τα οποία εκτιμάτε ότι αφορούν την πολιτιστική παράδοση της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Δέλτα. *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 39.1 Μακεδονικός αγώνας
- 39.2 Πρόσφυγες από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Ρωμυλία και Θράκη
- 39.3 Παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια

- 39.4 Παραδοσιακή μουσική
- 39.5 Θρύλοι και παραδόσεις
- 39.6 Παραδοσιακά επαγγέλματα
- 39.7 Δημογραφική σύνθεση του τόπου
- 39.8 Ανταλλαγές πληθυσμών
- 39.9 Αγάλματα και μνημεία
- 39.10 Αρχαιολογικοί χώροι
- 39.11 Τα προϊόντα του τόπου μας
- 39.12 Παραδοσιακές ενδυμασίες
- 39.13 Ήθη ,έθιμα και παραδοσιακά παιχνίδια
- 39.14 Παραδοσιακή μαγειρική
- 39.15 Το Δέλτα του Γαλλικού και του Αξιού ποταμού
- 39.16 Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το 1912
- 39.17 Ντοπιολαλιά της περιοχής

40. Τέλος, προσθέστε οτιδήποτε θέλετε που δε ρωτήσαμε και το οποίο θεωρείτε ότι είναι σημαντικό. Σας ευχαριστώ πολύ.

Ερωτηματολόγιο γονέων και κηδεμόνων σχετικά με τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στο σχολείο.

Αγαπητοί γονείς και κηδεμόνες, επικοινωνώ μαζί σας για να σας ζητήσω τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ,το οποίο διερευνά τις στάσεις και τις συμπεριφορές των γονέων για τη διδασκαλία της πολιτιστικής παράδοσης στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Δέλτα. Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελεί μέρος της πτυχιακής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο " Οργάνωση και Διοίκηση σχολικών μονάδων" του ΑΤΕΙΘ. Αισθάνομαι εκ των προτέρων την υποχρέωση να σας ευχαριστήσω για την πολύτιμη βοήθειά σας .Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και διασφαλίζεται η ανωνυμία του συντάκτη καθώς και το απόρρητο των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Ελπίζω με τη δική σας συνεργασία, η μελέτη αυτή να αποβεί ωφέλιμη και δημιουργική στο σύγχρονο σχολείο που όλοι θέλουμε και οραματιζόμαστε. Για

οποιαδήποτε πληροφορία ή διευκρίνηση μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου στο τηλέφωνο 6976613482 ή στο ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο tsiridis@sch.gr.

Σας ευχαριστώ πολύ

Μουσής Τσιρίδης, εκπαιδευτικός ΠΕ 70, Διευθυντής του 1ου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Σίνδου

1.ΦΥΛΟ *

- 1.1 Άνδρας
- 1.2 Γυναίκα
- 1.3 Άλλο

2.Ηλικία *

- 2.1 Από 25-35 χρονών
- 2.2 Από 36-45 χρονών
- 2.3 Από 46-55 χρονών
- 2.4 Από 55 χρονών και άνω

3.Οικογενειακή κατάσταση *

- 3.1 Άγαμος
- 3.2 Έγγαμος
- 3.3 Άλλο

4.Αριθμός παιδιών στο δημοτικό σχολείο: *

- 4.1 Ένα
- 4.2 Δύο
- 4.3 Τρία
- 4.4 Περισσότερα

5.Γραμματικές γνώσεις *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 5.1 Δημοτικό σχολείο
- 5.2 Γυμνάσιο
- 5.3 Λύκειο
- 5.4 Ανώτατη εκπαίδευση
- 5.5 Μεταπτυχιακό
- 5.6 Διδακτορικό

6.Κατάγεστε από την ίδια περιοχή στην οποία κατοικείτε; *

- 6.1 Ναι

- 6.2 Όχι

7.Ανήκετε σε κάποιον σύλλογο στην περιοχή σας; (επιλέξτε όσες απαντήσεις θέλετε) *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 7.1 Πολιτιστικό
- 7.2 Αθλητικό
- 7.3 Θεατρικό
- 7.4 Μουσικό - χορευτικό
- 7.5 Άλλον
- 7.6 Κανέναν

8.Όταν εσείς πηγαίνατε στο δημοτικό σχολείο, θυμάστε αν ασχοληθήκατε με θέματα πολιτιστικής παράδοσης (λαϊκή παράδοση, τοπική ιστορία, παραδοσιακά τραγούδια και χοροί, παραμύθια και μύθους, θέατρο, επισκέψεις σε μουσεία, μνημεία, χώρους πολιτιστικής παράδοσης κλπ) *

- 8.1 Ναι, ασχοληθήκαμε
- 8.2 Όχι, δεν ασχοληθήκαμε
- 8.3 Δεν θυμάμαι

9.Αν ΝΑΙ, ήταν κάτι που σας άρεσε να το κάνετε και το υποστηρίζατε ενεργά;

- 9.1 Ναι, μου άρεσε
- 9.2 Όχι, δεν μου άρεσε και δεν το υποστήριζα

10.Πιστεύετε ότι πρέπει να διδάσκονται στοιχεία πολιτιστικής παράδοσης στο δημοτικό σχολείο; *

- 10.1 Ναι
- 10.2 Όχι

11.Αν ΝΑΙ, για ποιους λόγους(επιλέξτε μέχρι τρεις απαντήσεις) :

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 11.1 Για να γνωρίσουν τα παιδιά τον τόπο που κατοικούν
- 11.2 Για να αγαπήσουν τον τόπο τους
- 11.3 Για να διατηρήσουν τις αξίες και τις συνήθειες της τοπικής κοινωνίας
- 11.4 Για να αποκτήσουν αντιστάσεις ενάντια στο ξένο
- 11.5 Για να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις για την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό
- 11.6 Για να συνειδητοποιήσουν την ανωτερότητα του δικού τους πολιτισμού

- 11.7 Για να αντισταθούν στις επερχόμενες ξενόφερτες παγκοσμιοποιημένες αξίες

- 11.8 Άλλο

12. Αν ΟΧΙ, γιατί

13. Τα παιδιά της ηλικίας του δημοτικού σχολείου, γνωρίζουν την πολιτιστική παράδοση του τόπου τους; *

- 13.1 Πολύ
- 13.2 Αρκετά
- 13.3 Λίγο
- 13.4 Καθόλου

14. Εάν ΝΑΙ, από που; (επιλέξτε μέχρι πέντε απαντήσεις)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- 14.1 Από την οικογένεια
- 14.2 Από το σχολείο
- 14.3 Από τους συλλόγους
- 14.4 Από βιβλία
- 14.5 Από το διαδίκτυο
- 14.6 Από παραμύθια και διηγήσεις του παππού και της γιαγιάς
- 14.7 Από επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους
- 14.8 Από τοπικά πανηγύρια και γιορτές
- 14.9 Από πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δήμου
- 14.10 Από γιορτές του σχολείου

15. Όταν κάνετε αναφορές για την πολιτιστική παράδοση μέσα στην οικογένειά σας, βρίσκουν τα παιδιά σας ενδιαφέρον για αυτήν; *

- 15.1 Ναι
- 15.2 Όχι
- 15.3 Κάποιες φορές ναι

16. Γνωρίζετε αν ο τόπος που κατοικείτε, έχει πλούσια πολιτιστική παράδοση; *

- 16.1 Ναι
- 16.2 Όχι

17. Πιστεύετε ότι η διδασκαλία της στο δημοτικό σχολείο, θα βοηθήσει τα παιδιά σας στη διατήρησή της και στις επόμενες γενιές; *

- 17.1 Ναι

- 17.2 Όχι
- 17.3 Δεν είμαι σίγουρος/η

18. Αν το σχολείο που φοιτούν τα παιδιά σας, ξεκινούσε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της πολιτιστικής παράδοσης, πόσο πρόθυμος/η είστε να βοηθήσετε για τη δημιουργία ενός μικρού μουσείου παράδοσης;

- 18.1 Πολύ
- 18.2 Λίγο
- 18.3 Καθόλου

19. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των παιδιών σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους θα βοηθήσει στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης τα επόμενα χρόνια;

- 19.1 Ναι
- 19.2 Όχι

Σας ευχαριστώ πολύ για τη βοήθειά σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

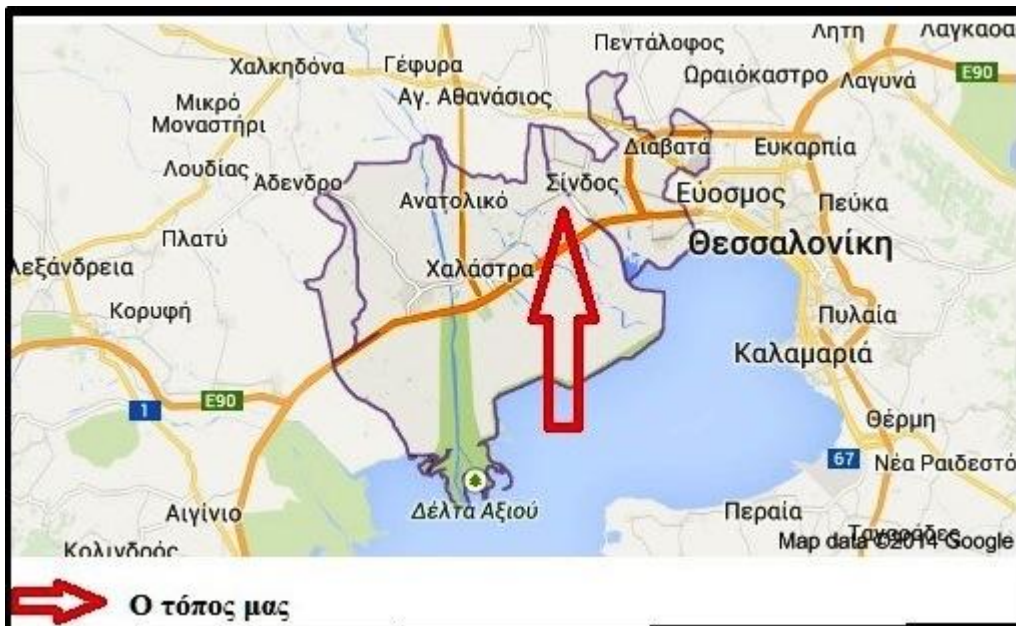
ΠΙΝΑΚΑΣ 1 . Ευρετήριο παλαιών ονομασιών Οικισμών της ευρύτερης περιοχής

Παλιό	Νέο	Παλιό	Νέο
Αειβάτι	Λητή	Καρασούλι	Πολύκαστρο
Αραπλί	Νέα Μαγνησία	Καλινδίρ	Καλίνδρια
Αρσακλί	Πανόραμα	Κασκάρκα	Καλοχώρι
Ατσίκιοι	Πικρολίμνη	Κερέτς-κιοϊ	Ασβεστοχώρι
Βαλμάδα	Ανατολικό	Κίρτζιλαρ	Άδενδρο
Βυσσάκα	Όσσα	Κορφαλού	Κουφάλια
Γενίκιοι	Νεοχωρούδα	Κουκλουτζάς	Εύοσμος
Γιαλατζίκ	Φίλυρο	Κουλιακιά	Χαλάστρα
Γιαλατζίκ	Νέα Χαλκιδόνα	Λαχανόκηποι	Νέα Μαγνησία
Γιουβέσνα	Άσσηρος	ΛεμπέτΤσιφλίκ	Νέα Ευκαρπία
Γιοντζήδες	Κύμινα	Λεμπέτ	Σταυρούπολη
Γκιόρδινα	Ξηροχώρι	Λιγκοβάνη	Ξυλούπολη
Γκιούντουλαρ	Ανατολικό	Μπάλτζα	Μελισσιχώρι
Γράδεμπορ	Πεντάλοφος	Μπογαρίοβο	Νέα Μεσήβρια
Δαουτλί	Μονόλοφος	Νάρες	Φιλαδέλφεια
Δρογαντζή	Πρόχωμα	Νικόπολη	Πεντάλοφος
Δρυμίγλαβα	Δρυμός	Νταούτ-Μπαλί	Ωραιόκαστρο
Ζορμπάς	Μικρό Μοναστήρι	Ντούτουλαρ	Διαβατά
Ίγγλις	Αγχιάλος	Πέρινθος	Άγιος Αθανάσιος
Καβακλί	Άγιος Αθανάσιος	Πύργος	Χαλάστρα
Καβαλάρ	Καβαλάρι	Σάριτσα	Βαλτοχώρι
Καγιαλί	Βραχιά	Σέδες	Θέρμη
Καδίκιοι	Βαθύλακος	Στρέψα	Πυλαία
Καπουτζήδες	Πυλαία	Τεκελί	Σίνδος
Καραβίας	Νέα Μεσήβρια	Τοψίν	Γέφυρα
Καραισίν	Πολίχνη	Χαρμάνκιοι	Εύοσμος-Ελευθέρια
Καραογλού	Καστανάς		

Νέο	Παλαιό	Νέο	Παλαιό
Άγιος Αθανάσιος	Καβακλί	Νέα Ευκαρπία	Λεμπέτ Τσιφλίκ
Άγιος Αθανάσιος	Πέρινθος	Νέα Μαγνησία	Αραπλί
Αγχιάλος	Υγγλις	Νέα Μαγνησία	Λαχανόκηποι
Άδενδρο	Κίρτζιλαρ	Νέα Μεσήβρια	Καραβίας
Ανατολικό	Βαλμάδα	Νέα Μεσήβρια	Μπογαρίοβο
Ανατολικό	Γκιούντουλαρ	Νέα Χαλκιδόνα	Γιαλατζίκ
Ασβεστοχώρι	Κερέτς-κιοϊ	Νεοχωρούδα	Γενίκιοϊ
Άσσηρος	Γιουβέσνα	Ξηροχώρι	Γκιορδίνια
Βαθύλακος	Καδίκιοϊ	Ξυλούπολη	Λιγκοβάνη
Βαλτοχώρι	Σάριτσα	Όσσα	Βυσσώκα
Βραχιά	Καγιαλί	Πανόραμα	Αρσακλί
Γέφυρα	Τοψίν	Πεντάλοφος	Γράδεμπορ
Διαβατά	Ντούτουλαρ	Πεντάλοφος	Νικόπολη
Δρυμός	Δρυμίγκλαβα	Πικρολίμνη	Ατσίκιοϊ
Εύοσμος	Κουκλουτζάς	Πολίχνη	Καραισίν
Εύοσμος-Ελευθέρια	Χαρμάνκιοϊ	Πολύκαστρο	Καρασούλι
Θέρμη	Σέδες	Πρόχωμα	Δρογαντζή
Καβαλάρι	Καβαλάρ	Πυλαία	Καπουτζήδες
Καλίνδρια	Καλινδίρ	Πυλαία	Στρέψα
Καλοχώρι	Κασκάρκα	Σίνδος	Τεκελί
Καστανάς	Καραογλού	Σταυρούπολη	Λεμπέτ
Κουφάλια	Κορφαλού	Φιλαδέλφεια	Νάρες
Κύμινια	Γιουντζήδες	Φίλυρο	Γιαλατζίκ
Λητή	Αειβάτι	Χαλάστρα	Κουλιακιά
Μελισσιχώρι	Μπάλτζα	Χαλάστρα	Πύργος
Μικρό Μοναστήρι	Ζορμπάς	Ωραιόκαστρο	Νταούτ-Μπαλί
Μονόλοφος	Δαουτλί		

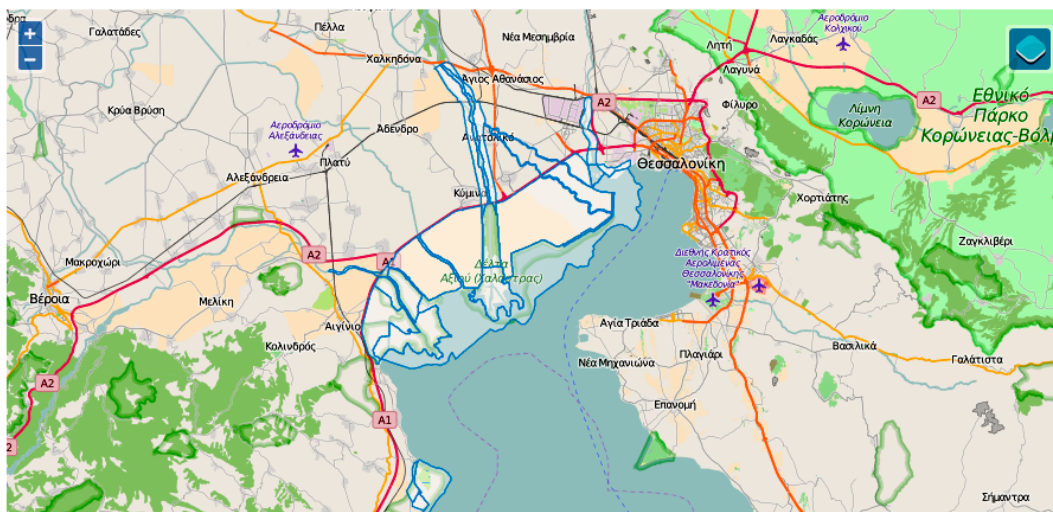
Πηγή: Γκλαβέρης Θ,Α. Ο Κάμπος της Θεσσαλονίκης (τροποποιημένο)

ΧΑΡΤΕΣ- ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

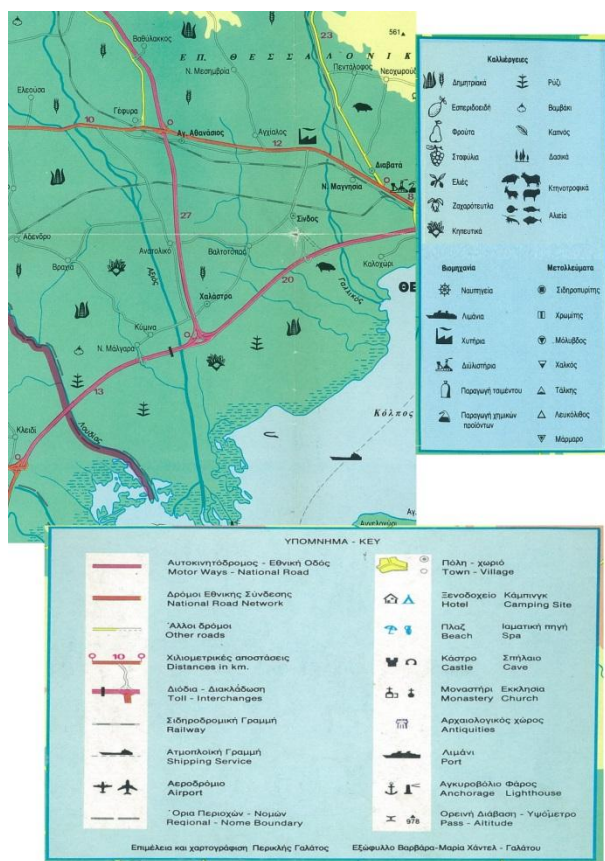
Χάρτης 1: Ο τόπος μας

(Πηγή :<https://blogs.sch.gr/gymsindo/%CE%BF-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%82/>
Τροποποιημένος)

Χάρτης 2 : Εθνικό πάρκο Γαλλικού-Αξιού-Λουδία.

(Πηγή: <https://dikanno.wordpress.com/2016/01/12/httpwp-mep59kav-ww/>)

Χάρτης 3 : Πολιτικός, Γεωγραφικός και Παραγωγικός του Δήμου Δέλτα Θεσσαλονίκης. (Πηγή: Ρέκος Ι. Χάρτης Νομού Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη - τροποποιημένος)

Φωτογραφία 1: Οι καλύβες του Αξιού ποταμού. (Πηγή: <http://eforipediada.blogspot.com/2017/11/kalives.html>)

LOGO: 2018, Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Φωτογραφία 2 : Λογότυπο του Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

(Πηγή : <https://www.culture.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=3150>)